



nacionalno izletište broj 1

Platak, nacionalno izletište broj 1

2-5	90 dana
	Svi na „brdo uživanja“
	Platak, nacionalno izletište broj 1
	Rekonstrukcija luke Rab
	Rapska riva više neće poplavljivati
6-11	razgovor
	Vladimir Mićović, ravnatelj Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ
	Živjet ćemo opet normalno, ali za to će trebati određeno vrijeme
12-13	akcije
	Pomoći nastrandalima na Baniji
	<i>Veliko srce dobrote u svakom kutku Županije</i>
14-15	među nama
	Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije
	PGŽ vidimo kao regiju visoke kvalitete života
16-17	na kafe
	Josip Borić, načelnik Općine Lopar
	<i>Najmlađa PGŽ općina u novom razvojnem zamahu</i>
18-19	oko nas
	Deset godina Radio Sovu
	Noćne ptice dobro znaju za Sovu
20-22	reportaža
	Frankopani danas
	<i>Sol, kruh i druge drevne frankopanske tradicije</i>
23-25	reportaža
	Fascinacija nordijskim ratnicima
	<i>Bjargavikingar – Víkinzí iz Rijeka</i>
26-29	ustanove
	Lječilište Veli Lošinj
	<i>Lječilište se obnovom vraća u dane stare slave</i>
30-33	reportaža
	Maslinarstvo na Cresu
	<i>Do sada se ulagalo u berbu, sada se mora u zaštitu maslinika</i>
34-35	portreti
	Ružica Kamenjašević, profesorica
	<i>Navijam za tehničku kulturu jer je izuzetno važna</i>
36-37	sport
	Antonio Franko, paraolimpijac
	<i>Trebalo mi je vremena da sam sebe prihvativam kakav jesam</i>
38-39	sport
	Sto deset godina NK Opatija
	<i>Prva i druga liga nisu više san – san je stadion</i>
40-41	inicijative
	Udruga privatnih šumovlasnika Gorskih kotara
	<i>Udrživanjem do zajedničkog rješavanja problema</i>
42-43	oko nas
	Street art i druge priče
	<i>Novo brendiranje Dobrinja</i>
44-45	pet pitanja
	Edvin Liverić, ravnatelj HKD na Sustaku
	<i>Naš je cilj da HKD postane centar suvremene umjetnosti</i>
46-47	štoria
	Put oko svijeta kapetana Ivana Visina
48	nagradsna križaljka
	Platak
49	impressum
	Dobitnici nagradne križaljke
50-51	info zip
	županijski info
52	zelenoplava...

Zbog epidemiološke situacije i zatvorenih inozemnih skijališta te otežanih putovanja, domaći skijaši pohrli su na Platak. No, za popularnost primorskog zimskog centra zaslужna su i značajna ulaganja kojima je značajno povećana ponuda koja sada može pružiti potpune užitke zabave na snijegu



Platak je ove zime postao najpopularnije skijalište u Hrvatskoj, destinacija kojoj ne gravitiraju samo stanovnici Primorja i Gorskih kotara, već i ljubitelji „snježnih radosti“ iz čitave Hrvatske. Na – od ranog jutra popunjenoj – glavnom parkiralištu proteklih tjedana nije bila rijetkost zamjetiti registarske tablice iz Zagreba, Istre, ali i udaljenijih slavonskih i dalmatinskih gradova. Zbog epidemioloških pravila broj dnevnih ski-karata je ograničen na 500, što se rasproda u manje od sat vremena.

Tijekom prvih desetak dana rada ove godine Platak je posjetilo oko 17.000 ljudi, prodano je 5.000 karata za ţičaru te još tisuću za pokretnu traku za baby lift, a jednak „tempo“ interesa za skijanje i sanjanje na „brdu uživanja“ nastavio se i u ostalim danima siječnja.

Dio svoje ovogodišnje popularnosti Platak mora „zahvaliti“ epidemiološkoj situaciji zbog kojeg su zatvorena inozemna skijališta i otežana putovanja stoga domaći skijaši gravitiraju upravo ovom zimskom centru. No, jednako tako, zaslужna su i značajna ulaganja kojima je značajno povećana kvaliteta sadržaja i ponuda Platka koji sada može pružiti potpune užitke zabave na snijegu.

Tijekom posljednjih 5 godina uloženo je više od 35 milijuna kuna u uređenje Platka, a vrhunac ulaganja jest 23 milijuna kuna vrijedan sustav umjetnog zasnježivanja, koji je ove skijaške sezone prvi puta bio u punom pogonu. Njegovo „srce“ je umjetno jezero zapremine 53 tisuća kubika,



smješteno između polazne stanice Radeševa i Malog doma, koje opskrbљuje 14 topova za stvaranje umjetnog snijega.

Sustav zasnježivanja s radom je ove zime započeo na blagdan Sv. Stjepana, odnosno 26. prosinca u ranim jutarnjim satima i već prvog dana rezultirao stotinama posjetitelja Platka. U narednim danima taj se broj sve više povećavao, pa će se ukupna posjećenost tijekom prve skijaške sezone pojačane „snježnim topovima“ mjeriti u desecima tisuća. U prvim danima otvorene su staze Radeševa 1, Turistička, traka Radeševa i Baby lift, a nakon toga Goranski sportski centar Delnice pristupio je i osposobljavanju staze Radeševa 2.

Platak ima dugu sportsku i turističku povijest. Skijalište na visini od 1.361 metra pokrenuto je još u prvoj polovici prošlog stoljeća, što znači da se Platak bliži stogodišnjici rada. Uz rekreativne skijaše, privlačio je i vrhunske skijaše, pa tako

Uz sustav zasnježivanja, Platak
bi trebao imati šezdesetak dana
stabilne skijaške sezone



povijest bilježi da je na Jadranskom slalomu 1969. godine 4. mjesto osvojio Ante Kostelić. Na obnovljenom natjecanju 2006. godine natjecali su se njegovi potomci – Janica i Ivica.

Projekt pretvaranja Platka u atraktivno izletište koje tijekom čitave godine privlači ljubitelje prirode i sportskih aktivnosti započeo je prije pet godina, kada su pokrenuta ulaganja u ljetne sadržaje koji su i pojačali interes za posjetu ovom centru tijekom toplijih mjeseci. Nakon „podizanja“ ljetne sezone, krenulo se u značajno jačanje zimske sezone, što je kulminiralo ove godine. Uz sustav zasnježivanja, Platak bi trebao imati šezdesetak dana stabilne skijaške sezone, što će biti dovoljno da svи ljubitelji ovih „zimskih radosti“ svoje „gušte“ dožive i bez prelaska državne granice. Na svega pola sata vožnje od morske obale, „snježno kraljevstvo“ s fantastičnim pogledom na Kvarner, spremno dočekuje tisuće posjetitelja. Tako je već u prvoj sezoni ulaganje pokazalo svoju opravdanost, a Primorsko-goranska županija uz status jedne od najpopularnijih morskih turističkih destinacija, zaslužila epitet i hrvatskog zimskog turističkog centra.

Napisao: Davor ŽIC
Snimio Petar FABIJAN



Zimski „gušti“ i bez prelaska državne granice

Rapska riva više neće poplavljivati



Napisao i snimio:
Hrvoje HODAK

U tijeku je projekt sanacije i rekonstrukcije obala u luci Rab koji je započeo radovima na gatu Pumpurela. Sanacija i rekonstrukcija predviđena je kroz ukupno pet faza. Dugogodišnji utjecaj, mora, valova, plime i oseke ostavio je tragove na podmorskom dijelu lučke infrastrukture...



Privezivanjem za rapsku rivu barže "Fiumanka" opremljene 70-metarskom dizalicom nosivosti 180 tona te pratećim strojevima i objektima, započeli su dugoočekivani radovi na rekonstrukciji luke Rab

Još 2008. godine izrađene su prve podloge i analize utjecaja mora i plimnog vala na akvatorij luke Rab te se nakon brojnih ponuđenih rješenja odabrala varijanta koja ima najpovoljniji utjecaj na luku.

Obale u luci Rab izgrađene su za vrijeme Austro-Ugarske monarhije i od tada imaju neprocjenjivu važnost za razvoj otoka u pomorstvu, ribarstvu, turizmu i ostalim djelatnostima. Ipak, dugogodišnji utjecaj, mora, valova, plime i oseke ostavio je tragove na podmorskem dijelu rapske lučke infrastrukture gdje je došlo do značajnih oštećenja obalnih zidova, ispranih temelja, propadanja temeljnih nasipa, a samim time i propadanje cijele obale. Premda u prijašnjim vremenima utjecaj mora i valova nije ostavljao veliki trag, u novije vrijeme stupanj oštećenja raste iz dana u dan pa je intervencija na zaštiti obale i luke postala i nužna i hitna. Na pojedinih dijelovima obale evidentirane su „pećine“ duge po 10-tak metara i duboke 3-5 metara.

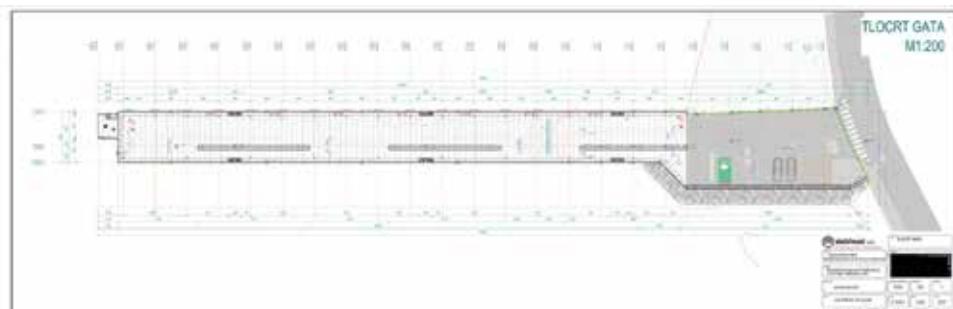
Idejnim rješenjem predviđene je sanacija i rekonstrukcija obala u luci Rab kroz ukupno pet faza. Faza I predviđa izgradnju Gata 3 ispred hotela Arbiana u dužini od oko 40 metara, građenog na

utvrdicama kako bi se omogućila cirkulacija mora. Gradnjom gata sprječit će se utjecaj valova na obalu luke Rab, odnosno visina vala će biti smanjena na visinu do maksimalno 30 centimetara.

Faza III predviđa rekonstrukciju obale kralja Petra Krešimira IV. (od Gata 3 do Varoša), korekciju visine obale, korekciju linije obale i sanaciju obalnog zida. Ovim zahvatom bi se sprječilo plavljenje povjesne jezgre grada Rab koje je posljednjih godina sve izraženije.

Tri komunalna gata

Valja napomenuti kako je prilikom izrade projektnе dokumentacije izrađena Studija utjecaja rekonstrukcije na baštinu luke u Rabu, odnosno utjecaj zahvata na povjesnu vizuru grada Raba pri čemu je zahvat dobio pozitivnu ocjenu. Studija je izrađena i proširena u suradnji s Gradom Rabom, kako bi se obuhvatilo uređenje do samih zidina. Proširenje je bilo nužno prije svega radi korigiranja visine obale i same šetnice pri čemu bi na pojedinim dijelovima nova šetnica bila iznad nivoa sadašnje ceste. Kako bi se izbjegla pojava zadržavanja voda, Grad Rab je krenuo s izradom projektnе dokumentacije uređenja pojasa od obale do samih zidina. Projektom rekonstrukcije obale



Tlocrt dogradnje gata u punoj širini – od suženja platoa do postojeće glave Gata Pumpurela u dužini 102 m izvodi se dvostruki obalni zid ispunjen nasipom u ukupnoj širini 9,50 m



Prizori plavljenja rapske rive nakon rekonstrukcije trebali bi postati prošlost



Rekonstrukcija je spas – Marijan Percinić i Nenad Debelić

između Grada Raba i ŽLU Rab obuhvaćena je i izgradnja nove javne rasvjete kojom će se osvjetliti i obala i cesta, te opremanje obale komunalnom opremom.

Za Fazu I i Fazu III ishodjene su građevinske dozvole te je izrađena Studija izvodljivosti kao i prateća dokumentacija potrebna za prijavu projekta za sufinanciranje putem Europskih fondova.

„Vjerujemo kako u Fondu ima još dovoljno sredstava te da će ovaj naš projekt biti prihvaćen, što bi značilo da bi u jesen 2021. godine mogli očekivati i početak radova na ova dva zahvata. Osim navedenog, unutar luke Rab predviđena je i izgradnja tri komunalna gata od 70 metara (dva pontonska i jedan čvrsti propusni gat) i to na dijelu od restorana Grand prema Spomen-parku Boškopini, pri čemu bi se osigurali dodatni vezovi za domicilno stanovništvo. U istom zahvatu je planirana i sanacija sjeverne obale od restorana Grand do DM-a uz proširenje obale, korekcije visine obale te korekcije linije obale. Idejnim projektom je predviđena i rekonstrukcija obale od Gata III do rta sv. Ante pri čemu bi se ispravila linija obale u dužini oko 200 metara“, kazao nam je ravnatelj ŽLU Rab Nenad Debelić.

Ribarska luka - Pumpurela

A upravo je početkom studenog, s projektom izgradnje ribarske luke u luci Rab – Gat Pumpurela, započeo ovaj veliki infrastrukturni zahvat od iznimne važnosti za cijeli otok, vrijedan gotovo 20 milijuna kuna. Njime je Županijska lučka uprava Rab nastavila sa značajnim investicijskim ciklusom u modernizaciju lučke infrastrukture na otoku Rabu koji se događa u posljednje dvije godine. Izvođač radova je Aqua Mont Service d.o.o. iz Splita sa svojim kooperantima koji su se do sada iskazali u značajnim infrastrukturnim radovima u području pomorske infrastrukture. Stručni nadzor provodi firma Rijekaprojekt d.o.o. dok vođenje projekta provodi firma KARLOLINE-Kling d.o.o., obje iz Rijeke. Sredstva su osigurana iz Europskih fondova, Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo, proračuna RH te vlastitih sredstva ŽLU Rab i Primorsko-goranske županije.

Projektom je predviđena rekonstrukcija postojećeg Gata Pumpurela uz korekciju unutarnje linije obale te korekciju visine. Dužina Gata Pumpurela je 110 metara, dok će širina novog gata iznositi 9,5 metara. U korijenu



Valovi prilikom udara u staru Pumpurelu

gata izgradit će se kolni prilaz te plato širine 18 metara i dužine 38 metara, na kojem će biti prostor za smještaj vozila te kućica za opskrbu plovila ledom i smještaj opreme.

Ribari zadovoljni

Gat će biti osvjetljen led rasvjetom, a moći će opskrbljivati plovila pitkom vodom i električnom energijom. Rekonstrukcija Gata Pumpurele omogućit će sve potrebno za smještaj ribarskih plovila i dovoljno manevarskog prostora kako bi ribari ukrcaj i iskrcaj opreme i ulova mogli vršiti značajno lakše nego što je to do sada bio slučaj.

„Za nas ribare ovaj projekt je početak novog doba. Nova ribarska luka donosi nam sigurnost i stabilnije poslovanje po uvjetima koji su u ne tako dalekoj prošlosti izgledali kao san. U svakom slučaju najvažnije od svega je naše poslovanje. S ovakvim projektom mogu slobodno reći, ribari mogu bezbrižno raditi. Imati iskrcajno mjesto za ulov, privez za svoje plovilo, vodu i struju za održavanje plovila, mjesto za održavanje alata s kojim radimo sve na jednom mjestu. Svakako je nešto zbog čega će sam posao ribara biti uvelike olakšan i prihvatljiviji, jer to su samo neki od standarda poslovanja koji su napravljeni u skladu sa zakonom koji ih nalaže“, kazao nam je predsjednika Ceha za ribarstvo i akvakulturu udruženja obrtnika Rab gosp. Marijan Percinić.

Radovi na Gatu Pumpurela trebali bi biti dovršeni do travnja 2021. godine.



Unutar luke Rab predviđena je izgradnja tri komunalna gata pri čemu bi se osigurali dodatni vezovi za domicilno stanovništvo



Razgovarao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Sto je obilježilo 2020. godinu? Pitanje je to koje vjerojatno nitko neće postavljati, jer je na njega odgovor bolno očit. No, uz pandemiju koja je poharala čitavu zemaljsku kuglu, u sjećanje svih koji o „strašnoj godini“ budu govorili s povijesnim odmakom, ostat će još nekoliko ljudi, događaja i djelatnosti. Epidemiologija je svakako jedna od njih. Do ožujka ove godine, rijetko je tko znao čime se bavi ta grana medicine. Od tada, broj pretraga na najvećoj svjetskoj tražilici Google, vezanih uz epidemiologe dvadeset se puta povećao.

Nešto manje, ali ipak značajno, povećao se i broj pretraga pojma „zavod za javno zdravstvo“. Ustanova koja je provodila brojne korisne programe tijekom 120 godina svoje povijesti, dakle Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, u ključni fokus javnosti ušla je tek 2020., kao centralno mjesto borbe protiv širenja koronavirusa. Neizbjegno je, zbog toga, da su ljudi koji su prenosili njene poruke postali i prepoznatljivi velikom broju naših građana. Ponekad su te poruke bile pozitivne, ponekad negativne, no uvijek izrečene sa stručnim autoritetom i stavom koji govoriti: „bit će sve u redu“. Takav dojam osobito je izazivao profesor Vladimir Mićović, ravnatelj županijskog Zavoda i epidemiolog koji je postao gotovo pa neizostavni dio naše svakodnevice i čiji nas je glas i pojava „proveo“ kroz teške mjesecе 2020. godine, ali i u nastavku 2021.

Još ćemo se neko vrijeme nositi s posljedicama

Kakva nas 2021. godina očekuje? Hoćemo li se vratiti na staro ili ćemo nastaviti „plesati s virusom“?

– Sigurno ova situacija neće naglo stati, da možemo uzeti jedan trenutak i reći:

„Sad smo zaustavili virus, vraćamo se u normalu“. Bit će još jedno razdoblje u kojem ćemo se morati nositi s posljedicama svega što se događalo kroz čitavu 2020. godinu i nastaviti će se događati još neko vrijeme. Nadamo se da će proljeće donijeti određeno smirenje, a vjerujem da ćemo do kraja godine prebroditi i taj neugodni „drugi val“, odnosno kulminaciju fulminantnog širenja koje smo imali u Hrvatskoj, ali i drugim zemljama. Drugi val krenuo je sredinom listopada, a početkom 2021. doseže određeni plato i smirenje, jer bez obzira na absolutno visoke brojke zaraženih osoba, u tom relativnom udjelu testiranih se vidi stagnacija i pad. Situacija će se nastaviti smirivati.

Značajna pomoć bit će i kampanja cijepljenja koja se u prvom dijelu odnosi na zdravstvene djelatnike koji su na udaru i kojima treba takav oblik zaštite, ali i koji će svojim primjerom pokazati i značenje te kampanje cijepljena. U prvu fazu su uključeni i domovi za starije i nemoćne te socijalne ustanove, jer se radi o vrlo osjetljivoj populaciji. Ta prva faza nam je naročito značajna, a nakon toga očekujem postupno smirenje situacije i pokušaj da se polako vraćamo u normalu. No, to neće niti izbliza biti kako to oni najoptimističniji zamišljaju. Morat ćemo biti oprezni, morat ćemo se i dalje paziti te u određenim segmentima poštivati ove opće higijenske mjere očuvanja distance, ne pretjeranog okupljanja... Nadamo se ipak opuštanju, otvaranju gospodarstva i ipak lakšem životu ljudi u zajednici.

Milijune života očuvalo se cijepljenjem

Hoće li cijepljenje biti dugotrajno rješenje za COVID-19? Cjepivo za gripu postoji duže vrijeme, pa svejedno svake godine imamo i zaražene i preminule osobe...

– Nitko ne može sa sigurnošću reći koliko će cjepivo, za koje vjerujemo da će osigurati sezonalnost stečenog imuniteta, biti



učinkovito i koliko će dugo trajati. Nadamo se da će biti barem jednak učinkovito kao sezonsko cjepivo za gripu koje omogućava da u toj sezonji procijepimo ljudi i da oni zadrže odgovarajuću zaštitu humoralnih antitijela u svojem krvotoku. Stopostotne zaštite nema, no očekujemo vrlo učinkovito cjepivo, koje će se i nastaviti razvijati. Svako cjepivo mora biti kvalitetno napravljeno, mora imati određenu sigurnost koja je temelj svega, ali i odgovarajuću učinkovitost da bi se primjenjivalo. Jako dobro sam pratio razvoj cjepiva, imamo nekoliko varijacija i vrsti razmišljanja kod njihovog nastanka, no očekujem da će sva biti učinkovita. Siguran

Živjet ćemo opet normalno, ali za to će trebati određeno vrijeme



Kada virus upoznamo do kraja, ukoliko kampanju cijepljenja provedemo kako treba te zaštitimo one najvulnerabilnije, ukoliko zadržimo dobre prakse u ustanovama, školama, na radnim mjestima, moći ćemo se vratiti našem poznatom, starom načinu života

sam da će za većinu ljudi ono biti kvalitetan način zaštite i da neće izazivati ozbiljnije nuspojave.

Hoćete li se i Vi cijepiti?

– Apsolutno. Tu sam bez rezervi. Cjepivo je za nas preventivce, ali i za većinu zdravstvenih radnika, napravilo toliko dobra u općoj populaciji. To je ingeniozan način zaštite od zaraznih bolesti, od kojih su neke i eradicirane upravo zbog cjepiva. Na milijune života se očuvalo cijepljenjem, osigurao se gospodarski rast, mogućnost ljudima da žive i rade u vrijeme sezone virusa, smanjile gospodarske štete i absentizam... To je nešto

vrlo važno i ne dvojim oko toga. Među prvima ću se cijepiti.

Nismo mogli ostati oaza u kojoj virusa neće biti

Godinu 2020. je obilježila pandemija koronavirusa. Kako se ova županija, pa i cijela Hrvatska, nosila s njime? Jesmo li mogli bolje? Jesmo li uspjeli izbjegići neke lošije scenarije?

– Načelno, uvijek se može bolje. Mi smo još uvijek usred borbe protiv pandemije, osobito u ovom preventivnom dijelu koji je vrlo važan. Naravno da se sada puno više uključuju i aspekti zdravstvene zaštite, da je sve važniji i taj

kurativni aspekt, odnosno ukupna razvijenost zdravstvenog sustava, njegova međusobna kompaktnost, nadopunjavanje... Preventivni javnozdravstveni sustav, u sinergiji s civilnim društvom, pokazao je visoku učinkovitost i pripremljenost. U pravom trenutku napravili smo „lockdown“ koji nije sretan s gospodarskog ili socijalnog aspekta, ali u tom trenutku nitko nije dvojio jer se nije znalo o kakvoj se virulenciji virusa radi. Virus je bio nepoznanica, i danas još uvijek ima puno toga što nismo do kraja utvrdili, ali u toj prvoj fazi društva u cjelini – u Hrvatskoj i u Primorsko-goranskoj županiji – odigralo je vrhunski. Bili smo među najboljima u Europi.

Kad je počelo otvaranje, nastojali smo naći model kako to najbolje učiniti. U prvom dijelu, povezanom i s početkom turističke sezone, dobro smo krenuli. Bilo je dobrih stvari, ali i određenih odstupanja, primjerice u situaciji s otvorenim noćnim klubovima za koje je bilo jasno da predstavljaju rizičan čimbenik. No kroz cijelu sezonu bili smo dobro posloženi, čak i kada je trebalo pružiti odgovarajuća testiranja i potvrde brojnim turistima koji su se morali vratiti u svoje matične zemlje, što je proizvelo novi pritisak na sustav.

Nakon toga, imali smo jesenje širenje koje bi se možda izbjeglo da smo bili oprezniji tijekom sezone, osobito u onim područjima turističke ponude koji nisu bili nužni. Međutim, kada je na jesen počelo ubrzano širenje virusa u cijeloj Europi, nismo mogli ostati oaza u kojoj virusa neće biti. Kada je virus došao, sredinom listopada uz intenziviranje u studenom, zabilježili smo to značajno povećanje broja oboljelih, pa, nažalost i onih najtežih, smrtnih slučajeva. Sve zemlje prošle su kroz tu najtežu fazu i osjetile zločudnu kob tog virusa. Ipak, situacija u našoj županiji bila je povoljnija nego u drugima. Tako Primorsko-goranska županija ima prosječnu smrtnost od 0,8 posto, hrvatski prosjek je 1,5 posto, dok

120 godina Zavoda

Zavod za javno zdravstvo ove je godine proslavio 120 godina postojanja, tijekom kojih je pružao neprekinkuto djelovanje na unapređenju zdravlja i prevenciji bolesti.

Ishodište današnjeg sustava je Državna kraljevska eksperimentalna stanicu koju je 1900. godine otvorilo mađarsko ministarstvo poljoprivrede. Njen značaj vrlo brzo je proširen i na druge javnozdravstvene usluge, primjerice one kemijskih analiza. Dokumenti daju naslutiti

kako je ustanova i tijekom Prvog svjetskog rata, ali i nakon njega, nastavila s radom, a u vremenu talijanske vladavine Rijekom djeluje kao Laboratorio chimico provinciale. S druge strane rijeke, na Sušaku, djelovalo je Dom narodnog zdravlja, a nakon Drugog svjetskog rata sve su službe ujedinjene u Higijenski zavod. Konačnu organizacijsku strukturu dobio

je nakon osamostaljenja Hrvatske, kada je osnovan županijski Zavod za javno zdravstvo. Veliki jubilej „pao“ je točno usred „lockdowna“, odnosno 8. travnja, a obilježen je izložbom „Jedan laboratorij za četiri države“ otvorenom krajem godine. Izložba koja se u Muzeju Grada

Rijeke mogla pogledati do sredine siječnja predstavljala je laboratorijski materijal iz svih faza djelovanja ove ustanove, a popratila ju je i monografija o 120 godina rada Zavoda.

U vrijeme bez epidemija i velikih ugroza, mi epidemiolozi živimo bez „reflektora pozornice“ koji nama nisu niti bitni. Mi smo samozatajna specijalizacija, javno zdravstvo je takva preventivna djelatnost koja mora mukutrpnno djelovati „u sjeni“, a rezultati se vide nakon dugo godina rada i inzistiranja na programima, projektima, preventivnim aktivnostima...

je europski 2,5 posto. Važno zadržati tu solidarnost i prisjebnost kako bi te brojke ostale čim manje.

Kakve posljedice će koronavirus ostaviti na zdravstvo, ali i društvo u cjelini? Hoće li nam neke od stvari koje su obilježile 2020. godinu poput maski za lice, distance, higijene, ostati u trajnom naslijedu? Hoćemo li ikad više ići u dučan nepokrivenog lica?

– Nadam se da hoćemo, ali za to će trebati određeno vrijeme. U proljeće se očekuje znakovito poboljšanje. Nakon toga, uči ćemo u mirnije razdoblje koje će zahtijevati opreznost i zadržavanje dijela mjera poput higijene i distance. No, provodit će se na način koji će omogućavati normalan gospodarski i društveni život. Vjerujem da ćemo i u društvu razviti veću disciplinu i da će nam biti lakše nositi se s mjerama u trenutku kada one neće biti tako stroge, kada ćemo imati određena iskustva i kad će ljudi shvatiti važnost toga. Kada virus upoznamo do kraja, ukoliko kampanju cijepljenja provedemo kako treba te zaštitimo one najvulnerabilnije, ukoliko zadržimo dobre prakse u ustanovama, školama, na radnim mjestima, moći ćemo se vratiti našem poznatom, starom načinu života.

Borba s nevidljivim neprijateljem

O virusu se puno govori u statističkim podacima. No, često zaboravljamo da iza tih brojeva stoje ljudi. Ne samo sa strane pacijenata, već i sa strane sustava. Kao „insajder“ koji je proveo deset mjeseci na „prvoj liniji“, kako gledate na napore koje je zdravstveni sustav i sam Zavod podnio u tom razdoblju? Kako je borba protiv virusa izgledala „iznutra“?

– Bilo je teško. I zahtjevno. Ne znam koju

bih riječ stavio na prvo mjesto. Borba s nevidljivim neprijateljem, ali i posljedicama za koje nismo sto posto sigurni kakve su. A čak i kada znamo, teško ih je komunicirati prema javnosti, naći odgovore na njihova pitanja. Imali smo određenih problema, disonantnih tonova, nesuglasica, pogrešnog fokusa na stvari koje su manje bitne... Tu smo trebali biti malo bolji kao cjelina. Ali zdravstveni sustav, ipak, odgovorio je u okvirima optimuma. Čak mislim da je bilo i puno entuzijazma, pogotovo kod zaposlenika, ljudi koji su to prepoznali motivaciju da iz sebe izvuku najbolje. Neovisno o svim poteškoćama koje smo imali, kao što je brzo prilagođavanje, povećanje kapaciteta, kadrovsко i infrastrukturno povećanje, mislim da smo se dobro organizirali u ovoj krizi.

U Nastavnom zavodu za javno zdravstvo PGŽ imali smo veliku sreću da smo epidemiologe imali dobro raspoređene, ne samo u centrali, nego svakom od otoka, Gorskom kotara, što je bila važna logistička prednost. Također smo imali vrlo kvalitetan laboratorij. Ljudi koji su radili u drugim područjima prebacili smo u taj dio molekularne dijagnostike, uključili su se tu molekularni biolozi pored liječnika mikrobiologa, viših laboratorijskih inžinjera, a i KBC Rijeka nam je dodijelio dio svojih mladih liječnika, sekundarijara. Zaposlili smo i dio studenata preko studentskog servisa. Sve te ljudi stavili smo u funkciju kvalitetnog i brzog testiranja. Jer krenuli smo s pedesetak, šezdesetak uzoraka dnevno da bismo danas u istom laboratoriju obradivali od tisuću do tisuću i dvjesto uzoraka. Postala je to prava industrija, a sve to se događalo u kratkom vremenu, praktički preko noći. To je bilo zahtjevno za sam sustav i njegovu organizaciju, za ljudе, ali i za pacijente koji su vidjeli da je sustav prepregnut. Bilo je poteškoća, ali smo ih uspjeli prebroditi, uz pomoć Ministarstva zdravstva i razumijevanje Primorsko-goranske županije.

Samozatajna djelatnost mimo reflektora pozornice

Zanimanje epidemiologa postalo je odjednom jedno od najvažnijih u našem društву. Dosad nisu bili toliko prisutni u javnosti, a danas su prave medijske zvijezde. Kada nema epidemije, pa epidemiolozi nisu pod svjetлом reflektora, što rade u drugo vrijeme?

– U vrijeme bez epidemija i velikih ugroza, mi živimo bez „reflektora

Borba s virusom je teška. I zahtjevna. Ne znam koju bih riječ stavio na prvo mjesto – Vladimir Mićović sa studentima medicine koji volontirajući pomažu u borbi protiv epidemije koronavirusa



pozornice“ koji nama nisu niti bitni. Mi smo samozatajna specijalizacija, javno zdravstvo je takva preventivna djelatnost koja mora mukutrpno djelovati „u sjeni“, a rezultati se vide nakon dugo godina rada i inzistiranja na programima, projektima, preventivnim aktivnostima... Epidemiolozi su u javnosti percipirani kao specijalizacija koja se primarno bavi epidemijama zaraznih bolesti, kakve eto imamo i u 21. stoljeću. No, to su neke nove bolesti koje se prvi put pojavljuju i s njima se najčešće možemo brzo obračunati. Naravno, bilo je i onih s kojima se ne možemo obračunati ni dan danas, tu je primjerice malarija. Nekako smo uspjeli s AIDS-om, odnosno sidom. SARS je nestao, došao je SARS-2. Ali to ne ostaje dugo u fokusu javnosti.

Izazovi koje nosi novo vrijeme, poput prenapučenosti planete i velike koncentracije stanovništva u gradovima, ulazak u staništa drugih živih bića dovest će do sve češćih „preskoka“ virusa i ostaviti zarazne bolesti kao jednu od velikih opasnosti ovog stoljeća. Epidemiolozi će ostati potrebni u tom dijelu.

No, inače epidemiologija i javno zdravstvo u cjelini bavi se preventivnom medicinom

za mlade, prevenciji i izvanbolničkom liječenju ovisnosti, sprečavanju rizičnih ponašanja... To su sustavni programi u zajednici koji se provode dvadesetak godina. Tu je i jedan aspekt koji je i dobio na značaju i vidljivosti u javnosti, kao što je to prevencija onečišćenja, kontrola kvaliteta zraka ili vode za piće. Projekti koji govore o tome kako mlađom čovjeku koji ulazi u svijet edukacije i socijalizacije omogućiti da razvije protektivne faktore koji će ga zaštiti od rizičnih ponašanja i negativnih posljedica oni su na koje smo posebno ponosni. Imamo programe „Trening životnih metoda“ koje provodimo više od 20 godina. To su isto epidemiološke metode, populacijski pristup koji provodimo sustavno.

Nije samo zarazna bolest u fokusu našeg interesa, već i mentalno zdravlje mlađih, kronične bolesti, nezarazne bolesti, sistematski pregledi u školama, rano pronaalaženje tjelesnih i drugih poteškoća... Tu se pronalaze zameci nekih drugih bolesti i ako se na vrijeme otkriju potreba za kasnjim liječenjem će se odgoditi, povećat će se i broj zdravih godina života. U nekim od tih programa u Primorsko-goranskoj županiji bili smo predvodnici i oni su kasnije

prihvaćeni i na nacionalnoj razini. Imali smo pritom podršku županije, jedinica lokalne samouprave, ali i čitave zajednice koja je shvaćala važnost preventive.

Javnozdravstveno smo iznadprosječna županija u Hrvatskoj

Kako se postaje epidemiologom?

– Nakon završene medicine, upisuje se epidemiologija kao i svaka druga specijalizacija, klinička ili javnozdravstvena ili obiteljska medicina kao kraljica primarne zdravstvene zaštite koja bi trebala rješavati 70 posto kauzistike. Tijekom redovnog školovanja ove specijalizacije nemaju dovoljno prostora. Zato u mnogim zemljama „public health“ ili javno zdravstvo postoji kao poseban poslijediplomski studij koji se nadograđuje na studij medicine. Kod nas se on razvija kroz primarne javnozdravstvene specijalizacije kao što su epidemiologija, školska medicina, mentalno zdravlje mlađih kao subspecijalizacija psihologije, dijagnostičke discipline, toksikologije, zdravstvene ekologije... To bi možda trebalo okrupniti kroz jedinstvenu specijalizaciju javnog zdravstva i dati prostor u onim specijalizacijama koje se odnose više na

Radujem se izgradnji bolničkog centra Medicinskog fakulteta koji će se, nadam se, profilirati kao regionalni centar, ali i pametnom upravljanju zdravstvenim turizmom

Mislim da je ova regija jedno od najljepših mesta u kojem bi čovjek mogao živjeti, a s time se slažu i ljudi iz drugih zemalja s visoko postavljenim standardima života.

Sada smo na svojevrsnoj prekretnici. Tradicija koju imamo – od prehrane do društvenih aktivnosti u zajednici – pa i prirodne ljepote i dostupnost javnih sadržaja, mentalitet Gorana, Primoraca i otočana, ali i standard u zdravstvu, daje nam kvalitetne temelje za razvoj

socijalne aspekte, na zarazne bolesti, na nezarazne bolesti, mentalne bolesti i druge segmente.

Naši završeni liječnici mogu izabrati specijalizaciju iz epidemiologije koja se primarno bavi zaraznim bolestima, ili se okreće prema segmentu više društvenom kroz specijalizaciju javnog zdravstva. U tom dijelu obrazovanja vidim dosta prostora za napredak.

Kako ocijenujete kvalitetu preventive u našoj županiji? Imamo li dovoljno dobre programe, kadrove i organizaciju?

– Naša županija je tu iznadprosječna u Hrvatskoj, tu dileme nema. Dobivali smo priznanja iz nekih drugih sredina zbog toga što smo bolje organizirani, ali i zato što postoji veći sluh zajednice u cijelini. To je nešto što se kroz određenu tradiciju, nasljeđe generacija prije nas, ali i multikulturalnost koja je povezivala najbolje prakse raznih naroda, konstantno razvija. Ali je prilagođeno vremenu i osjetili smo da je broj kvalitetnih i dobro prihvaćenih javnozdravstvenih programa nesrazmjerno velik u odnosu na neke druge sredine. Voljeli bismo da se to ujednači, ali i da hijerarhijski pristup koji kreće od nacionalnog Zavoda da dodatni obol i pomogne onim sredinama kojima gospodarski, kadrovski ili organizacijski potencijal sprečava bolji uspjeh. Ukratko, zadovoljan sam načinom na koji smo bili praćeni od nadležnih institucija i prepoznavanjem našeg rada, ali i suradnjom s drugim segmentima zdravstvene zaštite koji se na naš rad moraju naslanjati. Mi smo pokretači, ali ostali segmenti zdravstva nas moraju u tome pratiti i pored svojih temeljnih kurativnih zadaća.

Dvostruki jubilej Nastavnog zavoda

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije 2020. proslavio je 120 godina rada. To je doista impresivni jubilej, koje su neke najbitnije aktivnosti u tom razdoblju?

– Osnivanje mađarske stanice za ispitivanje namirnica iz uvoza 1900. godine bio je početak javnozdravstvenih aktivnosti u našoj regiji. Ideja je bila poboljšavanje prehrane u trenutku kada su ljudi počeli živjeti u urbanim sredinama, kada se počeo zapošljavati veći broj ljudi, kada se željelo sprječiti širenje tuberkuloze zaraženim mljekom... Kroz povjesni aspekt raznih društvenih uređenja koji su htjeli odgovoriti na pitanje kako unaprijediti zdravlje u zajednici, otkriti gdje su problemi i kako ih riješiti, vidljivo je da su sva društva tog vremena, bez obzira na ratove i nestabilnosti, posvetili puno pažnje ovim temama. Tu vidim prednost ovog područja. Primjerice, nagla industrijalizacija nakon Drugog svjetskog rata, kada su ljudi pohrili u gradove pa je nastao problem sa stanovima i ljudi su živjeli u bunkerima, kad se moj profesor Kajetan Blečić borio za sanitaciju, bolje uvjete života, vodu u svakom stanu i rješavanje pitanja vode u bunarima. Neke prethodne generacije borile su se s malarijom prije Drugog svjetskog rata na otoku Krku... kad se sve to pogleda, sigurno je dalo velik vjetar u ledu modernom dobu, da iskustvo tih ljudi nadogradimo suvremenom tehnologijom i znanjem koje smo stekli i u drugim sredinama. Podigli smo tu priču na jednu

višu razinu, akreditirali procese i postupnike, povećali broj ljudi u okvirima mogućnosti i uveli interdisciplinarnost u rad Zavoda – primjerice, dodali smo sanitarne inžinjere našem timu. Napravili smo novi uzlet i mislim da smo po tome prepoznatljivi.

Vi također imate jedan jubilej – možda mali u usporedbi s ovim Zavoda, ali svakako značajan za ljudski vijek. Ove godine obilježili ste 20 godina na čelu ustanove. Jeste li proslavili?

– Mogu reći da mi je to vrijeme proletilo, ma koliko to možda zvučalo kao klišej. Nisam nikada razmišljao biti ravnatelj. Sjećam se kada sam se, prije dvadesetak godina, nakon što sam dvije godine bio vršitelj dužnosti, kandidirao za ravnateljsku funkciju, isključivi razlog bio je taj što sam htio nastaviti projekte na kojima sam radio te prethodne dvije godine. Nije mi ambicija bila upravljati sustavom, nego sam htio neko svoje znanje stečeno u drugim sredinama primijeniti u svom kraju, u onom segmentu za koji je to postojala potreba. Naravno da nisam razmišljao da bih mogao dvadeset godina provesti na tom mjestu. Dogodilo se... Kada pogledam oko sebe, kada vidim ljudе s kojima radim, kada vidim na Medicinskom fakultetu čija smo nastavna baza koliko je doktorata i znanstvenih radova posvećeno ovom području, koliko ti ljudi znače u preventivnoj javnozdravstvenoj znanosti čak i u svjetskim okvirima, ipak mislim da smo donekle uspjeli. I da je moja osobna i profesionalna životna misija uspjela. Ipak ne dvojim da se uvijek može više i da tu motivaciju svatko tko dolazi na posao mora nositi svakodnevno u sebi. Jer uvijek moramo gledati prema naprijed, posebice zdravstveni sustav koji je prepregnut, ne dozvoljava opuštanje i traži daljnje usavršavanje. I kada pogledamo da je zdravstvena potrošnja velika, a da za taj iznos ne dobivamo uvijek adekvatno povećanje u „jedinicama zdravlja“, učinkovitost u preventivnom dijelu sve više dobiva na važnosti. Zato nije dovoljno biti samo stručan, to je svakako prvi preduvjet. Ali morate se moći involvirati u zajednicu, steći povjerenje ljudi, da oni prepoznaju ono što radite i da vam daju prostora.

Moramo dobro izabrati put našeg razvoja

Kako vidite daljnji razvoj javnozdravstvenih politika?

– Ulazimo u jedno vrlo osjetljivo razdoblje, a pritom ne mislim samo na koronavirus. Gospodarska kriza je evidentna, migracijska kriza je evidentna, mi smo zemlja s velikim potencijalom za prosperitet, ali nas očekuju



Nadam se da će nova cjepiva biti barem jednako učinkovita kao sezonsko cjepivo za gripu

veliki izazovi. Naravno da su zdravstveni izazovi još i veći. Radujem se izgradnji bolničkog centra Medicinskog fakulteta koji će se, nadam se, profilirati kao regionalni centar, ali i pametnom upravljanju zdravstvenim turizmom. To su sve dobri putevi razvoja, ali tu će trebati motivirani i stručni ljudi koji će imati jasna usmjerenja, pa tada podrška upravnih struktura neće izostati.

Preventiva je u javnosti prilično poznata po preporukama za zdrav život. To je osobito došlo do izražaja tijekom ovogodišnje pandemije, no i inače daju savjete o tome kako zadržati svoje tijelo i um čim dulje u dobroj formi. Koliko se sami predstavnici javnozdravstvenog sustava drže svojih preporuka?

– Dobro je to pitanje, jer mi bismo trebali biti uzori javnosti u tom ponašanju koje suzbija

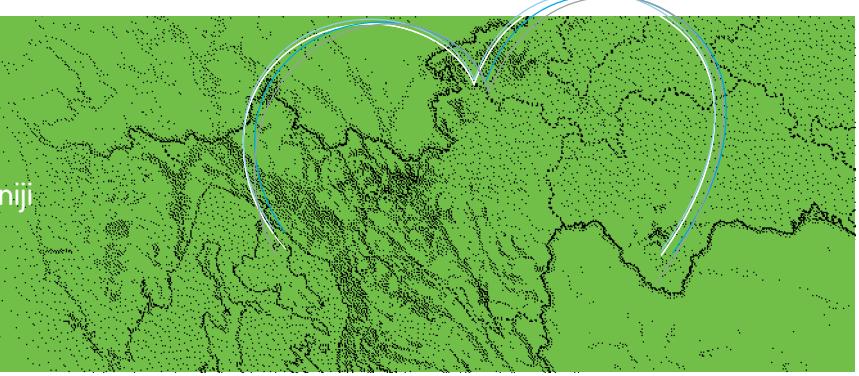
javnozdravstvene rizike. Ako ćemo gledati u ovom užem dijelu, koji se odnosi na preporuke vezane uz suzbijanje širenja koronavirusa, mogu vam reći svoje iskustvo... Osim što sam se nastojao rekreirati u određenim trenucima u manjoj, užoj sredini, moj društveni život je sveden na boravak u prirodi, na mjestu gdje imam vikendicu sa suprugom, eventualno djecom koja su već odrasla kad bi stigla do nas. Zaista sam nastojao primijeniti sve ono što sam i predlagao kao relevantno u vrijeme opće ugroze. Odlazak na bilo kakve rođendane, vjenčanja i druga okupljanja koja bi mi u normalno vrijeme bila potreba kao ljudskom biću, nije dolazio u obzir. Dobro, i posao je bio taj koji je diktirao da slobodnog vremena nije bilo...

Mogu generalno reći da, kad sam se okrenuo prema aktivnostima u javnozdravstvenom

sustavu, vrlo brzo sam prepoznao da postoje značajne razlike u pristupu zdravlju kod ljudi koji su bolje ili slabije educirani, koji se više ili manje rizično ponašaju, koji imaju slabije gospodarske uvjete. Ali sam uvijek smatrao da, ako ne možemo biti jednak u tome da priskrbimo sebi najkvalitetniju kurativnu zdravstvenu zaštitu u trenucima kada nam je potrebna, zajednica bi mogla i morala omogućiti da u preventivnom, javnozdravrenom apshtku očuvanja zdravlja bude jednak pristupačno svima. To su vrlo osjetljivi mehanizmi, pritom moraju djelovati ne samo zdravstveni djelatnici, nego praktički svi sektori društva. Meni osobno je taj odnos prema kulturi života, fizičkoj aktivnosti i brzi o zdravlju interno usaden. Rizična ponašanja – od konzumacije alkohola do izbora prehrane – su dio života, ali oni se promišljanjem mogu svesti u prihvatljive okvire. Za to mora biti zajednica prijemljiva, a upravo to promovira i Europska unija i razvijene zemlje: naglasak na javnozdravstvenim aktivnostima, jednak dostupnost preventive u zajednici, približavanje tih servisa građanima kao jedan od najvažnijih prioriteta. To bi morao biti prioritet, jer ako nastavimo ovako dalje, doći će do urušavanja solidarnog pristupa kurativnom zdravstvenom sustavu, a to je nešto što ne želim niti pomisliti. Na tome moramo graditi svoju budućnost.

Za ugodan i ispunjen život potrebno je zadovoljiti više preduvjeta. Zdravljje je jedan od njih, no tu spada i kultura, priroda, klima, edukacija, aktivnosti u zajednici... Kako ocjenjujete našu regiju, pruža li ona sve uvjete za kvalitetan život?

– Mislim da ova regija ima ogromne potencijale, jedne od najvećih u Europi. Mislim da to prepoznaju i ljudi koji dolaze iz drugih, često gospodarski razvijenijih sredina. Moramo te naše potencijale još bolje istaknuti, ali i očuvati način života koji doprinosi tim pozitivnim navikama. Mislim da je ovo jedno od najljepših mjeseta u kojem bi čovjek mogao živjeti, a s time se slažu i ljudi iz drugih zemalja s visoko postavljenim standardima života. Sada smo na svojevrsnoj prekretnici. Tradicija koju imamo – od prehrane do društvenih aktivnosti u zajednici – pa i prirodne ljepote i dostupnost javnih sadržaja, mentalitet Gorana, Primoraca i otočana, ali i standard u zdravstvu, daje nam kvalitetne temelje za razvoj. Moramo dobro izabrati put razvoja koji te prednosti neće narušiti, nego ih dodatno obogatiti.



Najčešće intervencije prvih dana bile su na krovovima kuća

Napisao: Davor ŽIC
Fotografije: Arhiva ZrP

Potres koji je u posljednjem tjednu 2020. pogodio Sisak, Petrinju, Glinu i okolna mjesta ne bi trebao biti ono po čemu ćemo pamtit kraj prošle godine. Upravo suprotno, umjesto po razornoj moći prirode, pamtit ćemo ga po zacijeljujućoj ljudskoj dobroti i humanizmu. Cijela je Hrvatska priskočila u pomoć Baniji, a pritom je prednjačila Primorsko-goranska županija i njeni stanovnici koji su kao donatori, ali i volonteri, kuhari, spasioci i interventne jedinice pomogli u saniranju posljedica katastrofe.

Već nekoliko sati nakon zastrašujućeg potresa, u Sisačko-moslavačku županiju uputila se interventna ekipa vatrogasaca iz Rijeke, Opatije, Krka, Raba, Jelenja i Cresa. Tako se u akcije spašavanja odmah uključilo 43 vatrogasaca među kojima je bio i dvojac s potražnim psima te 14 vozila koja su uključivala zapovjedno-komunikacijsko središte i cisternu koja je osigurala opskrbu pitkom vodom za mještane porušenih gradova i općina.

– Prvu noć kad smo bili terenu, spavali smo sat i pol. Malo nakon što smo legli u ranim

Veliko srce dobrote u svakom kutku Županije

Dobrota i humanost nadvladat će snagu prirode, vrijedne ruke izgraditi sve što je porušeno, a topli obroci i tople riječi zalijeći duše ranjene prirodnom katastrofom. Heroji u ovoj priči ne nose plašteve, nego pregače, zaštitna odijela, trliše, vatrogasne uniforme i civilnu odjeću

jutarnjim satima, stresao nas je potres. Bilo je psihički teško, ali izdržali smo. Morali smo biti jaki zbog ljudi kojima smo tamo pomagali. Pred našim očima potres je srušio kuću ženi koja je u nju htjela ući po robu, u zadnji čas smo je povukli. Ljudima je tamo bilo jako teško, puno je tužnih priča, puno je psihičkih ožiljaka, rekao je Zoran Laslavić, opatijski vatrogasac koji je u prvom interventnom valu sudjelovao s potražnim psom.

Pomiješani osjećaji tuge i ponosa

O količini posla koja je bila pred vatrogascima pokazuje i podatak da su riječki vatrogasci, prema riječima zamjenika zapovjednika JVP Rijeka Darija Gauša, u prvi deset dana imali više od 21 tisuće intervencija! U intervencijama su sudjelovali i pripadnici riječkog HGSS-a, civilne zaštite i nekoliko desetaka volontera riječkog Crvenog križa. Četrdesetak članova državne intervencijske postrojbe Civilne zaštite iz Rijeke, čija je stalna baza na Grobniku, među prvima su se uključili u sanaciju posljedica potresa. Kako su obučeni za intervencije na visinama, bili su ključni u obavljanju aktivnosti usmjerenih na rušenje dimnjaka i pokrivanje krovova oštećenih u potresu.

Uz profesionalce, članove interventnih i spasilačkih službi, kojih je na terenu bilo i više od 120, pomoć su Baniji pružili i brojni građani. U praktički svakom mjestu Primorsko-goranske županije prikupljale su se humanitarne donacije u novcu, hrani, građevinskom materijalu, odjeći i obući, higijenskim potrepštinama... O odazivu građana najbolje svjedoče stotine krcatih kamiona i kombija koji su prevozili donacije



Stravični razmjeri katastrofe na Baniji

do Siska, Petrinje, Gline i drugih razrušenih mesta.

– Miješaju mi se osjećaji od totalne tuge i jada do oduševljenja, sreće i ponosa. Kad vidite starce, žene i djecu kako sjede na pločniku umotani u deke, prljave i pune rupa, kako na podu lože zelena drva i drhću od hladnoće i stresa, s ruševinom iza sebe... To su ljudi koji su 1991. godine sve izgubili, počeli ponovo od nule i sada su ponovo na početku. No, oduševljenje izaziva tsunami dobrote koji nas je zaplijusnuo sa svih strana i ljudi koji su odmah pritekli u pomoći i sakupili tone i tone donacija, kazao je Marin Bubanj, koji je u Baniju dostavio više od 12 tona donacija prikupljenih na Krku.

Riječki vatrogasci su u prvih deset dana na Baniji imali više od 21 tisuću intervencija

PGŽ donirala 400 tisuća kuna

Za pomoć stanovnicima gradova i mesta Sisačko-moslavačke županije stradalih u potresu iz županijskog je proračuna izdvojeno ukupno 400 tisuća kuna.

- Najmanje što se u ovom trenutku može učiniti jest pokazati solidarnost i pomoći kako god možemo i koliko god možemo svima kojima je danas potrebna pomoć, poručio je župan Komadina u brzojavu sučuti za poginule u potresu koji je, u ime svih stanovnika PGŽ uputio obiteljima stradalih, županu Žiniću i gradonačelnicima Siska, Petrinje i Gline.



U praktički svakom mjestu

Primorsko-goranske županije prikupljale su se humanitarne donacije u novcu, hrani, građevinskom materijalu, odjeći i obući, higijenskim potrepštinama... odijela, trliše, vatrogasne uniforme i civilnu odjeću

Gradovi i općine donirali 2 milijuna kuna

Finansijsku pomoć Baniji izdvojili su i brojni gradovi i općine s područja Primorsko-goranske županije. Grad Rijeka iz proračuna je osigurao 400 tisuća kuna, a još toliko dodala su gradska trgovacka i komunalna društva. Opatija je – u gradskom proračunu i iz „blagajni“ javnih tvrtki – na potresom pogodeno područje poslala 300 tisuća kuna. Četiri otočna grada – Krk, Cres, Mali Lošinj i Rab – zajedno su prikupili 200 tisuća kuna za pogodena područja. Grad Bakar i Industrijska zona donirali su 150 tisuća kuna, Grad Crikvenica isti iznos, Općina Viškovo 100 tisuća kuna, a Grad Kastav 75 tisuća kuna. I brojne druge jedinice lokalne samouprave iz naše županije donirale su nekoliko desetaka tisuća kuna za Sisak, Petrinju, Glinu i druge gradove, pa je ukupna pomoć premašila iznos od 2 milijuna kuna.

Tragedija na tragediju

Među brojnim pričama volontera iz Primorsko-goranske županije izdvaja se i jedna tragična. Volenter iz goranskog sela Mali Jadrč, umirovljeni vojnik i aktivni član mjesnog DVD-a smrtno je stradao u Petrinji dok je sanirao oštećeno kroviste jedne tamošnje kuće. Biči specijalac u Petrinju je dovezao doniranu kamp-kućicu i ostao pomoći mještanima. Velika želja za davanjem drugima, za njega je nažalost završila kobno.

Deseci volontera na terenu

Donacije su se prikupljale u školama, učeničkim domovima, ispostavama Crvenog križa, u crkvama i sportskim dvoranama, na Kampusu Sveučilišta u Rijeci i kroz niz privatnih inicijativa. U pomoć su se uključili i hotelijeri – donirali su kamp-kućice za smještaj ljudi kojima su porušene kuće, ali i otvorili svoje kapacitete za prihvat stradalnika s područja Sisačko-moslavačke županije. Isto su napravili i brojni građani, primajući na „stan i hranu“ obitelji koje su u nekoliko razornih minuta izgubile svoje domove. Tako je oko 250 ljudi pronašlo utocište u našoj županiji.

Deseci volontera napustili su svoje poslove i domove kako bi pomogli na terenu. Primorci i Gorani, među kojima su bili i mnogi članovi navijačkih skupina, povezali su se putem društvenih mreža i uključili u raščišćavanje ruševina, podjelu donacija, kuhanje toplih obroka... Među kuharima koji su tjednima hranili mještane bio je Zoran Delić iz Crikvenice, Denis Mance iz opatijskog restorana Ružmarin, Karlo Henc, šef kuhinje Lovranskog puba, vlasnik restorana



U akciju spašavanja bio je uključen i vatrogasni dvojac s potražnim psima

Municipium u Rijeci Danko Borovina, ali i drugi ljudi čija imena nisu stigli zabilježiti medijski izvještaji.

Doista, takva količina pozitivne energije magnitudom je moćnija od bilo kojeg potresa. Zato će dobrota i humanost nadvladati snagu prirode, vrijedne ruke izgraditi sve što je porušeno, a topli obroci i tople riječi zalijeći duše ranjene prirodnom katastrofom. Heroji u ovoj priči ne nose plašteve, nego pregače, zaštitna odijela, trliše, uniforme ili civilnu odjeću, ali svi oni nose – srce na dlanu.



Prikupljanje pomoći na Kampusu Sveučilišta



PGŽ vidimo kao pametnu, održivu i konkurentnu regiju visoke kvalitete života

Županijska razvojna agencija Vladi RH dostavila je 315 projekata vrijednih 6,5 milijardi kuna. Agencija je dovršila i predstavila Interaktivnu kartu koja olakšava privlačenje ulagača i praćenje projekata na našem području.

Napisao: Edi JURKOVIĆ

Snimio: Rino GROPUZZO

Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije (RRA PGŽ) osnovana je kako bi povećala apsorpcijski kapacitet za privlačenje sredstava iz europskih fondova. Uz podršku Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima i ostalih upravnih odjela PGŽ u samo dvije godine rada postigla je značajne rezultate. Europski projekti u vrijednosti većoj od 150 milijuna kuna već su u pripremi i provedbi. U suradnji s javnopravnim tijelima s područja PGŽ za novu EU perspektivu pripremljeno je više od 300 projekata čija ukupna vrijednost premašuje 6,5 milijardi kuna.

Ispunjavanjem brojnih administrativnih i stručnih preduvjeta Razvojna agencija, nazvana PRIGODA (PRImorje GOrski Kotar Development Agency), u listopadu 2018. godine postaje i akreditirani, od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU, regionalni koordinator za Primorsko-goransku županiju. Upravo ovih dana akreditacija je uspješno produljena do kraja 2023. godine.

Na čelu Razvojne agencije je Vedran Kružić, bivši pomoćnik ministra gospodarstva, koji je u javnom sektoru radio na brojnim poslovima vezanim za ulazak Hrvatske u EU, dok je u privatnom stekao bogato konzultantsko i menadžersko iskustvo u ICT industriji, a specijalnost su mu pametni gradovi i primjena naprednih tehnologija u kontekstu regionalnog razvoja.

Agencija broji ukupno 15 zaposlenika, stručnjaka s dugogodišnjim iskustvom i kompetencijama u specifičnim područjima rada, zaposlenih u Odsjeku za pripremu i provedbu projekata sufinanciranih iz fondova EU i Odsjeku za pripremu i provedbu strateških dokumenata i programa.

Interaktivna karta PGŽ

„Sa zadovoljstvom mogu reći da u suradnji s javnopravnim tijelima s područja PGŽ pripremamo projekte do visoke faze pripremljenosti kako bi bili spremni za financiranje u sklopu nove finansijske perspektive Europske unije. Posebno smo vodili računa da projekti budu kvalitetno geografski raspodijeljeni po mikroregijama županije“ – govori nam Vedran Kružić, ravnatelj RRA PGŽ dodajući da će, realizirali se barem dio projekata, to biti značajan poticaj razvoju regije.

Da ispuni ulogu kontaktne točke za potencijalne domaće i strane ulagače, sa svrhom što brže i kvalitetnije realizacije njihovih projekata na području Primorsko-goranske županije, RRA kontinuirano uređuje Investicijski katalog PGŽ s više od 100 projekata, preveden na pet jezika, a od 2020. Primorsko-goranska županije je prva

Agencija s ciljem

Javnu ustanovu „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“, osnovala je krajem 2017. godine Primorsko-goranska županija. Svrha djelovanja Agencije je koordinacija i poticanje održivog ravnomjernog regionalnog razvoja PGŽ te privlačenja potencijalnih ulagača u ključnim djelatnostima karakterističnim za razvoj ovog područja.



Regionalna razvojna agencija PGŽ koordinator je snažnijeg regionalnog razvoja – Dvorac Kraljevica



Vedran Kružić: Sedam godina koje su pred nama, prilika su da uhvatimo korak s najuspješnijim regijama EU



Kampanju „Move to PGŽ“ Agencija je pokrenula 2019. s ciljem pozicioniranja županije kao raznovrsne, uspješne i privlačne regije



Interaktivna karta PGŽ omogućuje pregled najvažnijih investicijskih projekata

u Hrvatskoj koja je katalog prevela i na kineski jezik.

RRA PGŽ ove je godine pokrenula i Interaktivnu kartu PGŽ namijenjenu poduzetnicima, ulagačima i potencijalnim partnerima naše regije.

Karta se nalazi na internetskim stranicama RRA PGŽ (www.prigoda.hr), a sadrži ključne podatke i posebnosti svakog grada i općine u PGŽ. Uz to, donosi pregled značajnijih EU projekata, predstavlja potporne institucije za podršku poduzetništvu, omogućuje pregled najvažnijih investicijskih projekata, prikazuje najveće regionalne gospodarske subjekte, omogućuje prikaz i kontakt zainteresiranim partnerima brojnih centara izvrsnosti i kompetencija na području PGŽ. Omogućen je i pregled kulturnih atrakcija i prirodne baštine, a na kraju, na karti možete pogledati i kampanju „Move to PGŽ“ koju je Agencija pokrenula 2019. godine s ciljem pozicioniranja županije kao raznovrsne, uspješne i privlačne regije. Karta na hrvatskom i engleskom jeziku sjajan je alat za privlačenje ulagača i praćenje projekata na našem području.

Informirani u pripremu lokalnih projekata

Kružić je sa suradnikom Srđanom Kerčevićem potkraj studenoga pripremio

i virtualno predavanje pod nazivom „Što donosi novo desetljeće? Europski plan oporavka i višegodišnji finansijski okvir EU-a 2021.-2027.“ s ciljem upoznavanja predstavnika jedinica lokalne samouprave, ali i ostalih javnih tijela s područja PGŽ o novoj finansijskoj perspektivi EU za razdoblje 2021.-2027. te Europskom planu oporavka. Gradonačelnici i načelnici, te sve javne ustanove upoznate su s glavnim smjernicama o prioritetnim ulaganjima EU u idućem razdoblju, s ciljem što uspješnije apsorpcije sredstava i poticanja regionalnoga razvoja.

Za Hrvatsku je najavljenja alokacija sredstava od preko 22 milijarde eura, što je gotovo dvostruko veći iznos u odnosu na aktualno proračunsko razdoblje EU, pa je informiranje na lokalnoj razini od velike važnosti za uspješnu pripremu lokalnih projekata.

„Agencija pomaže jedinicama lokalne samouprave u kreiranju njihovih lokalnih razvojnih dokumenata te povezivanju

Gorski kotar u fokusu

Poseban fokus od početka rada postavljen je na izradi razvojnih politika i mjera te podršci razvojnim dokumentima i projektima na kvarnerskim otocima i Gorskom kotaru. Kako bi navedena podrška bila strukturirana i konkretna govorci činjenica da je Razvojna agencija uz podršku PGŽ delegirala petero djelatnika koji će biti na usluzi javnopravnim osobama s područja Gorskog kotara i otoka u svojstvu goranskih i otočnih koordinatora. Od svibnja 2020. kao jedina Razvojna agencija u Hrvatskoj u Gorskem kotaru otvorila je i izdvojeni ured s dva djelatnika kako bi bila još bliže problematici i partnerima s goranskog područja.

s projektnim, pa i prekograničnim partnerima“, podsjeća ravnatelj RRA PGŽ.

Do sada je PGŽ povukla više od 4,8 milijardi kuna europskih sredstava, što je svrstava na visoko treće mjesto u odnosu na druge hrvatske županije.

PGŽ je ujedno najuspješnija županija na području Jadranske Hrvatske s 11,75 milijuna EUR vrijednosti projekata ranije ugovorenih u okviru Europske teritorijalne suradnje. Na otocima naše županije, pogotovo na Krku i Cresu, uloženo je najviše EU sredstava iz Operativnog programa konkurentnost i kohezija od ulaganja na otocima svih hrvatskih županija.

Prilika za hvatanje koraka s najuspješnjima

Sedam godina koje su pred nama, prilika su da uhvatimo korak s najuspješnijim regijama EU, smatra Kružić. Naglasak je dakle na tehnološkoj transformaciji gospodarstva, nastavku orientacije prema „plavom“ rastu, ulaganjima u sektor zdravlja, energetskoj i digitalnoj transformaciji društva, značajnjem ulaganju u istraživanje i razvoj, te održivom utjecaju na okoliš i jačanju regionalne konkurentnosti.

Primorsko-goranska županija često je bila diskriminirana jer su se mnogi kvalitetni projekti zaustavljali zbog previsokog indeksa razvijenosti. Kružić želi vjerovati da se to neće i ubuduće događati i time usporavati razvoj naprednijih regija. „Kvalitetni projekti ne bi se trebali zaustavljati, već eventualno više ili manje sufincirati ovisno o stupnju razvijenosti“ razmišlja Kružić dodajući da „ne bi bilo dobro da se značajnije ulaže u prostor i djelatnosti u kojima se neće ostvariti adekvatni ekonomski i društveni povrat.“



Najmlađa PGŽ općina u novom razvojnog zamahu

Osnivajući Općinu Lopar davno smo obećali učiniti je mjestom ugodnim za život svih svojih građana, ali i mjestom u koje će brojni turisti rado dolaziti. Postavili smo u proteklih 14 godina dovoljno jake temelje da i oni koji su imali sumnje u opravdanost i osnivanje Općine Lopar danas to više nemaju.

Napisao i snimio: Hrvoje HODAK i Arhiva ZiP

Načelnik Općine Lopar Josip Borić jedan je od najdugovjećnjih, ali i najaktivnijih političara s kvarnerskih otoka na državnoj razini koji je svoj put od člana temeljnog ogranka HDZ-a Lopar do današnje dužnosti saborskog zastupnika, kako sam kaže, prelazio stepenicu po stepenicu, temeljem rezultata rada i izbornih uspjeha. Da mu rejting u stranci nastavlja rasti dokazuju i zadnji unutarstranački izbori na kojima je izabran za potpredsjednika HDZ-a Primorsko-goranske županije. Potpredsjednik je kluba zastupnika HDZ-a u drugom mandatu i Odbora za zaštitu okoliša i prirode Hrvatskog sabora.

Borić je, naime, sa svoje 32 godine, dakle prije nešto više od 16 godina, postao pomoćnikom ministra u Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture, tada kao čelnik otočanima važne Uprave za otoke. Zatim je obnašao dužnost državnog tajnika u istome ministarstvu, a godine 2011. po prvi puta je prisegnuo za zastupnika u Hrvatskom saboru ispred HDZ-a i do danas je na toj dužnosti.

Na lokalnim izborima 2017. godine odlukom OO HDZ-a Lopar kandidirao se za dužnost načelnika Općine Lopar i tu dužnost obnaša i danas kao volonter, uspješno vodeći razvojni ciklus Općine Lopar do sljedećih lokalnih izbora 2021. godine

Turistička sezona bolja od očekivanja

Općina Lopar živi od turizma. Sezonu iza nas obilježila je pandemija bolesti



Loparska Sportska dvorana bit će završena do početka travnja 2021.

COVID-19, a nakon njezinog žestokog drugog vala pod upitnikom je i sezona 2021. Kako se Lopar nosi s aktualnom situacijom?

– Općina Lopar nosi se dobro s aktualnom situacijom. Sačuvali smo se u najvažnijem dijelu godine za nas i od početka pandemije do kraja 10-tog mjeseca nismo imali zaraženih osoba kako među lokalnim stanovništvom tako ni među turistima na području Općine Lopar. Do sada smo imali 20-ak zaraženih s lakšim simptomima i tu smo statistički gledano među boljima u PGŽ. Turistička sezona 2020. godine ostvarila je bolje rezultate od očekivanih prije početka iste. Ukupno 440.000 noćenja u odnosu na 776.000 noćenja iz 2019. godine gotovo je 60 posto rezultata rekordne 2019. godine. Privatni smještaj ostvario je prema podacima TZ Lopar gotovo 80 posto prošlogodišnjeg rezultata i to nam je bilo jako važno radi naših građana koji su bili u mogućnosti akumulirati dovoljno sredstava da dočekaju sljedeću sezonu. Kamp i Hotelsko naselje

San Marino ostvarili su više od 40 posto financijskog rezultata 2019. godine, u noćenjima je rezultat bio nešto slabiji. Uz mjere Vlade RH, financijska ostvarenja malih iznajmljivača i ugostitelja, mislim da ćemo kao cjelovit sustav pružanja usluga u turizmu lakše dočekati novu sezonu koja će biti bolja od prethodne.

Kakvo je stanje općinske blagajne, kakve su projekcije proračuna za 2021.?

– Proračun za 2021. godinu upućen je na donošenje Općinskom vijeću u iznosu 17.372.911 kn, što će, u odnosu na 2019. godinu kada smo ostvarili 19 milijuna kuna prihoda i rashoda, biti rezultat gubitka dijela pomoći koje su bile usmjerene prema poduzetnicima, građanima kroz popuste na javnim površinama, izgubljene prihode poreza na smještajne jedinice, turističke pristojbe, ali i nešto manjih pomoći koje smo ostavarivali s razine državnog proračuna. Kao općina uredno ispunjavama svoje obveze prema svim korisnicima i



Katamaran na loparskom gatu

Povezanost s Rijekom i Zadrom

Zahvaljujući brodaru G&V Line ladera loparska luka je već drugu sezonu zaredom katamaranskom linijom bila povezana s Rijekom i Zadrom, hoće li se ta lijepa priča nastaviti i iduće godine?

– Nakon dogradnje trajektne luke u Loparu, uvođenja državne trajektne linije Lopar-Valbiska s novim modernijim trajektima Jadrolinije, privatni brodar G&V Line iz Zadra održavao je brzobrodsku liniju protekle dvije sezone na zadovoljstvo svih, i brodara i putnika. Kako se radi o godišnjim natječajima duboko vjerujem da će se ta dobra priča nastaviti i dalje te da će brodar tu liniju održavati i naredne sezone. Važna nam je ljetna povezanost i sa Rijekom i sa Zadrom bez obzira na komercijalnu cijenu karata. Naša pomoći i potpora brodaru nije upitna.



Josip Borić: Više smo napravili u zadnje tri godine nego desetljećima prije



Općina Lopar je veliko gradilište

izvođačima radova. Tako će biti i nadalje i sa stipendijama, plaćama, naknadama kućanstvima, udrugama usprkos činjenici da smo u velikom investicijskom ciklusu. Proračun za 2021. nešto je viši od izvršenja u 2020., a zbog iznosa namjenjenog završetku izgradnje sportske dvorane u Loparu. Bez obzira na izvore u ovoj godini predložio sam racionalan proračun sa zadatkom da održi sve funkcije općine i završi infrastrukturne projekte koji su u tijeku i omogući početak izgradnje dva važna projekta – izgradnju dječjeg vrtića i dvoranskog trga.

Ključni komunalni projekti

Općina Lopar veliko je gradilište važnih objekata. Sportska dvorana, luka „Melak“, jesam li preskočio nešto od projekata, a da je država uključena?

– “Odlagalište otpada „Sorinj“. U tri faze zajedno Grad Rab i Općina Lopar, gotovo 25 mil. kn za pretovarnu stanicu, reciklažno dvorište i sada sanacija samog odlagališta. Veliki je to projekt za otok. Konačno nakon desetljeća i desetljeća, te 14 godina nakon potписанog prvog sporazuma. Kada se uredi do kraja bit će primjereno objekt prostoru

na kojem se nalazi. Više smo napravili u zadnje tri godine nego desetljećima prije. Prema odlagalištu izgradili smo i novu cestu koja prolazi kroz gospodarsku zonu. Novi Zakon o otocima kojeg smo donijeli predviđa i osigurava sredstva za tzv. zelene, čiste, energetski neovisne otoke prema režime širokopojasnim internetom. Zato je kompletno rješavanje zbrinjavanja otpada odličan projekt.

Zbog problema koje smo imali radi turističke sezone i zabrane radova u sezoni te nemogućnosti izvođenja radova zbog karantene u ožujku i travnju ove godine, Sportsku dvoranu trebali bi završiti do početka travnja 2021. Riječ je o velikom i finansijski zahtjevnom projektu, vrijednom 28 milijuna kuna, čiju smo finansijsku konstrukciju izgradnje uspjeli zatvoriti zahvaljujući Vladi RH i PGŽ.

Luka Melak također je važan projekt kojeg je Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture pomoglo s 13 mil. kuna od potrebnih 15 mil. kuna. Ostatak je osigurala Lučka uprava Rab. Taj objekt bit će završen uskoro, a do ljeta će se dograditi nedostajući dio obalnog zida i urediti plato same luke Melak. Imamo dobre planove i za luku San Marino u dijelu uređenja kopnenog dijela.

U posljednje vrijeme asfaltiranjem i gradnjom novih nerazvrstanih cesta bitno je podignut komunalni standard Općine?

– To je bio važan dio mojeg programa za Općinu Lopar. Uredili smo i opremili 15 lokacija nerazvrstanih cesta na području Općine Lopar, ugradili NN mrežu, DTK mrežu, mjenjali vodovodne cijevi i asfaltirali iste. S time nastavljamo i svake sljedeće godine

jer podizanjem infrastrukture na višu razinu i objekti u privatnom vlasništvu podižu svoju vrijednost. Nije isto doći do privatnih kuća, uređenih i opremljenih brojnim sadržajima makadamom ili asfaltiranom i uređenom cestom. O tome vodimo brigu.

Perspektiva – visok životni standard

Što žitelji Lopara mogu očekivati u sljedećem razdoblju? Novi projekti?

– Ono što nas čeka, svakako je rješavanje pitanje aglomeracija Lopar, čemu ćemo se posvetiti u cijelom sljedećem mandatu. Izgradit ćemo novu spojnu cestu od D105 do groblja u Loparu, izgradit ćemo i prije spomenuti dvoranski trg, te najvažniji objekt sljedećeg mandata – zgradu dječjeg vrtića.

Poslovna zona Sorinj trebala bi dobiti nove objekte, a dvije luke Melak i San Marino bit će dograđene i uređene u skladu s projektima. Velik dio naporu bit će usmjerjen na očuvanje zelenog pojasa i uređenje tog prostora na način da potiče outdoor aktivnosti. Vizija zapisana u strategiji razvoja Općine Lopar glasi: Uz pomoć razvijenog gospodarstva, očuvanog okoliša i bogate turističke ponude Općina Lopar postat će razvojno perspektivno mjesto visokog životnog standarda.

Osnivajući Općinu Lopar davno smo obećali učiniti je mjestom ugodnim za život svih svojih građana, ali i mjestom u koje će brojni turisti rado dolaziti. Postavili smo u proteklih 14 godina dobre temelje, dovoljno jake da i oni koji su imali sumnje u opravdanost i osnivanje Općine Lopar danas istih više nemaju, kako na otoku Rabu tako i u PGŽ. Zahvaljujem na pruženoj prilici da približim barem malo i sebe i Općinu Lopar građanima naše županije.

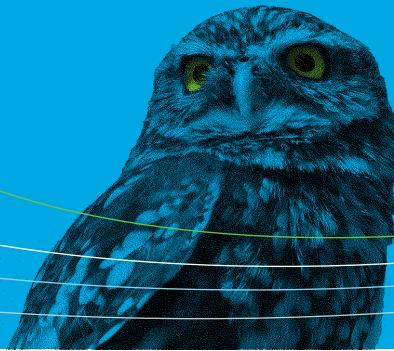


Pješčani Lopar i pogled na luku Melak

oko nas



10 godina Radio Sove



Napisao: Davor ŽIC

Fotografije: Radio Sova i Arhiva ŽiP

Radio Sova proslavila je deseti rođendan. Glas studenata na frekvenciji 104,7 megaherca bruiji već puno desetljeće, predstavljajući probleme i uspjehe budućih riječkih akademskih građana, zanimljive projekte, crtice iz svakodnevnog života, uspješne pojedince i udruge, kao i „hrpu“ dobre glazbe. Ni globalna epidemija nije zaustavila redakciju koju čini dvadesetak studenata Sveučilišta u Rijeci, pa iako je privremeno utihnula njihova svakodnevna „noćna smjena“ na valovima Radio Rijeke, svoje su aktivnosti preselili u virtualni svijet,



Redakcija Sove na Radio Rijeci

Noćne ptice dobro znaju za Sovu

U program Radio Sove trenutno je uključeno 18 studenata s gotovo svim sastavnica Sveučilišta, a podijeljeni su na voditelje i novinare te glazbene urednike i tonske realizatore. Reakciju čini 11 voditelja-novinara i 7 glazbenih urednika-tonskih realizatora

na stranice studentske medijske platoforme Kišobran.

– U program Radio Sove trenutno je uključeno 18 studenata s gotovo svim sastavnica Sveučilišta, a podijeljeni smo na voditelje i novinare te glazbene urednike i tonske realizatore. Trenutnu redakciju čini 11 voditelja-novinara te 7 glazbenih urednika-tonskih realizatora i svi su uključeni u realiziranje programa. Uglavnom je svakoj osobi dodijeljen jedan dan u tjednu, pa to većinom izgleda tako da su u programu jedan glazbeni urednik i jedan do dvoje voditelja. S obzirom na to da smo grupa mladih radoznalih studenata zanimljivo nam je sve, međutim najviše smo posvećeni studentskim temama, što

bi se i očekivalo od jednog studentskog medija. Uglavnom prenosimo aktualnosti iz studentskog života, razgovaramo s uspješnim studentima i pratimo studentske projekte, a pratimo i događaje koji bi mogli biti zanimljivi mladima, pa čak i široj publici. Tu prvenstveno mislim na riječku alternativnu glazbenu scenu, volimo popratiti događaje poput RiRocka, ali i ugostiti mlade riječke glazbenike i glazbenice u studiju i imati live svirku u eteru, kaže glavni urednik Radija Sove Antonio Piljan.

Zanimljive priče i dobra glazba

Noćne ptice dobro znaju za Sovu, jer studentski radio eterom vlada od 22.30 do 1 sat u noći, puneći te „gluhe sate“ dobrom glazbom i zanimljivim pričama.

– Uglavnom imamo dvije do tri emisije u programu, s time da od ponedjeljka do petka točno u ponoć imamo Studentsku kroniku u kojoj izvještavamo o najnovijim studentskim vijestima. Emisije koje imamo su razne, od onih koje se bave društvenim problemima poput Eko ti ga na!, koja se bavi temom ekologije i klimatskih promjena, i Heroj ulice, u kojoj ugostimo neku osobu koja svojim djelovanjem doprinosi zajednici, pa do onih malo opuštenijih, poput Zvjezdane Neptun koja će vam svakog ponедјeljka čitati horoskop, ili Viralno u kojemu imate prilike čuti o čemu se to najviše pričalo u proteklom tjednu. Tu su još i Sportski duh, emisija koja prati sveučilišni sport, Laganini bauštelica, emisija u kojoj ugošćujemo poduzetne studente, Kulturaljka koja prati kulturne događaje po cijeloj Rijeci, i tako dalje. Ono na što smo možda i najviše ponosni je Sova presenta, emisija u kojoj emitiramo originalne radio drame koje u potpunosti kreira naša Ana Maria Štefanac



Realizacija programa – voditelji u studiju



Riječki studenti oživljavaju pomalo zaboravljene žanrove poput radijske drame

sa svojim kolegama s glumačke akademije. Od glazbenih emisija imamo naš glazbeni trojac koji čine Pimpek Party, Pussy Power i Grupnjak, koje su posvećene isključivo muškim, ženskim ili grupnim izvođačima, Filmski puls i top glazbenu listu Blender koju uređuju naši glazbeni urednici. Ima tu još raznih emisija, ali kako se mijenjaju generacije, tako se uglavnom mijenjaju i emisije, objašnjava Piljan.

Ovaj jedinstveni medij nastao je u suradnji Sveučilišta u Rijeci te Radija Rijeke, a velike zasluge za njegovo stvaranje ima glavni urednik riječkog javnog radija Alen Čemeljić, koji je i ključni mentor pri uvođenju studenata u radijski eter. Nakon deset godina i sami studenti su postali mentori, pa tako starije generacije svemu što je potrebno za uspješno brodenje radijskim valovima prenose mlađim kolegicama i kolegama. Mnogi od onih koji su se na Sovi „zarazili“ ljubavlju prema medijima, nastavili su ploviti nemirnim novinarskim vodama.

Neki su i ostali u svijetu medija

– Kroz program u ovih 10 godina, prošlo je 124 studenata. Svi su bili radoznali i zanimalo ih je kako to izgleda. E, sad, neke je ta radoznalost ukorjenila, pa su ostali u svijetu medija kao novinari: Boris Kanazir (Radio pa TV), Ivan Dorian Molnar (radio pa TV), Borna Šmer (radio), Iva Črnjar Ivančan (radio i TV), Matea Krmpotić (radio i TV), Ivan Ribarić (radio), Bojana Guberac (radio, TV i pisani mediji-portal i novine), Ivan Brajković (radio), Mirela Džafić (radio), a kao realizator programa tu je i Ivan Saftić (radio). Dok su neki prošli kroz program izletnički, a neki su se zadržali poduzeće vrijeme, pa ih je ipak život odveo u drugim pravcima, objašnjava Matija Zanoškar, glazbena urednica koja spada među iskusnije članove mlade ekipe Sova.

A glazba je jedan od prepoznatljivih atributa Radio Sove, jer u dva i pol sata tog programa često se može čuti više kvalitetnih muzičkih minuta nego u cijelodnevnom programu brojnih drugih radijskih postaja. Od riječkog rocka i mlađih, alternativnih izvođača preko izvrsnih pjesama koje nikako da nađu put do radijskog etera do zaboravljenih bisera koje vrijedni glazbeni urednici marljivo traže i predstavljaju svojoj publici.



Sovina delegacija na Hear Me festivalu

– Ono što Sova nema, a neki radijski programi imaju, je format. Na neki način imamo odriješene ruke što se tiče biranja glazbe, a time i raznovrsnosti, što naravno ovisi i o ljudima koji se prijavljuju na Sovine audicije. Uvijek smo bili šaroliki, možda smo za nekog „još jedan od silnih radija“, a nekome smo inventivni. Sve ovisi o slušatelju, ali i večernjem DJ-u. Kao glazbeni urednici, trudimo se pratiti „priču“ programa i surađivati s kolegama novinarima i voditeljima. Što je u konačnici i poanta. Pratimo aktualnu scenu, no nastojimo povući liniju između izvođača koji su na neki način predviđeni da se vrte u dnevnom programu, a ono što je pomaknutije „sviramo“ u večernjem na Sovi. Alternativna scena, jel... Reći ćemo – za svakoga ponešto.

Osobno, kao glazbenoj urednici, sviđa mi se to što živim i plivam u glazbi. Imaći mogućnost zasvirati pjesme koje friško izađu, uljepšati nekome večer ili dan, ovisno gdje se nalaze. Ili iskopaš neki zaboravljen i opskuran glazbeni broj, prvenstveno sebe iznenadiš, a onda i osobu pored tranzistora. Zatim, interakcija s kolegama koji dijele ljubav i angažiranost spram glazbe. Jednostavno je ispunjujuće. Osim glazbenog uredništva, naučila sam i neke osnove tonskog posla, odnosno realizacije programa. Savladala sam strah od kratkog spoja, kaže Matija koja zaokružuje svoju četvrtu godinu na Sovi i dodaje da ju je studentskom radiju upravo privukla želja za novim, ali i ljubav prema glazbi.

Huk riječkih Sova

Slušatelji radijskog programa koji u večernjim satima „nabasaju“ na „huk“ riječkih

Kišobran

Radio Sova dio je medijske platforme Kišobran, koju je organizirao Studentski zbor Sveučilišta u Rijeci. Portal Kišobran, na adresi kisobran.uniri.hr doista služi kao „portal“, odnosno vrata u studentsku svakodnevnicu, a teme koje biraju imaju za cilj informirati, educirati i zabaviti njihove kolege. Od najava izložbi i kulturnih događanja preko rasprava o studentskim pravima do pravih eseja o feministizmu, Kišobran na jednom mjestu okuplja praktički sve ideje koje „stuje umom“ studentske populacije.

Sova, teško da će zaključiti da taj program stvaraju „amateri“, studenti zaljubljeni u medij, kojima novinarstvo nije primaran posao, nego tek strast koja će možda rezultirati i karijerom. Naime, Radio Sova zvuči, kao što se to od studentskih voditelja i očekuje, poletno i svježe, ali istovremeno i vrlo profesionalno.

– Program je dosta zahtjevno slagati, mi smo ipak prvenstveno studenti, imamo razne obaveze na studiju i dodatne poslove ili projekte na kojima radimo, tako da nam je malo izazovno uskladiti sve te obaveze jer je priprema programa dosta opsežna. To nije samo dolazak u studio na dva i pol sata, priprema programa uključuje odlaske na pressice, uzimanje izjava, snimanje intervjuja, pripremanje teksta za emisije, miksanje glazbene liste, sve to oduzme dosta vremena. U suštini, odradujemo posao novinara i glazbenih urednika, a za to nismo plaćeni, ali smo predani ovome što radimo i uvijek se trudimo obogatiti program što kvalitetnijim sadržajem za naše slušatelje jer želimo prije svega da oni budu zadovoljni, ali da i mi nešto naučimo iz cijelog ovog iskustva, objašnjava Antonio koji je „novinarski virus“ pokupio još u srednjoškolskim danima, u pulskoj gimnaziji gdje je sudjelovao u radu učeničkih medija, a dolaskom u Rijeku svoju strast prema medijima prenio je i na radijske valove.

Tišina u eteru i prazna, bijela stranica zastrašujuće su stvari, no riječki studenti ne boje se tog izazova, već ga uspješno svladavaju punih deset godina. Pritom otkrivaju novu (i staru) glazbu, oživljavaju pomalo zaboravljene žanrove poput radijske drame, uče o medijima i „podučavaju“ javnost o studentskom životu, ali i dobro se zabavljaju. Sasvim je to dovoljno razloga da mladi Riječani, ali i svi koji se tako osjećaju, svakodnevno zaplivaju na valovima Radio Sove.



Napisala: Martina FRKA MILOTIĆ

Snimili: Martina FRKA MILOTIĆ i Darko ANTOLKOVIĆ

“Žlahtni kneže Mikula IV. Frankopan, ja pučanka, iz sela Šugare počašćena sam da mogu nakon više stoljeća, po prvi put, donijeti sol iz frankopanskih solana iz Solina na Krčki sajam. Predajem ovu vrećicu soli sa željom da se tradicija nastavi.” Ovim je riječima prošloga ljeta, nakon punih šest stoljeća, ponovo oživjela drevna tradicija započela u vrijeme krčkog kneza Ivana VII. Frankopana. U njegovo je vrijeme, naime, uvala Soline na otoku Krku doživjela gospodarski procvat: iako se na ovome mjestu sol proizvodila još u rimsko doba, u Ivanovo vrijeme bila je nadaleko poznata po svojoj kvaliteti.

Stoljetna tradicija tako je u današnje vrijeme ponovo povezala više hrvatskih županija, kroz nekoliko frankopanskih entuzijasta koji su je iznova oživjeli.

“Sol iz ove solane je bila jako kvalitetna i koristila se za potrebe otoka Krka, ali i za izvoz. Nažalost, Mleci je zatvaraju da ne bi bila konkurenca venecijanskim solanama. Tu se spominje i selo Šugare koje je Ivan VII. Frankopan naseljavao Vlasima kao radnom snagom u proizvodnji soli. Selo je

Sol, kruh i druge drevne

Mala grupa entuzijasta od zaborava je iščupala čitava naselja i tradicije i ponovo povezala Hrvatsku. Priča o vrećici soli iz krčkih solana tek je dio izuzetno velikog broja aktivnosti na kojima ova neumorna grupa ljudi već dulje vrijeme marljivo radi.

dugo bilo prekriveno raslinjem i šumom, ali zahvaljujući dvojici entuzijasta, Petru Kopanici poznatom kao knez Mikula IV. iz udruge Knezovi Krčki Frankopani te fotografu i blogeru Darku Antolkoviću, ponovno dobiva na svojoj važnosti. Šugare su ponovno oživljene kroz lik pučanke koja na Krčki sajam donosi vrećicu sa soli”, objašnjava nam Andrea Radočić, aktivistica u projektu U potrazi za frankopanskim posjedima, koja je sama preuzeila lik spomenute pučanke. Upravo Darko Antolković došao je na ideju da se ponovno istraži povijest i ožive frankopanske solane, kroz vrećicu soli kao suvenir koji bi turisti mogli ponijeti kući.

Vrećica soli i legenda o Modruš-gradu

Sama izrada vrećice i oslikavanje povjerena je Andrei Radočić, koja se bavi oslikavanjem tekstila kroz svoj hobby brand Kistoprint.

“Vrećica soli je zamišljena kao autentični suvenir u cilju turističkog promoviranja frankopanskih solana. Međutim, postavljalо se pitanje, koji motiv bi najbolje odnio tu priču u svijet, obzirom da nemamo nikakvih pisanih ili vidljivih tragova vezanih za solane? Veliku pomoć i smjernice u izboru motiva dao nam je arheolog Ranko Starac. Vrlo pomno odabralo je motiv iz crkve sv. Mavra u Solinama. Motiv predstavlja pilastar s utorom za učvršćivanje ploče – pluteja iz 9. stoljeća. Uz njega je na glagoljici ispisana riječ sol. To je inače fragment koji je gotovo anoniman i trenutno nije izložen za javnost, što ga čini još zanimljivijim. To je divna priča, a pomalo i tužna ako znamo da su vrlo vrijedni eksponati negdje spremljeni i čekaju svoj prostor godinama”, kaže nam Andrea.

Sama primopredaja vrećice soli pred posjetiteljima Krčkog sajma bila je posebno svečana: u srednjovjekovnim kostimima, uz zvukove bubenjeva Karlovačkih bubnjara Carlosboom te u pratnji streljčara Knezova krčkih Frankopana, uz nezaobilaznu prisutnost kneginje i kneza Mikule IV.

Priča o vrećici soli iz krčkih solana tek je, međutim, dio izuzetno velikog broja aktivnosti na kojima ova neumorna grupa ljudi već dulje vrijeme marljivo radi.

“Mi smo povjesno bogata i intrigantna zemlja, međutim nedovoljno promovirana, a naša je povijest godinama prepustana zaboravu. Kao dijete slušala sam legende vezane uz Modruš grad, slavni grad plemićke obitelji Frankopan koji je dugo odolijevao turskim napadima. U odrasloj dobi tražim što više načina kako otkriti ono što bi moglo nestati u nepovrat. Proučavanje Frankopana tako je postalo moja cjeloživotna fascinacija”, kaže nam iskreno Andrea.



Čišćenje zaboravljenih naselja, Male Ponikve



frankopanske tradicije

U vrijeme krčkog kneza Ivana VII. Frankopana uvala Soline na otoku Krku doživjela gospodarski procvat: sol je bila nadaleko poznata po svojoj kvaliteti. Sol iz Solina koristila se za potrebe otoka Krka, ali i za izvoz.



Vrećice soli iz krčkih solana

Rekonstrukcije frankopanskih utvrda

Upravo ova strast ono je što je veže za Darka Antolkovića, koji na svom blogu Stari dvorci, utvrde i srednjovjekovna kultura objavljuje znanstvene članke o frankopanskim posjedima. U suradnji s Gradskim muzejom u Ogulinu, 2018. godine održana je i izložba "U potrazi za frankopanskim posjedima" na kojoj Darko izlaže svoje fotografije, a tom prilikom prezentirane su i rekonstrukcije pretpostavljenih izgleda nekih od frankopanskih utvrda. Istovremeno su pokrenute i Facebook stranice Modruš, Srednjovjekovna cesta Modruš – Senj i U potrazi za frankopanskim posjedima, a Andrea kao odgajateljica svoje znanje o povijesti i nasljeđu prenosi i najmlađima.

Paralelno, Petar Kopanica skupa s Darkom i drugim vrijednim volonterima na otoku Krku zaboravu otima već odavno napuštena naselja i sakralne građevine pa čak oživljava i neke zaboravljene tradicije. Ljetos je, među ostalim, iz čvrstog zagrljaja šume iščupana originalna crkva sv. Jakova iz 14. stoljeća, skupa sa čitavim naseljem, Malim Ponikvama, ali i procesijom koja je prvi put nakon više stoljeća krenula sa ovog davno napuštenog mjesta. Čišćenje zaboravljenih povijesnih puteva, oživljavanje zamrlih dijelova otoka, očuvanje povijesti – to je ono za što ovi vrijedni ljudi žive.

I ne staju na tome: osim aktivnosti u virtualnom svijetu i fizičkog rada na otočnom kršu, uz sol iz frankopanskih solana, na gastro kartu otoka Krka vratili su i džem



Ostaci sela Šugare koje je Ivan VII. Frankopan naseljavao Vlasima kao radnom snagom u proizvodnji soli



Frankopanski kruh je dio tradicije krčkog plemstva, a oblik se mijenja kroz povijest

kneginje Katarine Frankopan i Frankopanski kruh. Jedinstveni džem mogao se probati – i kupiti – prošloga ljeta na krčkim Danima smokava, dok je Frankopanski kruh zapravo zvijezda svake priče o Frankopanima. Naime, upravo iz latinskih riječi „frangere pane“ je, prema predaji, nastalo prezime Frankopan, a današnja inačica ovog specijalnog kruha sadrži namirnice koje su koristile domaćice šest stoljeća unatrag.

"Ovaj kruh je dio tradicije krčkog plemstva. Priprema se prema starom obiteljskom receptu samo u posebno svećanim prigodama: kod ustoličenja kneza, na svadbama u kneževskoj obitelji, na krštenju kneževih sinova i kćeri... I svaki put kad je potrebno obnoviti zavjet vjernosti knezu i kneževskoj obitelji. Recept za kruh prenosi se s jednog



Na čelu entuzijasta – Zorica Radojčić

pokoljenja na drugo po ženskoj liniji, tako da ga svekrrva predaje snahi, a ona onda svojoj snahi. Oblik kruha mijenja se kroz povijest. U početku je bio jednostavan, okrugao i s križem po sredini, a kako su pred knezove Krčke dolazili novi izazovi, tako je i kruh davao odgovore na njih. Tako je, primjerice, na Dubovcu knez Bernardin lomio kruh u obliku hrvatskog štita, dajući mušarcima komade s crvenom korom, tražeći zauzvrat da svojom plemenitom viteškom krvlju brane ovu zemlju, a ženama komade s bijelom korom da svojom čašću i čistoćom čuvaju svoju obitelj. Priče o frankopanskom kruhu moći ćete pročitati i u knjizi „Frangere pane“ Tomislava Beronića koja će 2021. izaći iz tiska”, najavljuje Andrea Radojčić.

“U svrhu bendiranja i promocije domaćih proizvoda s frankopanskih posjeda – soli iz frankopanskih solana iz Solina,

džema kneginje Katarine Frankopan i Frankopanskog kruha – osmišljen je projekt “Knezovi krčki Frankopani preporučuju”, autora Tomislava Beronića. Od samog projekta korist će imati lokalni OPG-ovi, obrtnici, poduzetnici, ugostitelji i ostali. U suradnji udruga poput Baštinice iz Otočca i Knezova Krčkih Frankopana s Krka nastao je i vodič frankopanske baštine, u kojem će se nalaziti lokaliteti povezani s Frankopanima, kao što su njihovi stari gradovi, utvrde, crkve, sela, gospodarski objekti, ali i pismo kojim su se koristili – glagoljica, kao i sami članovi obitelji Frankopan. Veliki doprinos toj priči dao je Tomislav sa svojim Frankopanskim pričama o kruhu, u kojima povezuje povijesne činjenice sa fikcijom. Sve je više zainteresiranih pratitelja koji svojim fotografijama i videozapisima podupiru naš rad. Hvala im na tome”, dodaje Andrea.

Kolijevka glagoljice

Velik dio ove priče koja povezuje različite dijelove Hrvatske je i pismo – glagoljica, koja ni nakon svih godina nije zaboravljena. Naprotiv – intenzivno se radi na njenom oživljavanju.

Proučavanje Frankopana postalo je njihova trajna fascinacija, a čišćenje zaboravljenih povijesnih puteva, oživljavanje zamrlih dijelova otoka te očuvanje povijesti – to je ono za što ovi vrijedni ljudi žive



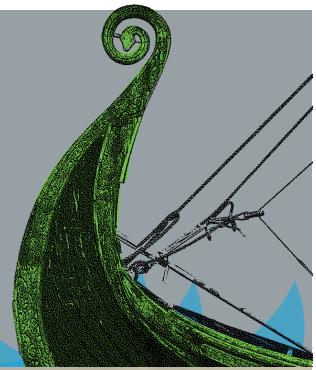
Petar Kopanica, knez krčki i kneginja

“Frankopani su pisali glagoljicom i smatra se da je na Modrušu bila tiskara te da su mnoge isprave vezane uz pavlinski samostan pisane glagoljicom. Sam Bernardin Frankopan dao je napisati Modruški urbar 1486. godine na glagoljici. Kolijevkom glagoljice smatra se otok Krk, na kojem je sačuvano 469 rukopisnih glagolskih djela. Gdje god krenemo možemo pronaći glagolske natpise. Moj prvi doticaj s glagoljicom počinje 2014. godine kada sudjelujem u inicijativi vl. Ante Luketića da se glagolska baština obnovi. Te godine sam napravila radionicu sa čestitkama na glagoljici sa školskom djecom pod nazivom “Glagoljično božićno ruho”, u suradnji sa učiteljicom Mirnjom Grubišić. Tada sam shvatila kako treba ići dalje, jer je potencijal velik. Ima nešto magično u glagoljici da djecu privlači i zadržava njihovu maštu. Cilj sa mlađima nije učenje glagoljice, već njeno istraživanje kroz igru. Kao volonter i član Oštarskih glagoljaša godinama prenosim znanje o tom pismu te ostvarujem suradnju s muzejom u Ogulinu, Turističkom zajednicom općine Brinje i Gradskom knjižnicom Duga Resa. Mogućnosti su neiscrpne. Moj veliki san da na Modrušu realiziramo igrokaz prema tekstu Tomislava Beronića, u kojem Beatrica, kćer Bernardina Frankopana uči od svog oca glagoljicu, čeka ljepša i sunčanija vremena. Uvjerenja sam da bi se uz pomoć glagoljice mogao stvoriti prepoznatljiv brend, koji bi na svjetskoj razini promovirao Hrvatsku”, zaključuje Andrea Radojčić.

Uz neizmjeran trud i neiscrpnu inspiraciju koju ova vrijedna grupa entuzijasta vuče iz prošlosti, nema nikakve sumnje da će u skoroj budućnosti ostvariti zacrtano.



Nastup na Krčkom sajmu



Bjargavikingar

Vikinzi iz Rijeke



Radi se o povijesti koja je izrazito dobro dokumentirana, od arheoloških nalaza do povijesnih zapisa, tako da možemo praktički u potpunosti rekonstruirati način života vikinga, a fokusirali smo se na razdoblje od kraja 8. do početka 10. stoljeća

Napisao: Davor ŽIC
Foto: Arhiva ŽiP

Desetorica ratnika utaborila se na Platku. Jednostavan je to i skroman tabor. Šatori sklopljeni od čvrstih jedara, nad vatrom zapaljenom kresivom omanji kotlić u kojem se krčka heljdina kaša sa zecom ili grašak s porilukom, nedaleko čistine na kojoj borbenu spremu uvježbavaju nordijski ratnici. Sjekire udaraju o štitove, koplja drže odstupnicu, mačevi tjesno promašuju tijela odjevena u klasične lanene krojeve s prelaza 8. u 9. stoljeće... Nakon iscrpljujućeg treninga,

Surtr, Bjarki, Farma i drugi nazdravljuju medovinom iz roga. Tipična je to scena pred pljačkaški pohod.

No, otkud Vikinzi na Platku? Nisu ovog puta stigli „izdaleka“, već iz – Rijeke, Pule i Ljubljane. Članovi grupe Bjargavikingar zaljubljenici su u povijest ranosrednjovjekovne Skandinavije, koju ne samo da proučavaju, već i – oživljavaju.

– Neki od nas bili su ili su još uvijek članovi drugih udruga koje se bave oživljavanjem povijesti, no u ovoj grupi sve je to podignuto

Nije nam ideja bila da idemo po sajmovima i zabavljamo turiste, nego da doista u današnje vrijeme prenesemo sve aspekte staronordijskog života – grupa Bjargavikingar (Tarsatica)

na jednu višu razinu. Nije nam ideja bila da idemo po sajmovima i zabavljamo turiste, nego da doista u današnje vrijeme prenesemo sve aspekte staronordijskog života. Neke grupe fokusirane su samo na ratničke veštine, druge samo na svakodnevni „civilni“ život, a mi se trudimo objediniti cjelokupno iskustvo. Želimo da sve bude maksimalno autentično: ne samo odjeća i obuća, oružje i nakit, nego i kuhanje, način preživljavanja u prirodi... Prije korone nalazili smo se redovito barem jednom mjesečno, otišli bismo na četiri dana u šumu i proveli to vrijeme kao Vikinzi.



Thorgrimr Ulfsson, u „civilnom“ životu poznat kao Marin Urban

Bez mobitela, bez suvremenih uređaja, bez limenki piva, bez vreća za spavanje, čak i bez krumpira koji nisu bili poznati srednjovjekovnom kuharu, objašnjava vođa ove skupine, jarl Thorgrimr Ulfsson, u „civilnom“ životu poznat kao Marin Urban. Riječanin svoju ljubav prema povijesti može potkrijepiti i fakultetskim stažem upravo iz ovog područja, a javnosti je poznat i kao jedan od autora velike monografije riječkog nogometnog kluba „Rijeka bijelih snova“. Iz riječke svakodnevice, međutim, „svako malo“ otpušta u više od tisuću godina daleku prošlost.

Vjerne replike povijesnih predmeta

– Zašto Víkinzi? Prepostavljam da dio toga možemo tražiti u romantizaciji tog naroda koja se dogodila u 18. i 19. stoljeću u europskoj kulturi, kada su hvaljeni kao uzor junaštva, izvornog načina života u skladu s prirodom, poštenja i drugih ljudskih vrlina. No, jednako je važno i da se radi o povijesti koja je izrazito dobro dokumentirana, od arheoloških nalaza do povijesnih zapisa. Tako da možemo praktički u potpunosti rekreirati njihov način života, a fokusirali smo se na razdoblje od kraja 8. do početka 10. stoljeća. Sve što imamo temelji se na stvarnim podacima. To su vjerne replike povijesnih predmeta – od tkanina koje su korištene, preko oružja,



Ratničko pripretanje

obuće, do svakodnevnih predmeta poput torbi, nakita, novčarki ili samog novca. Ne samo da izgledaju kao povijesni predmeti, već su i napravljeni koristeći tradicionalne metode, dakle kovani, izrađeni od drveta ili tkani metodama starim više od tisuću godina. Svatko od nas mogao bi preživjeti u šumi koristeći znanje i tadašnje oružje i oruđe. Svaki član grupe zna kako zapaliti vatru bez šibica ili upaljača, kako postaviti šator, kako naći vodu i kad nema potoka u blizini,

kako pripremiti obrok... I tu smo autentični, nema krumpira, kukuruza, rajčica. Jede se puno graška, poriluka, mesa. I kaše su česti obroci, ističe Urban, dodajući kako se radi o skupom hobiju, osobito na početku kada treba nabaviti ili napraviti osnovnu opremu, no cijela grupa tu stoji svakom novom članu na raspolaganju.

No, strast je to koja ih gura da budu čim vjerniji slavnim nordijskim ratnicima. Tako s vremenom otkrivaju i neke netočnosti u interpretaciji kulture i povijesti Vikinga koje su većini ostale u sjećanju iz popularne kulture. Pa tako „tipični Viking“ kojeg svatko može „prizvati“ u svom sjećanju: ratnika duge spletene u pletenice nad kojima počiva kaciga s našiljenim rogovima, brade koja doseže do prsa, s mačem u ruci i ubojitog pogleda nad krvlju umrljanim licem – nikad nije postojao.

– Da, naučili smo mnogo o ranosrednjovjekovnim ljudima Skandinavije. Recimo, rogate kacige nisu koristili. Nisu svi



U vikingškom jelovniku nema krumpira, kukuruza i rajčica, a jede se puno graška, poriluka i mesa





Zaljubljenici u povijest ranosrednjovjekovne Skandinavije koju ne samo da proučavaju, već i oživljavaju

imali duge kose niti duge brade, što je logično – bili su ratnička kultura, a to bi ih samo sputavalo u borbi i omogućilo laku prednost neprijatelju koji bi ih mogao povući za bradu ili pletenice. Jednako tako, nisu niti brijali glave – opet logično, na sjeveru je prilično hladno. Imali su kratke brade, samo da im „zagriju“ lice i uglavnom kratko ošišanu kosu. Mačevi su također bili rijetki, uglavnom su imali sjekire ili kopla. Nisu bili niti divljaci. Štoviše, prali su se redovito i o higijeni brinuli daleko više nego tipični Evropljani tog vremena, govori Urban.

Inicijacija i nadimak

Jednako kao i ratnici prije 1.100 godina, tako i potencijalni članovi grupe Bjargavikingar moraju proći inicijaciju, odnosno pokazati želju i znanje da postanu pripadnici skupine. Nordijski mladići dobili bi svoju ratničku narukvicu kada bi prošli svoj test i postali muškarcima. Suvremeni Vikinzi, uz narukvicu, dobivaju i – ime.

– Svaki član grupe smislio je svoju povijesnu ličnost, odabralo ime i priču o liku koji postaje tijekom naših druženja. A kada primamo novog člana u grupu, onda mu ja dajem nadimak po kojem ga kasnije zovemo. Recimo, moj nadimak je Mjoksiglandi,

Otvorila se mogućnost kreiranja persone s prijelaza 8. na 9. stoljeće s područja današnje Hrvatske. Arheoloških nalaza nema puno, ali ipak dovoljno za kvalitetnu rekonstrukciju osobe višeg staleža

odnosno onaj koji daleko putuje. Uvijek taj nadimak dajemo po nekim karakteristikama osobe ili životnom pozivu. Jedan član koji je pomorac dobio je nadimak Farmadr, što znači pomorac. Drugog smo nazvali Bjarki ili „mali medo“ jer je velik i jak, ali drag – kao mali medo. Trećeg zovemo Svidbalki ili samo Balki jer je jako svadljiv i temperamentan, priča Urban o svojoj grupi koju, uz njegovog Thorgrima, čine i Gunnar Ragnarsson, Helgi Arnorsson, Ivar Finvardsson, Einar

Bjargavikingar

Isprrva teško izgovorljiv naziv grupe – Bjargavikingar, kao i nadimci članova, ima svoju vlastitu logiku i smisao. Naime, to ime je prijevod rimskog naziva za naselje Tarsatica na staronordijski.

– Kao što se pretpostavlja da je Tarsatica značilo „liticu nad rijekom“, tako smo to i preveli na staronordijski. Tar ili litica je Bjarg, a Sa ili rijeka je á. Dakle, Bjargavikingar bi, u prenesenom značenju, bili Vikinzi iz Rijeke, objašnjava Urban.

Bjornsson, Hrafn Arisson, Bjorn Johansson, Arnvid Ingolfsson i Magni Ongullson.

Uz vikišku osobu, Urban pokušava osmislići i ličnost inspiriranu arheološkim nalazima s područja današnje Hrvatske.

– Otvorila se mogućnost kreiranja persone sa prijelaza 8. na 9. stoljeće s područja današnje Hrvatske. Arheoloških nalaza nema puno, ali ipak ih dovoljno da bi se oni mogli iskombinirati u jednu kvalitetnu opremu osobe višeg staleža. Najveći će problem biti u nedostatku arheoloških nalaza odjeće i obuće koji će se stoga kreirati prema franačkim i bizantskim tradicijama toga vremena s obzirom da su oboje imali veliki utjecaj na naša područja u tom vremenskom razdoblju. Za izradu reprodukcija izabrani su predmeti s lokaliteta Koljani Gornji – Vukovića Most, Nin – Ždrijac, Cetina – Trilj, Biskupija – Crkvinia te Stranče – Gorica. Vjerujem da ću kroz maksimalno dvije godine, uz pomoć vrhunskih stručnjaka za ovo razdoblje i područje, moći prezentirati gotov rad, zaključuje Urban.



Lječilište se vraća u dane stare slave

Projektom nazvanim "Revitalizacija lječilišnog centra Veli Lošinj" Primorsko-goranska županija krenula je u obnovu velološinskega lječilišta. U praksi, rekonstrukcija i prilagodba odnosno nadogradnja postoječih zgrada izvodi se u više faza, od kojih su dvije već završene, jedna upravo traje, a predviđene su još dvije, tako da sve bude gotovo 2024. godine.

Napisao i snimio: Bojan PURIĆ i Arhiva ZP

Približno je stoljeće i pol prošlo otkako su austrijski stručnjaci – a tada je ovaj kraj bio u sastavu Austro-Ugarske – došli do zaključka da su svojstva klime na Lošinju takva, da imaju povoljan učinak na zdravlje ljudi. Temeljili su to čitajući rezultate meteoroloških motrenja i bilježenja Ambroza Haračića, svestranog profesora u Pomorskoj školi u Malom Lošinju, najpoznatijeg po opsežnoj akciji pošumljavanja Lošinja, a koji je od 1880. godine objavljivao podatke u austrijskim meteorološkim godišnjacima.

Balneolog dr. Conrad Clar zainteresirao se za Lošinj, tražeći mjesto na kojem bi njegov sin mogao ozdraviti od bolesti grla, pa su zajedno došli na otok u siječnju 1885. godine, ovdje boravili tri tjedna, Clar mlađi je prizdravio, a Clar stariji objavio svoja opažanja u austrijskim novinama. Zainteresirao se laringolog i pulmolog Leopold Schrötter i iste godine i sam došao na Lošinj u pratnji kolega. Dvojica stručnjaka promovirali su klimatske pogodnosti Lošinja na predavanjima i u publikacijama. Nadvojvoda Karl Stephan iz kuće Habsburgovih u Velom Lošinju iste je godine kupio kuću i preuređio zdanje u svoju palaču, vilu "Wartsee", koja je nedugo potom pretvorena u javno klimatsko lječilište. Uz palaču, uređen je i perivoj – danas park-šuma Podjavori, na čemu su za nadnice radili mještani.

Na predjelu Kaciol, Austrijanci su 1888. godine podigli "Oporavilište za slabunjavu bečku djecu" (Seehospitz). Iste godine



Obnovljena kapelica uz Villu Elisabeth



U novom dijelu Centra zdravlja već je otvoreno dvadesetak novih stalnih radnih mјesta

otvorena je u Velom Lošinju, na rtu Leva, suvremeno opremljena meteorološka postaja, a mјerenja je obavljao Melchiade Budinić, još jedan profesor iz lošinske Pomorske škole. Izvještaji stručnjaka doveli su do toga da je državna komisija 1892. godine proglašila Veli Lošinj i Mali Lošinj klimatskim lječilištima – i širom su otvorena vrata razvoju lošinskog turizma!

Kupanje u moru u drugom planu

Na otoku je otvarano sve više turističkih objekata koji su, osim ugostiteljskih usluga, dobrostojećim došljacima "prodavali" izvanrednu čistoću zraka, ne odviše jaku vjetrovitost te vlažnost zraka. Iz današnje



Spomen ploča povodom stogodišnjice proglašenja Državnim klimatskim lječilištem na ulazu u kompleks

perspektive zanimljivo je da kupanje u moru nije imalo tako važnu ulogu – dolazilo se podjednako tijekom cijele godine, bitno drugačije u odnosu na današnjicu, kada je turizam naglašeno ljetni, a osim oko Božića i Nove godine, turista je zimi ovdje vrlo malo.

Nakon I. svjetskog rata, vila "Wartsee" postala je pansion, a nedugo nakon II. svjetskog rata, kada je talijansku okupaciju zamijenila nova vlast – Hrvatska u sklopu Jugoslavije – objekt je 1955. godine postao sjedište Klimatskog lječilišta za odrasle, koje je do tada osam godina radilo u bivšem Sanatoriju dr. Josefa Simonitscha te vilama "Doris" i "Matilda". Staro Oporavilište na

Kaciolu zamijenila je 1946. godine Dječja bolnica koju je vodila dr. Ana Jakša. Od 1967. godine prestala je s radom i postala zagrebačko dječje odmaralište "Zlatokrila", a dotadašnje ustanove ujedinjene su na predjelu Podjavori u "Dječju bolnicu za alergijske bolesti s odjelom za odrasle". Direktora dr. Peru Samardžiju zamijenio je dr. Branko Vukelić (1927. - 2019.) i godinu kasnije poveo program dolazaka djece, pacijenata-turista iz Istočne Njemačke, na temelju ugovora između ministarstava zdravstva SR Hrvatske i DR Njemačke.

Ovo je donijelo veliku ekonomsku korist, širenje spektra usluga i mnogobrojna nova radna mјesta (na vrhuncu je radilo 190 zaposlenika), izgrađeni su novi bolnički trakt s inhalatorijem i nova bolnička zgrada, a ustanova je ušla u krug najbitnijih gospodarskih subjekata na Lošinju. S pravom mještani ovo razdoblje smatraju zlatnim dobom ustanove.

Poslijeratno dizanje iz pepela

Padom Berlinskog zida i nestankom DR Njemačke, nestala je i ova poslovno-zdravstvena veza i uslijedio je strmoglavi pad Dječje bolnice, posješen izbijanjem rata u Hrvatskoj.

Kroz par godina, Dječja bolnica prestala je postojati, te je 1994. godine osnovan

novi pravni subjekt, Lječilište Veli Lošinj – sada pod patronatom Primorsko-goranske županije – koje je polako počelo tražiti nove pozicije na tržištu zdravstvenog turizma, a osim osnovnog posla, ovdje se povremeno održavaju i neke javne priredbe. Godinama je Zagrepčanin dr. Goran Ivanišević, koji je kao dječak i sam dolazio u Djecju bolnicu, ovdje priređivao Lošinsku školu ljekovitih činitelja, multidisciplinarni vikend-skup na kojem su obrađivane ne samo teme iz njegove struke, nego i druge teme o povijesti i sadašnjosti Lošinja. Upravo Ivaniševićevom publicističkom radu možemo zahvaliti na sistematizaciji podataka iz povijesti Velog Lošinja, naročito njegovog zdravstvenog turizma.

U novije vrijeme zagrebačka novinarka Branka Džebić ovdje priređuje večeri književnog festivala. Također, u jednoj od prostorija u kompleksu Lječilišta uredske poslove trajno obavlja dio ekipe Instituta "Plavi svijet" koji ne stane u njihov matični objekt u luci Velog Lošinja.

Obnova u pet faza, dvije završene, treća traje

Projektom nazvanim "Revitalizacija lječilišnog centra Veli Lošinj" Primorsko-goranska županija krenula je u obnovu velološinskoj lječilišta. U praksi, rekonstrukcija i prilagodba odnosno nadogradnja postojećih zgrada izvodi se u više faza, od kojih su dvije već završene, jedna upravo traje, a predviđene su još dvije, tako da sve bude gotovo 2024. godine.

Prva faza obavljena je 2012./13. godine, kada je obnovljena nekadašnja zgrada "Wartsee" i ponijela naziv "Villa Elisabeth", a obavljeni su i radovi na vanjskim vodovodnim, kanalizacionim, energetskim i telekomunikacijskim kanalima te hidrantima. Ti radovi ukupno su stajali približno 15 milijuna kuna.

U drugoj fazi, izvedenoj 2017./18. godine, na mjestu stare prizemnice Medicinskog



Podsjetnik na drugu fazu obnove, izvedenu 2017./18. godine

Lječilište će nuditi kombinaciju usluga baziranih na holističkom shvaćanju ljudskog zdravlja, odgovarajućem korištenju potencijala svih ljekovitih činitelja, primjeni medicinskih, komplementarnih i drugih postupaka u očuvanju i unapređenju zdravlja

trakta podignuta je nova, veća i viša, nazvana Centar zdravlja "Magnolija". U tom je objektu sada ambulanta fizikalne medicine i rehabilitacije, ambulanta dermatologije i venerologije, ambulanta pedijatrije, ambulanta pulmologije, ambulanta dentalne medicine, medicinska kozmetologija, fizikalna terapija, inhalatorija, terapijski bazen, dvorana za kineziologiju, vježbalište na otvorenom sa sunčalištem te panoramski lift. S cjelogodišnjim poslovanjem, u toj zgradi otvoreno je dvadesetak novih stalnih radnih mjesta.

Predmet treće faze su objekt kuhinje i zgrada "Park II" s parkirališnim mjestima i internom prometnicom. Kako navodi mr. Renata Žugić, nedavno ponovo izabrana za ravnateljicu Lječilišta, kada ova faza bude gotova, u kuhinji će se moći bolje raditi, uz punu primjenu HACCP-standarda, a kapacitet restorana bit će dovoljan za sve korisnike ustanove. Pristup teže pokretnim osobama bit će pojednostavljen, namirnice će biti primjerene skladištene, primjerene radne prostore dobit će zaposlenici uprave i računovodstva, dobit će se još devet smještajnih jedinica za korisnike, uvesti dizalo za gornje etaže objekta, a tu je i predviđeno poboljšanje vizualnog dojma cijelog kompleksa.

U zgradi "Park II" planirana je prvenstveno ponuda za korisnike koji su pod nadzorom liječnika-specijalista i zaprimljeni su kao stacionarni ili ambulantni pacijenti, bez obzira na to tko plaća njihovo liječenje. Dosad Lječilište s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (HZZO) ima ugovorenog dvanaest kreveta, a plan je da nova brojka bude barem trideset. Uglavnom su korisnici za čije liječenje plaća HZZO djeca i u pravilu dolaze u pratnji jednog ili oboje roditelja, koji sami pokrivaju svoje troškove smještaja i prehrane, a ravnateljica očekuje da će popunjeno odmah po dovršetku radova biti velika, jer je potražnja za njihovim uslugama veća od ponude. Kapacitet će postati 150 osnovnih i tridesetak pomoćnih kreveta. Vrijednost treće faze je 24 milijuna kuna.

Četvrta i peta faza do 2024.

U četvrtoj bi fazi trebale biti rekonstruirane trenutno nekorištene zgrade "Park III" i "Park IV". Za "četvorku" je ishodovana građevinska dozvola, a za "tricu" taj postupak još uvijek traje. U zgradi "Park III" trebalo bi biti uređeno dodatnih šest soba za korisnike te komercijalni sadržaji koji nedostaju da bi cijeli kompleks dobio kategoriju od četiri zvjezdice. Među takvim su sadržajima, uz vanjske zakupnike prostora, predviđeni ljekarna, suvenirnica,



Bazen s pristupom teže pokretnim osobama



Primorsko-goranska županija je 2020. u Lječilište Veli Lošinj već uložila značajna sredstva, naročito s početkom radova III. faze projekta revitalizacije – pogled s Centra Magnolija

trafika i salon. Još bi Lječilište od dodatnih sadržaja uredilo informatičku učionicu za djecu koja bi s Lošinja pohađala online-nastavu, demonstracijska kuhinja s praktičnim radom o dijetama propisanim za alergije i/ ili intolerancije na pojedine vrste hrane, kao i prostor za pohranu arhiva ustanove. Ta investicija „kreće“ se oko 8,5 milijuna kuna plus PDV. U zgradi „Park IV“, ulaganjem od 5,5 milijuna kuna, plan je uređenje jedanaest komercijalnih apartmana za zdravstveni turizam, kategorije od četiri zvjezdice. Plan je da ova faza bude održana od 2021. do 2023. godine.

Finansijski najobuhvatnija faza je posljednja, peta, „težine“ približno 50 milijuna kuna, a predviđena je rekonstrukcija i dogradnja objekta „Park V“. Dogodine bi trebala početi izrada projektne dokumentacije za dobivanje građevinske dozvole, a prema riječima ravnateljice, nuda je u fondovima Europske unije.

Ususret „novom valu“ turizma

„Svjedoci smo sve prisutnjeg ‘novog vala’ turizma, kojeg čini poželjna kombinacija usluga baziranih na holističkom shvaćanju ljudskog zdravlja, odgovarajućem korištenju potencijala svih ljekovitih činitelja, primjeni medicinskih, komplementarnih i drugih postupaka u očuvanju i unapređenju zdravlja te liječničkom nadzoru gostiju za vrijeme boravka u zdravstveno-turističkim objektima“, kaže Renata Žugić, dodajući da je među ciljevima i obnova i uređenje park-šume Podjavori te uređenje plaža posebne namjene u Javorni i Kaciolu.

„Centar bi bio umrežen sa svim ostalim razinama zdravstvene zaštite, pružajući svojim korisnicima usluge koje će naglasak



Renata Žugić: Gostima će se ponuditio liječnički nadzor za vrijeme boravka u zdravstveno-turističkim objektima

stavljati na edukaciju i usvajanje novih vještina i kompetencija potrebnih za dugoročno poboljšanje i očuvanje zdravlja. U Centru bi bili raspoloživi prostorni i kadrovske resursi, ali i ono najvažnije – dovoljno vremena da se svakom korisniku pristupi individualno, te da ga se nakon provedenih par tjedana u Centru prati primjenom suvremenih komunikacijskih metoda. Centar bi svoje smještajne kapacitete prvenstveno popunjavao korisnicima s područja Hrvatske, dok bi preostali kapaciteti bili na raspolaganju korisnicima s područja EU. Korisnici koji ne bi koristili smještajne kapacitete Centra, usluge bi dobivali na principu dnevne bolnice. Očekujemo da bi financiranje izgradnje Centra bilo prihvatljivo za EU-fondove u programima ‘pametne specijalizacije’ jer bi inventivnim pristupom spajanja odmora, preventivnih programa, zdravstvene edukacije i medicinske ekspertize pokrenuli novu granu zdravstvenog turizma koja bi donijela ogromne benefite svim dionicima, Centru od prihoda od pruženim usluga turistima, a zemljama iz kojih te osobe dolaze, dugoročne uštede zdravstvenog

Pomoć lječilištu

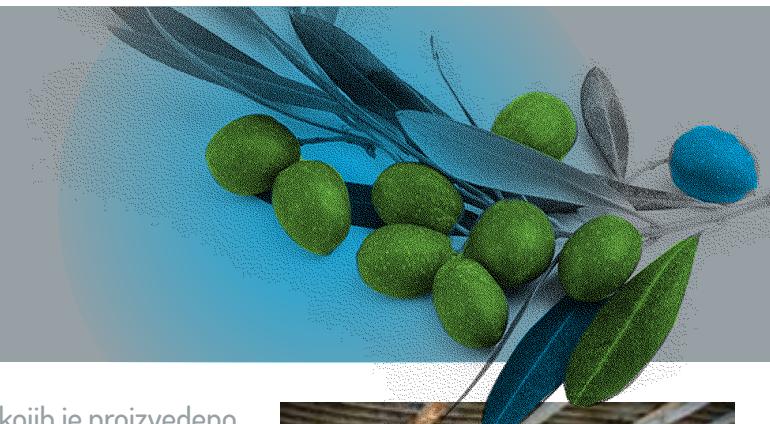
U prosincu 2020. župan Zlatko Komadina i ravnateljica Lječilišta Veli Lošinj Renata Žugić potpisali su ugovor kojim Primorsko-goranska županija Lječilištu Veli Lošinj osigurava 400.000 kuna kao pomoć za ublažavanje posljedica pandemije na poslovanje. Naime, pandemija virusa COVID-19 utjecala je na pad prihoda od poslovanja ove zdravstvene ustanove, uz istovremeno povećanje izdvajanja za troškove nabavke zaštitne opreme i sredstava za dezinfekciju. Sredstva u iznosu od 400.000 kuna koje je Županija osigurala u svom proračunu namijenjena su za pokriće dijela rashoda i pomoći će u prevladavanju posljedica krize. Nevezano uz pandemiju, Primorsko-goranska županija je 2020. u Lječilište Veli Lošinj već uložila značajna sredstva, naročito s početkom radova III. faze projekta „Revitalizacija lječilišnog centra Veli Lošinj“. Realizacijom projekta omogućiti će se nadstandardna razina zdravstvene zaštite i otvoriti nova radna mjesta.

sustava na troškovima liječenja uz povećanje radne produktivnosti.

Marketinški gledano, radi se o vrlo atraktivnom proizvodu s velikom dodanom vrijednosti jer članovi obitelji imaju mogućnost zdravstvenih provjera, nakon čega se utvrđuju rizici, priprema individualizirani obiteljski plan i u vrlo ugodnom i opuštajućem ambijentu počinju usvajati nove, zdravije životne navike. Prvi segment populacije koji bi koristio usluge Centra bila bi obitelj, odnosno roditelji koji usvajanjem pravilnih životnih navika utječu i na zdravlje svoje djece, s tim da se obitelji prati i kada se vrate u svoju životnu sredinu, primjenom komunikacijske tehnologije i telemedicine.

Drugi segment populacije koji bi koristio usluge Centra su radnici koji su na svojim radnim mjestima izloženi negativnim okolišnim i mikroklimatskim uvjetima te su u povećanoj opasnosti od razvoja profesionalnih bolesti. Tu prvenstveno mislim na petrokemijsku, kemijsku, farmaceutsku i građevinsku industriju, promet i brojne druge grane. U zdravstvenim programima koje bi razvijali, poseban bi naglasak bio na osiguranju produženja radnog vijeka odnosno prevenciju ranijeg umirovljenja zbog kroničnih oboljenja.

Treći segment populacije su osobe rane treće životne dobi, tek ušle u svijet umirovljenika, kojima bi pružali edukativne zdravstvene programe tranzicije iz radno aktivnog životnog razdoblja u razdoblje u kojem je cilj što veći broj godina zdravog života odnosno produženja života u zdravlju”, zaključuje Renata Žugić.



U 2020. creska je uljara preradila svega 21 tonu maslina od kojih je proizvedeno samo 1.700 litara maslinovog ulja. Smatra se da je sezona dobra ukoliko se proizvede oko 60.000 litara vrhunskog ulja, što je vrijednost od gotovo milijun eura.

Napisao i snimio: Walter SALKOVIĆ

Protekla će sezona za creske maslinare biti jedna od onih koje je najbolje zaboraviti. Iako je maslinarstvo na otoku Cresu posljednjih godina ostvarilo veliki napredak, posebno u načinu berbe, prerade i skladištenja ulja, što je rezultiralo izuzetno kvalitetnim proizvodom, još uvijek treba uložiti puno truda u ostale segmente proizvodnje kako bi se suzbili negativni utjecaji klimatskih promjena. Naime, 2020. je creska uljara preradila svega 21 tonu maslina od kojih je proizvedeno samo 1.700 litara maslinovog ulja. Smatra se da je sezona dobra ukoliko se proizvede oko 60.000 litara vrhunskog ulja, što je vrijednost od gotovo milijun eura. Rekordna je bila 2010. godina kad su prerađene 1.222 tone maslina i proizvedeno 200.000 litara ulja. I 2019.

godina bila relativno loša, dobiveno je oko 15.000 litara ulja pa su se maslinari nadali da će ove godine biti bolje. Nažalost, to se nije dogodilo.

– Prošla je godina loša prvenstveno zbog klimatskih uvjeta. Od veljače do lipnja, kad su se morali formirati cvjetni pupovi, bila je velika suša, a zatim su, tijekom same cvatnje, bile visoke temperature u kombinaciji sa suhim zrakom, pa se cvijet nije uspio oploditi, a i puno ga je izgorjelo. Zbog toga je bilo malo ploda, a i to malo ploda su napali štetnici, pa je sezona loša, objasnio je Franko Fučić, voditelj uljare i predsjednik udruge maslinara Ulika.

Više provoditi vremena u maslinicima

Fučić smatra da će svi koji žele bolje rezultate ubuduće trebali više vremena provoditi u svojim maslinicima.

– Pokazalo se da oni koji više rade u



Sezona je bila loša – Franko Fučić, voditelj uljare i predsjednik creske udruge maslinara Ulika

maslinicima postižu bolje rezultate, ali moramo biti svjesni da se na Cresu radi o specifičnim uvjetima, o starim nasadima na terasama gdje su ograničene mogućnosti obrade, pa će rezultati uvjiek biti lošiji nego drugdje. Zbog toga kod maslinara dolazi do razočaranja jer na Cresu nikada neće postići iste rezultate kao što će biti u Istri, na velikim plantažama. Ali treba se više potruditi. Pokazala je i 2020. godina da su više maslina dobili oni koji su provodili zaštitu prema preporukama struke. I ti su maslinari dobili malo ploda jer je klima odigrala svoje, cvijet je svugdje izgorio, ali oni koji su proveli zaštitu sačuvali su preostale masline. Kod onih koji nisu radili nikakvu zaštitu i ono malo ploda je propalo, objasnio je Fučić koji smatra da se maslinari sada više trebaju posvetiti agrotehničkim mjerama.

– Do sada su ljudi ulagali u berbu, u opremu za branje maslina i mislim da je ta faza došla do točke kad se bolje ne može raditi. Što se tiče prerade isto je postignuta visoka



Cres ima najbolje maslinovo ulje, ali premalo ljudi za to zna

Do sada su ljudi ulagali u berbu,



Obrađuje se 50 posto stabala

kvaliteta, uljara je dobro opremljena, nema više čuvanja maslina u kući, prerađuje se odmah nakon berbe. Gotovo svi maslinari prihvatali su princip berba-prerada, te skladište ulje na ispravan način. Sljedeći korak je raditi bolju agrotehniku, znači rezidbu u proljeće, zaštitu i gnojidbu. Gnojidbu se još nešto i radi, poneki maslinar i rezidbu, ali što se tiče zaštite uvijek očekujemo da to mora netko drugi napraviti umjesto samih maslinara. Dok svi ne shvatimo da se sami moramo baviti zaštitom svojih maslinika, a ne očekivati da to za nas odradi netko drugi, neće biti napretka, smatra Fučić.

Kako bi cresa maslina zadržala svoje „eko“ kvalitete izbjegava se korištenje kemijskih spojeva. Za borbu protiv maslinove muhe postoje biološki preparati, dok za svrdlaša još nije nađeno efikasno rješenje. Napad svrdlaša može se ublažiti adekvatnom obradom tla, ali s obzirom na terasastu konfiguraciju cresa maslinika to je nemoguća misija.

Novi stroj osigurava preradu bez čekanja

Agronom Fučić, osim što je voditelj uljare, na čelu je udruge „Ulika“ koja okuplja cresa maslinare. „Ulika“ obnavlja maslinarske

putove, organizira prezentacije strojeva i opreme za berbu maslina, a zajedno s poljoprivrednom savjetodavnom službom prati stanje bolesti i štetnika te maslinarima daje preporuke za tretiranje. Ove je godine zbog pandemije bilo puno teže organizirati uobičajene aktivnosti, pa su članovi udruge obnovili svega 400 metara poljskih puteva i organizirali jednu edukaciju o pravilnoj upotrebi pesticida. Usporedbe radi, lani su obnovili čak 5 kilometara putova kroz cresa maslinike jer, kao i u svim djelatnostima, dobra infrastruktura osnova je razvoja.

Osim udruge Ulika, nositelj razvoja cresa maslinarstva je i Poljoprivredna zadruga Cres koja postoji od 1945. godine i u čijem je vlasništvu jedina uljara na otoku. Nakon desetljeća stagnacije devedesetih godina kad se u maslinarstvo uopće nije ulagalo te je izgubilo korak s Istrom i Dalmacijom, od početka novog tisućljeća Zadruga se vraća svojim korijenima, maslinarstvu i ovčarstvu kao izvornim djelatnostima, te se ubrzano razvija. Prošle je godine opremljena novim strojem Pieralisi Molinova čiji je kapacitet dvostruko veći od dosadašnjeg, kupljenog 2005. godine.

Uz sadašnjost i planove za budućnost, zanimljiva je i povijest cresa maslinarstva. Mnoge amfore pronađene u cresskom akvatoriju svjedoče da na otoku Cresu maslina raste i daje plod tisućama godina. Prvi pisani trag o maslinarstvu nalazi se u Statutu Grada Cresa iz 15. stoljeća. Vrhunac maslinarstvo doživljava u 18. stoljeću, kada se proizvodilo više ulja nego što je trebalo lokalnom stanovništvu pa se čak izvozilo. Putopisac Alberto Fortis zabilježio je da je cresco maslinovo ulje najbolje u Mletačkoj Republici, a creski maslinici jedni od najuređenijih. Maslinarstvo je kasnije imalo uspone i padove, a između dva svjetska rata stanovništvo se masovno iseljava i maslinici zapuštaju. Osamdesetih godina prošlog stoljeća maslinici se počinju polako obnavljati, a maslinari prihvatači suvremena znanstvena saznanja i nova tehnološka rješenja. Trenutno se na Cresu obrađuje 130.000 stabala maslina od 250.000 stabala koliko ih ima na otoku. Procjenjuje se da se oko 400 cresa obitelji, redovito ili povremeno, bavi maslinarstvom i to je značajan izvor prihoda za otočane.

sada moraju u zaštitu maslinika

- Novi stroj je kompaktniji i automatiziraniji, a sastoji se od dvije male uljare, svake kapaciteta 1.500 kilograma, što znači da može preraditi tri tone maslina na sat, ali može raditi s pola kapaciteta kad je to potrebno. Stroj je vrijedan 350.000 eura i kupljen je uz 50-postotno sufinanciranje sredstvima iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Krenuli smo u tu nabavu prvenstveno zbog toga što se prošlih godina događalo da nismo imali dovoljno kapaciteta za preradu, stalno smo bili u zaostatku, a važno je u što kraćem vremenu preraditi ubrane masline. Svima nam je cilj da ubrani plod zadrži sve kvalitete koje canske masline imaju, objasnio je upravitelj Zadruge Mateo Ferarić, te dodao da je, osim te investicije, Zadruga ove godine uredila prostor uljare, obnovila pod i postavila štedljivu LED rasvjetu.

Zaštićena oznaka izvornosti

Zahvaljujući višegodišnjem ulaganju u razvoj canskog maslinarstva ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres prvo je hrvatsko maslinovo ulje koje je dobilo europsku zaštićenu oznaku izvornosti, za što su najzaslužniji udruga Ulika i dr. Ugo Toić, agronom i stručnjak za brendiranje koji se temom zaštite oznaka bavi od samih početaka uvođenja europskog modela u hrvatsko zakonodavstvo.

- U zaštitu canskog ulja krenuli smo prvenstveno radi dodavanja nove vrijednosti i povećanja njegove cijene. Naime, EU putem zaštićenih oznaka potiče proizvodnju kvalitetnih proizvoda čije su osobine izravno povezane s teritorijem na kojem nastaju, a europski potrošači već su odavno naučili



Upravitelj Zadruge Mateo Ferarić uz novi stroj Pieralisi Molinova čiji je kapacitet dvostruko veći od dosadašnjeg i može preraditi tri tone maslina na sat (B. Purić)

cijeniti i prepoznavati takve proizvode. Svi cneski proizvođači ulja koji se pridržavaju definiranih pravila proizvodnje i koji produ stroge kontrole nadležnih tijela mogu na svojim etiketama koristiti europski znak zaštićene oznake izvornosti, čime potrošačima, prvenstveno turistima, daju do znanja da se radi o originalnom lokalnom proizvodu, objasnio je dr. Toić.

Uvjeti koje mora zadovoljiti Ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres jesu sljedeći: proizvodnja i prerada maslina te skladištenje i punjenje ograničeno je na područje otoka Cresa, a ulje je dobiveno izravno iz ploda masline koji moraju potjecati od sorti slijnjača i/ili plominka u najmanjem udjelu od 90 posto, a ostatak do 10 posto mogu potjecati od drugih sorti. Njegova posebnost uvjetovana je specifičnim pedološko-klimatskim uvjetima otoka Cresa, genskim karakteristikama korištenih sorti te vještinom berbe i prerade maslina koje posjeduje lokalno stanovništvo. Posebnost uzgoja maslina na Cresu predstavlja ispaša ovaca u maslinicima, koje sprječavaju zarastanje površina i doprinose očuvanju vlage u tlu.

Oznaku izvornosti do sada su koristila tri lokalna proizvođača ulja, Poljoprivredna zadruga Cres te tvrtke „Racica“ i „Susajda“, ispunivši sve potrebne uvjete. Nažalost, ove godine nitko od njih neće puniti boce s oznakom izvornosti jer je proizvedeno premalo ulja.

- Prema zaštićena oznaka izvornosti predstavlja jedan od značajnijih resursa za brendiranje Cresa kao turističke destinacije sa zanimljivom gastronomskom ponudom, još je puno otočnih restorana koji na svojim stolovima ne nude ulje s oznakom. Pred proizvođačima ulja i subjektima ugostiteljsko-turističkog sektora stoga predstoji još dosta posla oko jačanja suradnje koja bi u konačnici trebala koristiti i jednima i drugima, smatra dr. Toić.



Malo je ljudi koji imaju vremena održavati maslinike - Lorencu Rigović

Nedostaje bolja informacija o crenom ulju

Upravo se na prepoznatljivosti canskog maslinovog ulja u budućnosti treba sve više raditi. Nije dovoljno da Cresani znaju da je njihovo ulje „najbolje“, nedostaju marketinške aktivnosti koje bi tu informaciju proširele izvan otoka.

Jedan od načina promocije svakako je sudjelovanje na natjecanjima i smotrama gdje ulja censkih proizvođača redovito postižu velike uspjehe, ali i upotreba drva masline i samog maslinovog ulja kao autohtonog canskog suvenira, što neki proizvođači već čine, a većina ih je proteklih godina dobila i oznaku „Hrvatski otočni proizvod“. Tvrta „Susajda“, primjerice, nudi sapun od maslinovog ulja kojem dodaju lavandu, smilje i drugo aromatično bilje s otoka, a kod njih se može naći slatko od maslina i razni drugi predmeti od izvornih materijala s otoka. U ispravnu prezentaciju i promociju svojih proizvoda puno uključuje i tvrtka „Racica“ koja je lani jedina prošla složeni proces certifikacije i stekla pravo na svoje proizvode, koje plasira pod brendom „Macmalić“, staviti europsku oznaku izvornosti. „Racica“ planira uskoro izgraditi novu uljaru s prostorom za degustacijom što će censku turističku ponudu i maslinarstvo podignuti na višu razinu.

Promociju doprinosi i jumbo-plakat s natpisom „Dobrodošli u mjesto izvrsnog maslinovog ulja“ koji je na ulazu u Cres postavila udruga „Ulika“, a i stoljetni maslinici



U kamenicama više nitko ne drži ulje jer ih je teško očistiti

Stare kamenice

Promjenio se i način čuvanja ulja. Koliko god bili sentimentalno vezani za stare kamenice, u njima vjerojatno više nitko ne drži ulje jer ih je teško očistiti, kamen je porozan i u njemu ostaju tragovi starog ulja koje oksidacijom utječe na novo. Najpraktičnijim su se pokazale bačve od inoksa i to je trenutno najsvremenije rješenje. Kamenice se danas najčešće koriste za sadnju zelenila.



Nekadašnja uljara se otvarala 8. prosinca i zatvarala 25. ožujka – danas to ide puno brže

označeni su posebnim edukativnim pločama koje šetačima objašnjavaju gdje se nalaze. Mali su to, ali ustrajni koraci koji vode ka tome da cresco maslinovo ulje na tržištu zauzme mjesto koje zaslужuje.

Bez prave zime nema ni pravog uroda

Iako su očekivali izrazito loš urod, dio cresačkih maslinara i ove je godine brao masline. Među onima koji su se ipak odlučili na berbu su braća Nikola i Lorenc Rigović.

– Ovo je bila najslabija godina od kad pamtim. Nabrali smo 180 kila, ali samo na dvije kampanje i to samo na nekim stablima. Većinom na plominke. Ulja je bilo samo 16 litara, taman za naše potrebe. Inače naberemo otprilike 80 do 100 kvintala i dobijemo 900



Toš u Belom preuređen u izložbeni prostor

Prerada tošem

Način prerade maslina se, baš poput branja, nije puno mijenjao kroz stoljeća. Toševi su se okretali ljudskom ili konjskom snagom, kasnije je došla struja. No uvijek se, na ovaj ili onaj način, plod mljeo i onda ulje grijalo da bi se odvojilo od tehnološke vode. Kasnije su došle preše, a konačno je 70-ih godina Poljoprivredna zadruga Cres kupila uljaru na bazi centrifuge, prvu u tadašnjoj Jugoslaviji.



Danas gotovo svi maslinari imaju razne strojeve, tresilice koji ubrzavaju i olakšavaju berbu

Upravo se na prepoznatljivosti cresačkog maslinovog ulja u budućnosti treba sve više raditi. Nije dovoljno da Cresani znaju da je njihovo ulje „najbolje“, nedostaju marketinške aktivnosti koje bi tu informaciju proširile izvan otoka

do 1200 litara ulja, kaže Lorenc Rigović te objašnjava kako se klima promjenila što ne odgovara autohtonim otočnim sortama maslina plominki, šimjaci i rosiji.

– Zime moraju biti hladne i suhe da bi uginuli svi nametnici koji napadaju masline. Bez prave zime nema ni pravog uroda. Maslina nije previše zahtjevna biljka, ali treba je u proljeće malo razrijediti i porezati nerodne grane i vodopije, da bi one rodne dobile snagu.



Postoji niz strogih uvjeta koje mora zadovoljiti ekstra djevičansko maslinovo ulje sa Cresom

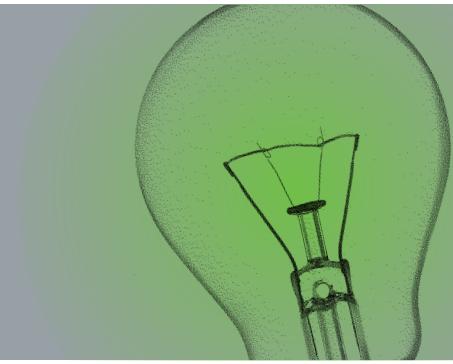
Daleko najmanje kiseline

Međunarodni propisi točno definiraju standarde za određenu kvalitetu maslinovog ulja pa tako ekstra djevičansko u sebi smije imati najviše 0,8 posto kiseline. Cresko maslinovo ulje ima tek 0,2 do 0,3 posto kiseline, a da bi smjelo nositi zaštićeni naziv Ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres smije imati najviše 0,5 posto.

Grane koje se odrežu treba kasnije i zapaliti, da se ne skupljaju štetočine koje druge godine napadaju maslinu, opisuje Rigović kako su otočni maslinari stoljećima skrbili o svojim maslinama, ali i prisjeća kako se nekad bralo i prerađivalo masline.

– Nekadašnje berbe trajale su duže jer su se masline brale ručno. Danas gotovo svi maslinari imaju razne strojeve, tresilice koji ubrzavaju i olakšavaju berbu. Uljara se otvarala 8. prosinca i zatvarala 25. ožujka. Ulje se u staroj uljari prerađivalo na toplu vodu i dobivalo se puno više ulja za 100 kila maslina. Usluga donošenja maslina u uljaru i prerađenog ulja kući bila je besplatna – radnik uljare bi donio kar ispred kuće jer masline su se nekad držale u konobi po mjesec dana, sve dok se ne bi došlo na red. Ulje su nosili radnici uljare doma i praznili u kamenice gdje se čuvalo u hladnim konobama.

– Cres je uvijek bio poznat po maslinarstvu i maslinovom ulju, po vrijednim ljudima koji su održavali maslinike. Danas tih maslinika ima jako puno zapuštenih, pa čak i obraslih šumom. Nekad nije bilo maslinarskih puteva, bili su samo putevi za hodanje i magarce, jer sav urod je vrijedni težak donio na svojim leđima ili na konju ili na magarcu. Danas imamo uređene puteve, ali nemamo toliko maslinara koliko ih je nekad bilo. Tko bi danas nosio vreću od Nedomišla ili Sv. Salvadura na ramenima doma u konobu? Moderno maslinarstvo je olakšalo rad u maslinicima, ali malo je ljudi koji imaju vremena održavati maslinike, realan je Rigović.



Razgovarao: Kristian SIROTICH

Snimio: Petar FABIJAN

Postoje tako ljudi pokraj kojih se jednostavno ne može osjećati ravnodušno. Osvajaju na prvu. Znanjem, stavom, nastupom. Šire oko sebe neku vrstu zaraznog optimizma pa upijaš svaku njihovu riječ s posebnom pažnjom i zanimanjem. Valjda im je negdje u nekom kodu zapisano da moraju mijenjati svijet oko sebe pa onda to i čine djelujući na razne načine. Takav je dojam na mene ostavila profesorica Ružica Kamenjašević, iznimna žena, dobitnica brojnih nagrada i priznanja, zaključno s godišnjom nagradom Primorsko-goranske županije za 2020. godinu za doprinos u razvoju tehničke kulture.

Ružica Kamenjašević je predsjednica Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije, profesorica u Srednjoj školi za elektrotehniku i računalstvo, ona je mentor mladim inovatorima, kreativcima, sanjarima...

– Prvenstveno sam profesorica koja više od 20 godina radi u Srednjoj školi za elektrotehniku i računalstvo, dugo sam godina u tehničkoj kulturi, u raznim udrugama u kojima volontiram. U stvari želim pridonijeti boljitu naših sugrađana i stanovnika naše Županije, osluškujem njihove potrebe, mislim da im mogu puno dati. Svoje učenike usmjeravam u tehnička zanimanja, Rijeka je bila veliki industrijski grad, bila je po tome poznata, kao i po svojim izumiteljima, počev od Ivana Lupisa. Veliki sam zaljubljenik u tehničku kulturu pa je onda to moja profesionalna mana. Jednostavno, navijam za to područje.

Znatiželja i perfekcija

Dobitnica ste godišnje nagrade Primorsko-goranske županije za doprinos tehničkoj kulturi, a to je samo posljednja nagrada u nizu. Posebno se ističu one za najboljega prosvjetnoga djelatnika, najboljega mentora?

– Sve moje nagrade vezane su uz tehničku kulturu. Nagrada Županije za najboljeg profesora je nagrada za moj profesionalni rad s djecom u tehničkoj kulturi. Dobili smo

Navijam za tehničku kulturu jer je izuzetno važna

Profesorica u Srednjoj školi za elektrotehniku i računalstvo Ružica Kamenjašević dobitnica je godišnje nagrade PGŽ za doprinos tehničkoj kulturi: „Učenike učim da kreativno misle, budu suosjećajni, empatični prema sugrađanima, da osluškuju ljudе i razmišljaju kako im mogu pomoći“



Znanje je izlaz iz neke ekonomske krize, znanje je rješenje, to je nešto u što ulažete i nitko vam ne može uzeti. To je investicija – prof. Ružica Kamenjašević

nagrade na raznim državnim i međunarodnim natjecanjima na području inovacija, što je također tehnička kultura. Jesam li zadovoljna? Bilo bi prepotentno reći da nisam. Ovo je deveto po redu priznanje koje sam dobila za svoj rad. Ponasna sam što sam kao žena u tom tehničkom svijetu malo zamutila vodu, rame uz rame sa svojim muškim kolegama. Naravno, u mojoj školi me više ne doživljavaju, sada im je sve to postalo normalno, više ne izazivam čuđenje (ha ha ha), ali izazova uvijek ima. Za mene je svaka nagrada obvezujuća, moram je opravdati svojim radom pa to dodatno motivira.

Što je to što Vas je privuklo tehničkoj kulturi?

– Znatiželja. A možda sam i perfekcionist. Ako ste tehničar, uvijek težite nekakvom savršenstvu. Uvijek gledate kako nešto poboljšati. Da nije tako znatiželjnih osoba

još uvijek bismo imali crno-bijele televizore. Neku večer je kod Šprajca na RTL-u bila tema o mobitelima. Prvi mobiteli su imali memoriju da na njoj ne bi stala jedna današnja fotografija. A pogledajte gdje je to otislo danas. I sve zahvaljujući ljudima koji se time bave.

Znanje je moć

Nekako imam osjećaj da više uopće ne primjećujemo koliko je sve oko nas otislo naprijed, svaku inovaciju uzimamo zdravo za gotovo pa mi se ponekad čini da su ljudi nekad bili puno kreativniji?

– Ljudi su nekad sigurno bili kreativniji. Recimo, nikad se ne žalim ima li moja škola neke uređaje i sredstva za rad ili nema. Dapače, nedostatak novih tehnologija potiče vas da puno više uložite u svoje znanje, u kreativnost, pa do svoga cilja dođete na neki drugi način. Nema predaje. Ne smijete reći: škola nema tu opremu pa to ne možemo raditi. Isprike ne prihvataćam. I to nas potiče na razmišljanje. Današnjim generacijama sve je dostupno pa im upravo to nedostaje i zato se moje mentoriranje ne odvija na način da djeci otkrivam rješenja, nego da ih navodim, da ih upućujem da sami zaključe. Ako mladog čovjeka želite usmjeriti u tehnička zanimanja, ako želite da bude budući poduzetnik koji će puniti državni proračun, morate ga usmjeriti da on razmišlja, da on dolazi do rješenja, a ne da mu rješenja budu dostupna.

Djelujete kao vrlo stroga mentorica?

– Kada učenici pitaju zašto moramo toliko znati, uvijek im kažem da ne moraju meni

odgovoriti, nego da odgovore sebi. Koliku želite imati plaću, 500 eura ili 5000 eura. Od osobe koja je zadovoljna s 500 eura ne očekuje se da nešto zna, nego da nešto izvršava. Osoba koja ima 5000 eura neće pristati raditi za 500 eura zato što ima veliko znanje i to znanje mora unovčiti. Nije ovisna, nego je neovisna i zna koliko vrijedi. Drago mi je da imam učenika koji su me poslušali, neki su otišli studirati u Ameriku, neki su dobili posao u Siemensu nakon razgovora bez ikakvih poznanstava. No, do toga ih je doveo način razmišljanja i poimanja svijeta. Kao profesor često sam ih puta vodila na sajam u Muenchen na kojem se predstavljaju najnovije tehnologije koje će tek izaći na tržištu. Tu sam prvi put vidjela 3D televizor, hologram sliku... Poseban je osjećaj to vidjeti uživo, upravo tako učenike potaknete da počnu razmišljati na taj način. Znanje je danas moć.

Uvijek je znanje bilo moć.

– Znanje je izlaz iz neke ekonomске krize, znanje je rješenje, to je nešto u što ulažete i nitko vam ne može uzeti. To je investicija, ljudi u to jako puno ulažu jer znaju da će im se vratiti. Žao mi je što puno naših mlađih ljudi otišlo iz zemlje i ne zamjeram im jer si žele riješiti egzistenciju. Ali primjećujem u zadnje vrijeme da mnogo mlađih želi ostati, da se ta slika mijenja. Svjesni su da i ovdje mogu raditi. Jednostavno, svoje učenike učim da kreativno misle, budu suosjećajni, empatični prema sugrađanima, da osluškuju ljude i razmišljaju kako im mogu pomoći, da gledaju kako mogu pridonijeti zajednici i poboljšati suživot u zajednici u kojoj žive. I da ostanu u svojoj lokalnoj zajednici.

Pravi inovator je veliki sanjar

Je li tehnička kultura danas zapostavljena?

– Jako. Žao mi je jer ljudi ne znaju što je tehnička kultura, o čemu se tu radi. Žao mi je zbog toga što u osnovnoj školi nemate dva sata tehničkog odgoja, nego samo jedan sat. To je veliki propust. Šta je tehnička kultura? Postoje razni uređaji i strojevi, ali tko ih je osmislio, tko ih servisira, to je ta tehnička kultura. Netko je sašio moj sako, ali tko je izradio tu tkaninu, na kojem stroju, tko ga je izumio. To je nešto što ljudi ne razumiju kada se kaže tehnička kultura.

Možete li izdvojiti neke od radova vaših učenika koji Vas čine posebno ponosnom?

– Teško mi je to izdvojiti. Često me zna iznenaditi ta kreativnost kod djece koja ponekad razmišljaju kao odrasle osobe. Osim toga, mašta radi svašta, pravi inovator je osoba



Kamenjašević: Primjećujem u zadnje vrijeme da mnogo mlađih želi ostati ovdje raditi, i da se ta slika mijenja

Trudimo se da lokalna zajednica prepozna tehničku kulturu

Predsjednica ste Zajednice tehničke kulture PGŽ?

– Cilj županijske zajednice je da promovira tehničku kulturu, da pokaže čime se mi bavimo. Kroz udruge civilnog društva animiramo od učenika do odraslih u različitim područjima prema sklonostima polaznika na tim raznim radionicama. Oformili smo i tim Mobilna škola tehničke kulture koji će ići u ruralne krajeve, odnosno u područja u kojima nema tehničke kulture i gdje se ništa ne događa. Tu županijska zajednica mora dati sadržaj toj lokalnoj jedinici. Županijska zajednica mora se brinuti i o edukaciji učitelja u osnovnim školama, oni su ti koji prvi imaju doticaj s djecom. Vodimo cijelokupnu brigu o svom članstvu, ali se trudimo i da ova lokalna zajednica prepozna tehničku kulturu.

Briga za umirovljenike

– Žao mi je naših umirovljenika, oni su se osjećali jedno vrijeme kao da su isplati iz društva. Pritisak je pogotovo bio prošle godine, sa svih strana su im govorili ne izlazite, ne družite se. Tehnologija je sve naprednija, ne znaju se služiti njome. Županijska zajednica je provela program za umirovljenike 50+, imali smo situaciju u kojoj je jedna žena na besplatni videopoziv vidjela sina u Austriji od sreće je počela plakati. Drago mi je da je Županija prepoznala problem svojih sugrađana i da je finansirala program kroz županijsku zajednicu i vjerujem da ćemo ove godine nastaviti s tim programom jer nam telefoni ne prestaju zvoniti, kaže Ružica Kamenjašević.

koja jako puno mašta, pravi inovator je veliki sanjar. Imali smo vrlo zanimljivih inovacija. Jedna od njih bila je Kirjanova kamera. Žao mi je što taj uređaj nije zaživio u smislu u kojem je izumljen, odnosno za prevenciju bolesti, ali smo bili jako ponosni što smo to u školi uspjeli napraviti s našim sredstvima i materijalima. Neke super ideje nismo mogli realizirati, jer nam je za to trebao možda i čitav projektantski tim. Onda, 2000. godine dobili smo srebrnu medalju za automatsko parkiranje na velikim parkiralištima u velikim gradovima. Srebrnu medalju smo dobili i za elektromagnetski levitator, u Rusiji su bili jako zaniteresirani za bežični video nadzor preko TV signala, za što smo u Moskvi dobili srebrnu medalju. U Americi smo dobili zlatnu medalju za softver koji obuhvaća cijelokupni život čovjeka, apsolutno sve podatke objedinjuje na jednom mjestu.

Uh, to baš nije dobar izum?

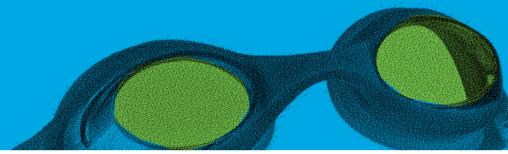
– Osoba koja radi nešto novo uvijek radi s ciljem da olakša čovjeku život. Na žalost, često puta to ode u druge vode. Reći ću vam samo primjer baruta, zna se u koju je svrhu izumljen i u koju se svrhu danas rabi. Dakle, nemojte kriviti nas, mi uvijek idemo s dobrom namjerom da čovjeku olakšamo život. Na žalost, nismo odgovorni ako se to iskoristi u sasvim neke druge namjene.

Dobro, a gdje se ti izumi mogu kupiti?

– Žalosno je što kod nas dosta dobrih ideja ne zaživi, nemamo industriju koja nas prati i koja bi to proizvodila. Političari bi trebali razmišljati da se okrenemo proizvodnji, na taj dio staviti naglasak. Možda ta industrija neće donijeti zaradu preko noći, ali će na duže vrijeme osigurati stabilnost i neovisnost, zaključuje Ružica Kamenjašević.



Antonio Franko, paraolimpijac



Napisao: Kristian SIROTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Kako sada stvari stoje krajem kolovoza Antonio Franko iz Kraljevice će oputovati na Paraolimpijske igre u Tokio! Trebao je putovati i prošle godine, ali u sve se umiješala pandemija koronavirusa pa je najveće sportsko natjecanje odgođeno za 2021. godinu, a time su odgođena i ispunjenja najvećeg Antonijevog sna. Samo malo odgođena, jer za Franka se ništa suštinski nije promijenilo. I dalje je šesti paratriatlonac na svjetskoj rang ljestvici i dalje ga malo što može udaljiti od Tokija. Naravno, bude li sve u redu što se zdravlja tiče. Antonio je rođen s jednom kraćom nogom, odnosno displazijom fibule, nedostatkom dva prsta, nerazvijenom potkoljenicom i nedostatkom prednjeg i zadnjeg križnog ligamenta u koljenu. No, sve to nikad ga nije priječilo da se bavi sportom i da živi svoje snove. A sada je na najboljem putu i da ih ostvari.

– Vidim li se i sada na Paraolimpijskim igrama u Tokiju? Da, definitivno se vidim – pita i odgovara Antonio Franko, 27-godišnji Kraljevičanin i najboljih hrvatski triatlonac i paratriatlonac. – Mislim da ne postoji sportaš koji ne sanja o nastupu na Olimpijskim igrama. I kada si sasvim blizu da ispunиш taj svoj san i kada već možeš reći da ćeš gotovo pa sigurno nastupiti na tako velikom natjecanju još uvijek ne vjeruješ da je to zaista realno. Dobro, koronavirus je prošle godine malo pokvario planove, ali uopće ne strahujem da se ove godine Igre neće održati. Sve najave govore da će se održati, održavaju se i druga natjecanja, igra se NBA liga, igra se nogomet, rukomet, izašlo je i cjeplivo. Ne razmišljam niti o koronavirusu, naravno da sam oprezan koliko to mogu biti, a strah od bolesti ili neke ozljede ionako je uvijek prisutan. Sve dok treniram i odradujem sve po planu i programu je OK. Utvrđen je i kalendar natječaja, a krećemo u trećem mjesecu sa Svjetskim kupom u Japanu.

Život podređen sportu

Kada je 2020. godina u pitanju kod Antonia se zasigurno mijesaju emocije. Prošle je godine potvrdio nastup na

Dvadesetsedmogodišnji paratriatlonac iz Kraljevice na putu je da postane nasljednik legendarne Milke Milinković: „Milka me godinama nagovarala da se posvetim paraspotru, ali ja nikako nisam htio. Zašto nisam htio? Bit ću iskren, kada sam imao petnaest godina to mi je nekako bilo ispod časti, osjećao sam da ja tome ne pripadam“



Franko: Na tjednoj bazi plivam do 20 kilometara, više od 200 kilometara napravim biciklom i otrčim 50-ak kilometara

Paraolimpijskim igrama drugim mjestom na Svjetskom kupu u Australiji, pa su onda zbog pandemije koronavirusa natjecanja otkazivana jedno za drugim, da bi na kraju bile otkazane i Paraolimpijske igre. I sve se to nekako odužilo, što ne znači da je Antonio mirovao. Štoviše, radio je napornije nego ikada maksimalno fokusiran na taj krajnji cilj, nastup na Paraolimpijskim igrama. Uostalom, on je primjer istinskog sportaša, njegova je posvećenost sportu na granici s fanatizmom, sve je podređeno sportu, svaka minuta u danu maksimalno je isplanirana.

– Sport je glavna stvar, sve ostalo je sporedno. Navečer pogledam kakve treninge imam idući dan, obavezno pogledam vremensku prognozu i isplaniram si kad ću koji trening odraditi. Ne znam što bi se moralo dogoditi da trening odgodim za sat kasnije ili da ga preskočim. Sve je

U triatlonu na nagovor trenera

Antonio Franko u paratriatlon je ušao iz plivanja na nagovor njegova današnjeg trenera Hrvoja Vlahovića, negadašnjeg rječkog plivača i triatlonca, predsjednika Plivačkog kluba osoba s invaliditetom „Forca“, koji je u njemu prepoznao golemi potencijal.

– Nije bilo nikakvog sustava, ničega prema čemu bismo se moj trener Hrvoje Vlahović i ja mogli ravnati. Nisam znao jesam li dobar, loš, jesam li uopće za to. No, kada sam na pripremama s triatlonskom reprezentacijom video da mogu na treninzima pratiti sve što oni rade, kada sam video da sam bolji od onih koji su puno duže u tome i pritom su zdravi, kada sam video da sam od većine ozbiljniji i bolji sportaš, to mi je bio znak da je to sport za mene. Povrh toga s trenerom imam odličan odnos, trener mi je, a ujedno i priatelj. I to mi odgovara. Da nemamo jednu tako zdravu atmosferu sigurno niti moj napredak ne bi bio toliko izražen.

Trebalo mi je vremena da sam sebe prihvatom ovakvim kakav jesam



podređeno treninzima. Treniram od četiri do sedam sati dnevno, sedam dana u tjednu. I u to vrijeme ne računam pripremu za trening, dolazak na trening ili odlazak s treninga. Uglavnom, sve sam radim. Na tjednoj bazi plivam do 20 kilometara, više od 200 kilometara napravim biciklom i otrčim 50-ak kilometara. Uz to dva puta tjedno odradujem i teretanu, ali to niti ne računam kao trening. Ponekad mi nedostaje društvo na treningu, a ponekad mi odgovara biti sam. Godinama već sam treniram pa se čovjek navikne, ali nekakav sparing partner najviše nedostaje kod nekih jakih treninga, kada netko treba malo pogurati da predeš neku granicu i izadeš iz te zone ugode. I ove zabrane nisu na mene utjecale, normalno sam trenirao, čak se situacija u odnosu na prošlu godinu malo i poboljšala budući sam dobio novi trenažer. Da, prošle godine sam bio u strašnoj formi, ali ove godine ću biti još bolji.

Plivanje, šah, boks

Antonio je u sportu od malih nogu.

– S pet godina sam počeo trenirati plivanje, ali sam nakon četiri godine morao prekinuti zbog nekoliko operativnih zahvata. Jedno kratko vrijeme igrao sam šah, a onda u sedmom razredu osnovne škole počeo

Zahvala

Antonio Franko skroman je mladić, koji nikada ne zaboravlja zahvaliti ljudima koji su mu na samom početku pružili ruku pomoći.

– Mnogim sam ljudima zahvalan, uz mene su Ottobock, Scott Hrvatska, Expérience Shop, ali da mi Vladimir Miholjević nije na početku posudio svoju biciklu nikad od mene ništa ne bi bilo, kao i da mi Žarkina Brekalo nije pomogla da odem na Svjetsku seriju u Kanadu. Da tada nisam bio četvrti ne bih imao pravo nastupa na Europskom prvenstvu. Sve je nekako povezano, zahvalan sam svima koji su pomogli, svaka pomoć puno znači. Danas je uz mene i Grad Kraljevica, RSS, HPO. Krenuli smo od nule, a sada je sve super.

trenirati boks. U boksu sam se zadržao sedam godina i nakon toga krenuo u parapsort, odnosno opet počeo trenirati plivanje, ali ovoga puta u Plivačkom klubu osoba s invaliditetom „Forca“. Preko plivanja sam došao do paratriatlona. Inače, moja je velika želja bila nogomet, to mi je daleko najbolji sport, ali zbog noge nisam mogao i to mi je kao šestogodišnjem djetetu bilo teško za objasniti. No, uspio sam sve to nadoknaditi s drugim stvarima. Evo, da nemam problem koji imam vjerojatno se nikad ne bih bavio

triatlonom, vjerojatno bih sada igrao nogomet u nekom klubu prve županijske lige (smijeh).

Antonio je iz Kraljevice, baš poput legendarne Milke Milinković, jedne od najvećih parapsportašica svih vremena, koja je na neki način i najzaslužnija da se ovaj mladić našao u parapsortu.

– Milka me godinama nagovarala da se posvetim parapsortu, ali ja nikako nisam htio. Zašto nisam htio? Iskreno, kada sam imao petnaest godina to mi je nekako bilo ispod časti, osjećao sam da tome ne pripadam. Jednostavno, trebalo mi je vremena da sam sebe prihvatom ovakvim kakav jesam i možda sam to uspio tek sa šesnaest godina. Imao sam tih problema i znam da i drugi imaju. Onaj tko kaže da nema tih problema – laže. No, važno je da se s godinama to ipak promijenilo. Otišao sam u parapsort i danas mi je žao što nisam ranije otišao. Možda sve ima svoje razloge. Uostalom, da nisam trenirao boks sa zdravima i da se nisam uvijek morao duplo više truditi i trenirati da bih ih mogao pratiti, nikad vjerojato ne bih izgradio ovakve radne navike. Da mi je od početka sve bilo olakšano sigurno se ne bih niti psihički izgradio i sigurno ne bih bio spremjan na sva ova odricanja, zaključit će Franko.



sport

110 godina NK Opatija



Napisao: Anto RAVLIĆ

Snimio: Nikola CVJETOVIĆ i Arhiva ZnP

Nogometni klub Opatija ove godine obilježava 110. godina postojanja. Visoka obljetnica slavi se u najuspješnijoj sezoni kluba. Prvi put u povijesti Opatijci su ušli u drugu ligu. Doduše, nominalno su već kroz povijest igrali u ligama koje su se nazivale drugom, no ove sezone igraju u „pravoj“ drugoj ligi, drugom rangu hrvatskog nogometa. I to kako igraju!

Dijele drugo mjesto na ljestvici, u svojoj premijernoj sezoni. Koliko su Opatijci dobri svjedoči pogled na ljestvicu. Prvoplasirani Hrvatski dragovoljac u prvenstvenoj pauzi bježi tek tri boda. Opatijci su znali reći: druga liga nije san, a sada komotno možemo napisati: prva liga nije san. No, o tome će se razmišljati na proljeće, a zimska pauza neka bude period za uživanje u ovosezonskim uspjesima.

Gdje je tajna uzleta Opatije, pitamo tajnika NK Opatije Zdravka Šimića.

– Rezultat je, rekao bih, svakako iznad očekivanja. Rekao bih da je tajna da smo se dobro ekipirali, igrački i logistički. Dugo godina smo se pripremali za iskorak, uzeli si vremena da se posložimo organizacijski, momčadi dali vremena da stasa. Kad pogledamo ljestvicu, pokazalo se da smo ispravno razmišljali. Možda je iznenadilo neke koji nisu bili dobro upućeni u naš rad.

Igrači iz riječkog bazena

Kako uspjeh Opatije komentiraju ostali drugoligaški klubovi?

– Svi su ugodni iznenadeni. Druga liga je velika promocija za klub i grad. Rekao bi da su mnogi iznenadeni što nismo ranije ušli u drugu ligu jer misle da je normalno da imamo podršku jednog renomiranog grada za hrvatske prilike. Morali smo objasnjavati da Opatija nije imala sluha za sport i da je uspjeh kluba plod dobrog rada uprave, igrača i naravno Zorana Bogolina koji je izuzetno zaslužan za povijesni iskorak Opatije.

Okosnicu Opatije čine talentirani igrači iz riječkog bazena. Plus igrači iz Istre, desetljećima prirodnog bazena za riječke



Nogometna utakmica na Kantriđi između SŠK Opatija i HŠK Viktorija Sušak



ŠK Opatija je 1922. godine oformio žensku, a kasnije i mušku ekipu hazene (preteča današnjem rukometu)

da grad poput Opatije ima stadion na razini renomea grada.

– Nagledali smo se projekata. Da se za svaki projekt bacila jedna lopata, već bi stadion bio gotov. Nama je stadion prioritet. Logično je pitati se gdje bi bio klub da ima uvjete. I s ovako teškim uvjetima uspjeli smo iznjedriti igrače iz omladinskog pogona u prvu ekipu, postižemo dobre rezultate u mlađim pogonima, uspješni smo u drugoj ligi. Pokušavamo naći optimalan model. Tu je i grad koji bi nas trebao popratiti. Ima puno projekata, a mi želimo nešto konkretno. Zaista nam ne trebaju veliki planovi koji se ne realiziraju. Nadam se da će se projekt stadiona uskoro realizirati.

Stadion neće seliti?

– Ne, stadion ostaje na postojećoj lokaciji. Grad Opatija je odredio da je postojeća lokacija jedina lokacija za sport i rekreaciju, nema druge adekvatne lokacije. Tražila se alternativna lokacija prije pet-šest godina,



Uoči susreta s Dinamom u osmini finala Kupa Hrvatske 2019.

Slavlje Opatijaca
prilikom ulaska u
drugu ligu 19. srpnja
2020. godine

Povijest NK Opatija

Danas kada se u istraživanje i determinaciju datuma osnivanja kluba uključuju povjesničari i dokazuje se pravno i sportsko nasljedstvo današnjih klubova sa klubovima koji su se osnovali pred 100 i više godina u slučaju NK Opatija taj dio je lagan pošto se od prvog dana klub zvao isti kao i danas – Opatija.

Nogomet se u Opatiji organizirano počeo igrati i trenirati kroz tadašnju inačicu sportskog društva punim imenom: Hrvatsko sokolsko društvo Volosko-Opatija i to kroz novoformiranu nogometnu sekciju tog društva.

Prva utakmica odigrana je 14. svibnja 1911. godine između NO Sokol Sušak i NO Sokol Opatija na tadašnjem gimnazijском trgu u Sušaku i taj datum se uzima kao dan osnutka današnjeg Nogometnog Kluba Opatija.

Dana 17. srpnja 1913. godine Nogometna ekipa se izdvaja iz društva Sokol i osnovan je Slavenski Sportski Klub Opatija i odabrana je boja zastave i dresova kluba – bijelo-plava zastava s okruglim plavim znakom, obrubljen slovom „O“ a u sredini velika slova S, Š i K. Zastava je bila trokutna.

Od povijesnih utakmica tih godina izdvajamo utakmice između SŠK „Opatija“ i HŠK „Viktorija“ Sušak odigrane 3. kolovoza 1913. godine u Opatiji (pobjeda Opatije 3:1) i 10. kolovoza 1913. godine na igralištu „Kantrida“ (pobjeda Opatije 2:1).

Svakako treba izdvojiti datum 7./8. prosinca 1913. i utakmicu Hajduk Split – SŠK Opatija 3:0, utakmica je odigrana u Splitu dva dana pošto je prvi dan (nedjelja) prekinuta radi obilne kiše. Za splitski Hajduk branio je legendarni golman Kaliterna. Izvještaj s utakmice objavljen je 9. prosinca 1913. u novinama „Sloboda“.

Ljeto, 1921. godine, po završetku Prvog svjetskog rata, ponovo se nakon stanke zbog ratnih zbivanja okuplja nogometni klub u Sportski Klub Opatija i mijenja se boja zastave u crno-bijelu. Boja je promijenjena u znak žalosti zbog talijanske okupacije.

ŠK Opatija nije imao samo nogometnu ekipu već je na ljeto 1922. godine oformio i žensku, a kasnije i mušku ekipu hazene (preteča današnjem rukometu pa time današnji ženski rukometni klub u Opatiji ne bi pogriješio kada bi na svoj grb i u svoje knjige upisao godinu osnutka 1922.)

Fotbal klub Opatija u Splitu.

U nedjelju i ponedjeljak takmio se je naš Hajduk sa klubom Opatija. — Prvi dan je silna kiša i blato onemogućilo igru tako da već u 30 minuta bio je sudac prisiljen da prekine igru. — Premda terrain nemoguće ipak se je vidjela velika pretežnost Hajduka. — Drugi dan nastupile su obe kluba na suhom tlu ali po velikoj zimi i jakoj buri. — U koliko je bilo moguće odoljeti vjetru igra se je lijepo razvila. Opatija ima dobrih igrača kao pojedincu, ali nema unitarnosti. Dobri su im desni back, desni half-back, centrfornard, desna spajka i lijevo krilo. — Hajduk je držao skupno igru, tako da je lopta bila skoro uvijek na strani gostiju, i uspio je postići 3 goala, dok Opatija nije jednog. Hajduk je igrao sa 5 rezervama od kojih



Prva i druga liga nisu više san – san je stadion

Nagledali smo se projekata. Da se za svaki projekt bacila jedna lopata, već bi stadion bio gotov. Nama je stadion prioritet. Logično je pitati se gdje bi danas bio klub da ima uvjete, kaže predsjednik Robert Perčić

no odustalo se od toga. Sve što će se raditi, događat će se na lokaciji na kojoj danas Opatija igra. Nama je prioritet razvoj mladih igrača, a želimo imati kvalitetne uvjete za trening prve ekipe. Projekt uključuje pomoći teren. Svjesni smo da ne možemo dobiti pomoći teren pravih dimenzija, ali manji pomoći teren i glavni teren s umjetnom travom najnovije generacije zadovoljio bi naše apetite. Realizacijom projekta napokon bi dobili uvjete za rad mladih i prve ekipe.

Opatija ne kani seliti iz druge lige? Želiigrati i u drugoj ligi koja će se smanjiti s 18 na 12 klubova.

– Želimo ostati tu gdje jesmo, dugoročno se vidimo u drugoj ligi. Na kraju ove sezone liga se smanjuje na 16 klubova, a sezonom kasnije na 12 klubova. Prvoligaški klubovi, Dinamo, Hajduk i Osijek, neće imati svoje ekipe u drugoj ligi. Svakako se vidimo u drugoligaškom društvu, u „ligi 12“.

Volontiranje nije rješenje na duge staze

Druga liga je sportski izazov, ali i veliki izazov u organizacijskom i financijskom smislu.

– Snalazimo se sa skromnim budžetom. Da bi klub funkcioniраo na svim razinama treba nam dva do dva i pol milijuna kuna godišnje.

Od Grada Opatije dobijemo 220 tisuća kuna, a Grad je uz nas kad je riječ o održavanju terena. Vrlo smo zadovoljni što klub ne zna što su to dugovi, ali i dalje konstantno tražimo partnera koji bi mogao pomoći u financiranju kluba, a ne da klub gradi budućnost i bude na teret gradskog proračuna. Trenutno nas je malo, funkcioniranje kluba oslojeno je na volontere koji daju sve od sebe, ali smo svjesni da to nije rješenje za duge staze.

Cilj mene kao predsjednika i cijelokupne uprave je stabilan klub, mjesto na kojem će se nalaziti prošle, sadašnje i buduće generacije sportaša. Kroz sport razvijati i pripremati djecu za budućnost, bilo sportsku ili poslovnu jer se kroz sport, poglavito timski sport kao što je nogomet, nauči na timski rad, odricanje, odgovornost, poštivanje autoriteta, kolega, suparnika i fair play – sve što te kad-tad čeka u životu. Naravno da je sportski rezultat također bitan i da ćemo dati sve od sebe da NK Opatija i dalje napreduje, da nogometari napreduju najprije kroz naš klub, a ako se ukaže potreba onda i kroz druge financijski moćnije klubove od nas. Do sada je već bilo profesionalnih nogometara, kasnije i reprezentativaca koji su ponikli u NK Opatija i nastojat ćemo da takvih bude još i više, zaključuje Robert Perčić.

Izvještaj s utakmice Hajduka i Opatije od 9. prosinca 1913. u novinama „Sloboda“



inicijative

Udruga privatnih šumovlasnika Gorskog kotara

Udruživanjem do zajedničkog rješavanja problema

Šume predstavljaju jedno od najvećih prirodnih bogatstava Hrvatske. Otpriklake polovica površine Hrvatske prekrivena je šumama, a postotak je najveći u Gorskom kotaru koji se često naziva i „Zeleno srce Hrvatske“. Šumarstvo i djelatnosti vezane uz šumarstvo glavni su pokretač ekonomskog razvoja Gorskog kotara još od 13. stoljeća i prvih pisanih dokumenata o šumarstvu na ovim područjima. Do kraja 16. stoljeća područje Gorskog kotara i dalje je opisivano kao „nepregledna i nedirnuta prašuma“, no izgradnjom prvih prometnih pravaca i planskim naseljavanjem stanovništva postupno dolazi do eksploracije šuma. U početku se šume sijeku kako bi se stvorio prostor za poljoprivredu i stočarstvo, ali ubrzo lokalno stanovništvo prepoznaže šume kao resurs kojim se može povećati standard, pa dolazi do eksploracije šuma radi ostvarivanja dobiti. Najveće rušenje goranskih šuma odvijalo se za vrijeme francuske okupacije početkom 19. stoljeća i talijanske okupacije za vrijeme Drugog svjetskog rata kada su ogromne količine drveća izvezene u inozemstvo bez ikakve kontrole.

Nakon rata dolazi do nacionalizacije šuma koje prelaze u državno vlasništvo i kojima

Otpriklake 75 posto šuma na području Gorskog kotara čine državne šume, a preostali dio je u vlasništvu pojedinaca pod zajedničkim nazivom privatni šumovlasnici. Danas u svojoj Udrzi djeluju organizirano.

za vrijeme Jugoslavije upravlja Šumsko gospodarstvo Delnice, a osamostaljenjem Hrvatske 1991. godine Hrvatske šume Uprava šuma Delnice. Otpriklake 75 posto šuma na području Gorskog kotara čine državne šume, a preostali dio je u vlasništvu privatnih osoba koje čine skupinu pojedinaca pod zajedničkim nazivom privatni šumovlasnici.

Privatni šumovlasnici

Privatni šumovlasnici dugi niz godina nisu organizirano djelovali, već su kao pojedinci ili kao manje skupine upravljali svojim šumama. Na području Hrvatske šumari iz Gorskog kotara prvi su prepoznali potrebu za udruživanjem i zajedničkim rješavanjem brojnih problema. Na inicijativu nekolicine entuzijasta u Delnicama je 2004. godine osnovana „Udruga privatnih šumovlasnika Gorski kotar“, prva Udruga ovakve vrste na području Republike Hrvatske, ali i šire. Udruga je osnovana po uzoru na slične oblike udruživanja iz zemalja Zapadne Europe, uz veliko zalaganje njenih osnivača koji su u počecima svojeg djelovanja prebrodili niz administrativnih poteškoća. Prvi predsjednik i jedan od osnivača Udruge bio je Ivan Pleše, poznati zaljubljenik u šume. Nakon njega je Udrugom uspješno upravljao Miljenko Gašparac, dugogodišnji ravnatelj Nacionalnog parka Risnjak, a treći (i aktualni) predsjednik Udruge je Igor Pleše, koji Udrugu vodi od 2016. godine.

Udruga u temelju svojeg rada ima organiziranje upravljanje privatnim šumama. Povezivanje članova Udruge, organizacija



Ledena kiša iz veljače 2014. godine okovala je veći dio Gorskog kotara te savijala čak i željezo

radionica, predavanja i seminara predstavljaju osnovne aktivnosti. Osim teorijskih predavanja o upravljanju šumama Udruga organizira i praktične radionice, poput radionice za rukovanje motornim pilama, uvođenje šumskog reda i slično.

Redovni rad Udruge poprilično se izmjenio u proteklih šest godina kad su Gorski kotar pogodile tri ogromne prirodne nepogode koje su rezultirale višemilijunskim štetama na šumama ovog područja. Prva ekološka katastrofa bio je ledolom koji je u veljači 2014. godine oštetio ili srušio ogromne količine stabala. Posljedica narušene prirodne ravnoteže i oštećenih stabala bila je pojava nametnika smrekovog potkornjaka 2016. godine koji je zahvatilo veliki broj smrekovih stabala načetih ledolomom. Treća prirodna katastrofa dogodila se u prosincu 2017. godine kad je strahoviti vjetar porušio ogromne količine preostalih stabala načetih prethodnim nepogodama.

Velike ekološke katastrofe

Ledena kiša iz veljače 2014. godine okovala je veći dio Gorskog kotara nekoliko centimetara debelim slojem leda i snijega koji je pod svojom težinom postepeno rušio i najveća i najpotpornija stabla. O razmjerima štete svjedoči ukupna vrijednost oštećene drvene mase u iznosu od 976 milijuna kuna (od čega 165 milijuna kuna u privatnim šumama), te vrijednost uništene drvene mase u iznosu od 313 milijuna kuna (od čega 72 milijuna kuna u privatnim šumama). Ovom katastrofom oštećena je šuma na površini od 54.000 hektara, a uništena na površini od 38.000 hektara, što pokazuje razmjere katastrofe. Unatoč skromnim ljudskim i



Posljedice razornog vjetra iz prosinca 2017. godine



Šume su veliko prirodno bogatstvo Hrvatske

Šesto tisuća šumovlasnika

Gorani oduvijek žive sa šumom i od šume. Organizirana udruženja građana poput Udruge privatnih šumovlasnika jedan su od temelja povezivanja ljudi ovog prostora, te predstavljaju nemjerljivu pomoć stanovništvu u rješavanju njihovih problema. Skupine entuzijasta poput ove pokazuju kako se i uz ograničene resurse može mnogo napraviti što je i prepoznala i Primorsko goranska županija koja aktivno podupire rad Udruge. Osim rada sa članovima Udruga aktivno sudjeluje i u radu Hrvatskog saveza udruga privatnih šumovlasnika, institucije koja okuplja većinu Udruga privatnih šumovlasnika Republike Hrvatske. O veličini Saveza Udruga dovoljno govori činjenica kako on zastupa interese 600.000 hrvatskih šumovlasnika.

materijalnim resursima članovi Udruge su u granicama svojih mogućnosti pristupili sanaciji oštećenih površina. Izvlačenje porušenih stabala iz šume, rušenje nagnutih stabala i radovi na uvođenju šumskog reda izvršeni su tokom 2014. i 2015. godine kako bi se što više oštećene drvne mase iskoristilo i, što je još važnije, kako bi se spriječila pojava štetnih organizama na načetim stablima. Nažalost, kao posljedica neriješenih imovinsko pravnih odnosa i velikog broja suvlasnika, ogromne površine privatnih šuma ostale su devastirane, te se uslijed toga pojavio smrekov potkornjak.

Smrekov potkornjak je nametnik velik nekoliko milimetara koji napada oštećena stabla. Ovaj opasni nametnik ulazi pod koru stabala i uništava ih iznutra. Kad se napadnuto stablo osuši nametnik prelazi na sljedeće i time u kratko vrijeme može uništiti velike površine šuma. Vodstvo Udruge na vrijeme je prepoznalo opasnost koju smrekov potkornjak predstavlja za goranske šume, te je početkom 2016. godine

okupilo u Gerovu sve zainteresirane subjekte (Hrvatske šume, Ministarstvo poljoprivrede, predstavnike gradova i općina Gorskog kotara, Primorsko goranske županije i privatnih šuma) kako bi se razvila zajednička strategija borbe. Kroz nekoliko sastanaka s ministrom i predstavnicima struke vodstvo Udruge aktivno radi na izradi „Naredbe o poduzimanju mjera za sprečavanje širenja smrekovog potkornjaka“ koju je Ministarstvo poljoprivrede izdalo 2016. godine i na temelju koje su Hrvatske šume, Šumarski fakultet i privatni šumoposjednici krenuli u borbu s potkornjakom. Rušenje zaraženih stabala, ali i zdravih stabala u neposrednoj blizini zaraženih, predstavlja jedini učinkoviti mehanizam rješavanja ovog problema. Tijekom rekordne 2017. godine samo iz privatnih šuma je porušeno 95.000 m³ drvne mase, da bi se tijekom iduće godine stanje ipak poboljšalo i posjećeno je „samo“ oko 40.000 m³. Narednih godina napad smrekovog potkornjaka ipak se smanjuje, dijelom i zbog učinkovitih mjera u njegovom suzbijanju. Praćenje kretanja njegove populacije vrši se putem specijaliziranih klopki i u iste je tijekom 2017. godine uhvaćeno 960.000 potkornjaka, iduće godine 258.000, a 2019. i 2020. godine još manje, što su jasni pokazatelji da su mjere rezultirale njegovim suzbijanjem.

Javno ukazivanje na posljedice

U tijeku najveće najeze smrekovog potkornjaka dogodila se i treća ekološka katastrofa kad je u prosincu 2017. godine iznimno jak južni vjetar pogodio veći dio Gorskog kotara. U nekoliko dana nevrijeme je pričinilo višemilijunske štete na stablima, 1.200.000 m³ jele, smreke i bukve je srušeno ili nagnuto pod jakim udarima južnog vjetra koji je ponovno zapuhao nešto manjim intenzitetom i nekoliko dana kasnije. Šuma



Predsjednik Udruge Igor Pleše daje izjavu za HRT

načeta ranijim nepogodama nije odoljela udarima vjetra, te su ponovno zabilježene znatne štete na državnim i privatnim šumama. Kako bi se spriječila pojava novih nametnika, primarno jelovog potkornjaka, bilo je iznimno važno reagirati na vrijeme. Najveći dio posla odradile su Hrvatske šume i privatni izvođači koji su na vrijeme izvukli znatne količine stabala iz šume, čime se spriječila pojava novih bolesti.

Članovi i vodstvo Udruge aktivno sudjeluju u saniranju posljedica svih ekoloških nepogoda. Kako Udruga ima ograničene ljudske i materijalne resurse procijenjeno je da bi mnogo korisniji bio angažman na javnom ukazivanju razmjera katastrofe u goranskim šumama. Predsjednik Udruge Igor Pleše sa suradnicima gostuje više puta na tri nacionalne televizije, snima se reportaža za slovensku nacionalnu televiziju, desetak puta se gostuje u različitim radio emisijama, te se daju intervjui za niz novina i Internet portala. U više od stotinu javnih nastupa nastojalo se odgovornima i široj javnosti ukazati na ekološku katastrofu koja je zadesila Gorski kotar i rezultirala višemilijunskim štetama, te se u tome uglavnom uspjelo. Donošenjem zakonskih akata, slanjem ispomoći na saniranje posljedica štete i pravovremenim reagiranjem spriječene su teže posljedice po goranske šume.

Kako bi se barem donekle ublažile negativne posljedice katastrofa članovi Udruge odlučili su organizirati veći broj radionica, seminara i praktičnih nastava u prirodi te se aktivno priključiti akcijama sadnje novog drveća. Tako je 2019. godine u suradnji s Hrvatskim šumama organizirano pošumljavanje područja Šaroglin sa 8.000 novih sadnica. Ogroman doprinos revitalizaciji šuma daje i Savjetodavna služba koja djeluje u sklopu Ministarstva poljoprivrede, pa je tako tijekom dvije godine posađeno preko 150.000 novih sadnica, naravno na privatnim šumama. Višemilijunska ulaganja u privatne šume kroz sredstva za doznačku i obilježavanje stabala, sanaciju prometnica i biološku obnovu šuma znatno pomažu u očuvanju postojećeg šumskog fonda i bez njih bi bilo nemoguće upravljati privatnim šumama.



Napisala i snimila: Martina FRKA MILOTIĆ

Amsterdam, Atena, Auckland, Berlin, Hanoi, Havana, Lisbon, London, Melbourne, New York, Oslo, Pariz, Saigon, Seoul, Sydney, Tokio i – Dobrinj. Oprostit ćete autoru ovih redaka na tolikom nabranjanju, no iako umjetnički put i izrazito bogato stvaralaštvo jednog od najdugovjećnijih domaćih grafitera, zagrebačkog majstora street arta Slavena Kosanovića Lunara ne treba posebno predstavljati, ovaj popis gradova koje krase Lunarovi radovi ipak slika svojevrsnu perspektivu.

Naime, upravo Lunar potpisuje novi, dosad najveći krčki mural, smješten na ulazu u Dobrinj. Inicijativa je potekla od Ivana Bojčića, bubnjara Leta 3 i "friškog" člana Kulturnog društva Dobrinj, a naišla je na plodno tlo u Općini Dobrinj i među mještanima, koji su i zaplijeskali umjetniku pri završetku radova što su trajali puna dva dana i jednu noć. "Luđački" tempo zadala je loša vremenska prognoza, ali vrhunski odraden posao u nemogućem roku bio je samo dodatan dokaz Lunarovog profesionalizma. Novi dobrinjski mural dugačak je naime više od 75 metara!

Kulturno društvo Dobrinj

"Mural je samo prvi u nizu planiranih kulturnih projekata, odnosno preciznije prvi koji je došao do trenutka realizacije. Ideja o muralu je bila „na stolu” već duže vrijeme, i prije mog uključivanja, ali realizacija nije pokrenuta iz niza razloga... od same ideje tko će ga raditi i toga što bi trebao predstavljati do izvedbe koja je, koliko god se činilo da nije tako, bila dosta kompleksna, s obzirom na organizacijske a u konačnici i vremenske uvjete koji su nas pratili čitavo vrijeme”, kaže inicijator projekta Ivan Bojčić.

"Dobrinj je malo mjesto s relativno malim brojem ljudi i ako radimo nešto što je samo za nas, mislim kako od toga nemamo gotovo ništa osim ljepše vizure kada odlazimo od kuće ili joj se vraćamo. Mural je zato morao raditi netko tko će zainteresirati javnost i medije za Dobrinj, kako bi stvorili temelj za daljnje djelovanje i prezentaciju.

Od dojmljivog 75-metarskog Lunarovog murala do budućnosti Krka: u malom Dobrinju se rađa velika priča kojoj je cilj zadržati mlade ljude na otoku



Ambiciozan kulturni plan za 2021. – Ivan Bojčić

Kako Lunarov rad pratim dugi niz godina i smatram ga najboljim i najprofesionalnijim, po meni je on bio jedini odabir. Kontaktirao sam ga, pozvao na obilazak i ručak u Dobrinj i dogovor je pao vrlo brzo”, ističe Bojčić, koji je uz Lunara “dežurao” čitavo vrijeme nastanka grafita, ne skrivajući divljenje prema njegovom radu.

“U projekt koji smo nazvali Kulturni Dobrinj ušli smo prvenstveno mi, članovi Kulturnog društva Dobrinj, ali u određenom partnerskom odnosu s Općinom Dobrinj i Turističkom zajednicom Općine Dobrinj a sve u svrhu promocije i „brendiranja” ovoga dijela otoka kao nove kulturne destinacije. Mogu reći kako sam zadovoljan što je naš projekt prepoznat od strane lokanih vlasti jer se uvelike razlikuje od kulturnih projekata s kojima se ovaj kraj do sada susretao. Mislim kako upravo na tome možemo graditi novu sliku Dobrinja, koja će nas na kulturnoj karti izdvajati od ostalih. Morao sam malo više energije potrošiti i inzistirati na ovome što danas imamo, i nije mi žao. I da, nije šala, pljesak je stvarno pao na kraju”, s ponosom nam govori Bojčić.

Ako globalna situacija dopusti

Kulturno društvo Dobrinj danas broji stotinjak članova i postoji od 1999. godine, no najaktivnije “srce” društva čini tek četverac – uz prošireni tim od ukupno desetak Dobrinjaca. Upravo oni rade na profesionalizaciji Društva, a impresivni mural nije jedino što su “zakuhali”.

“Plan za 2021. obuhvaća zaista puno toga, od koncerata, kazališnih predstava, evenata, radionica, predavanja, čak i mode upakirane u jednu filmsko/kazališnu glazbenu priču. Nadamo se samo jednom, a to je da će nam globalna zdravstvena situacija ići na ruku i dozvoliti nam da sve i ostvarimo baš onako kako smo i planirali. Trenutno radimo na izradi dva video DJ Sessiona u suradnji s jednim velikim portalom elektronske glazbe. To je sigurno projekt koji će idući biti vidljiv i koji će, nadam se, izazvati interes kao što se to dogodilo i s muralom”, ističe Bojčić.

Društvo međutim poseban naglasak stavlja na dobrinjsku djecu – 120 školaraca plus vrtićarce. Oni su budućnost Dobrinja, a upravo kao svojevrstan prozor u svijet u planu su radionice, edukacije o novim



Novo bændiranje Dobrinja



Zagrebački majstor street arta Slaven Kosanović
Lunar autor je dobrinjskog murala



Mural je tu da zainteresira javnost i medije za Dobrinj, kako bi se stvorili temelji za daljnje djelovanje i prezentaciju

tehnologijama. 3D printanje, grafički dizajn, društvene mreže, umjetna inteligencija i primjene istog u stvarnom životu.

"To je druga strana projekta koji većina ne bi možda povezala sa radom „klasičnog“ kulturnog društva ali mi smatramo kako i edukacija spada u domenu kulture na svoj određen način i vrlo ju je jednostavno povezati u ovu našu priču. Ako uzmemo u obzir da imamo 120 djece, polaznika osnovne škole u Dobrinju i tome pridodamo broj djece koju imamo u vrtiću dobijemo solidnu brojku s kojom raspolažemo i iz koje vjerujemo kako, u konačnici, možemo izvući zadovoljavajući postotak darovite djece u određenim zanimanjima bitnim za vrijeme u kojem živimo. Zbog toga nam je želja toj djeci pružiti ravnopravno tržišno natjecanje s njihovim vršnjacima iz drugih, većih i urbanijih sredina gdje su ovakva zanimanja sastavni dio svakodnevnog odrastanja i obrazovanja. Za sve nabrojane radionice imamo stručne pojedince dokazane u svojim područjima na svjetskim tržištima znanja i svi su oni spremno prihvatali i podržali naše ideje

o pokretanju edukativnog dijela projekta. Navest ću samo činjenicu da je dio našeg tima i doc.dr.sc. Sven Maričić, znanstvenik iz Rijeke, pionir tehnologije 3D printa u zemlji te njegovoj primjeni u biomedicini koji je prepoznao našu priču i prihvatio suradnju i rad na projektu. Plan je da s radionicama krenuti u proljeće 2021. kroz nekoliko radnih tjedana i to bi za prvu godinu bilo više kao nekakvo ispitivanje interesa i mogućnosti kako djece, tako i njihovih roditelja ali i nas samih. A sve je to dio većega plana koji smo si zacrtali u narednim godinama".

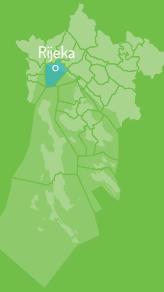
"Veći plan" podrazumijeva otvaranje inkubatora novih tehnologija, kao dugoročnog generatora edukacija i usmjeravanja djece za budućnost.

Petogodišnji plan za zajednicu

"Inkubator novih tehnologija u Dobrinju je naš, možda ću optimistično reći, petogodišnji plan koji smo si zadali ostvariti. Ukoliko u tome uspijemo mislim da ćemo svi zajedno biti na dobrom putu da, možda, jednoga dana stvorimo okruženje iz kojeg neće većina

djece biti predodređena za odlazak, odnosno za nemogućnost povratka i ostvarivanja sebe na otoku. Mi sada imamo upravo taj problem da djeca kada završe osnovno obrazovanje napuštaju otok radi daljnog školovanja i profesionalno se ostvaruju negdje drugdje. Ukoliko stvorimo okruženje gdje se mogu vratiti, taj problem ćemo barem jednim djelom riješiti. Kada se proces stvaranja poduzetničkog sjemena u lokalnoj zajednici uspostavi ciljano i promišljeno – od osnovnog obrazovanja do prijelaza u poslovni svijet – onda to postaje „kultura lokalne zajednice“ koja inovativnim i kreativnim mladim ljudima daje osjećaj sigurnosti da mogu sami započeti uspješan posao možda i u vlastitom domu, koji onda može biti i u Dobrinju. Mislim da bi to zajednici pružilo samopouzdanje za privlačenje drugih poduzetnika, čime bi se postiglo i više ciljeva. U konačnici, kada netko pročita „otok“ dobije dojam da smo zabačeni satima od civilizacije a mi se, konkretno u Dobrinju, nalazimo na samo 40 minuta vožnje autom od središta Rijeke i u današnje vrijeme kada je funkcioniranje na digitalnim tržištima moguće iz bilo kojeg kuta svijeta bilo bi nepravedno kada ne bi barem pokušali to pružiti ovome kraju", objašnjava Bojčić.

U razgovoru s Bojčićem stječe se dojam da je u Dobrinju odavno duboko pustio korijenje i ništa ga ne može iščupati s njegovog otoka. No, istina je da je poznati bubenjar Leta3 relativno friški Dobrinjac s nepunom godinom otočnog staža, a upravo mir otoka nadomak grada savršena je kombinacija kvalitete života i beskrajnih mogućnosti. Osobito uz pokretačku snagu kreativaca koji su ga odabrali za svoju stvaralačku meku.



Naš je cilj da HKD postane centar suvremene umjetnosti

Kad ovako krenem nabrajati što smo u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku pokrenuli i napravili, zaista mi se čini da smo u ove dvije godine napravili jako puno. Ne znam, možda da ostavimo našoj publici da to procijeni, kaže ravnatelj riječke kulturne ustanove.

Napisao: Edi JURKOVIĆ

Snimio: Rino GROPUZZO

Edvin Liverić 1. siječnja 2019. godine započeo je četverogodišnji mandat ravnatelja Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku. Liverić je rođen 1970. u Rijeci, odakle 1989. seli u Zagreb gdje je diplomirao 1995. na Akademiji dramske umjetnosti. Kraće vrijeme bio je član Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu, a od 1995. stalni je član ansambla Zagrebačkog kazališta mlađih.

Pored glume bavi se i pedagoškim radom pa je od 1996. do 2005. bio vanjski suradnik Akademije dramskih umjetnosti u Zagrebu, a od 2013. vanjski je suradnik studija Gluma, mediji, kultura Sveučilišta u Rijeci. Liverić je od 1996. do 2005. bio selektor i asistent umjetničke ravnateljice festivala Tjedan suvremenog plesa, a od 2003. umjetnički je ravnatelj festivala Street Art u Poreču. Suosnivač je kazališne skupine TRAFIK. Glumi u domaćim i inozemnim kazalištima, u stranim i domaćim filmskim i televizijskim produkcijama. Dugogodišnji je hrvatski predstavnik u europskoj kazališnoj mreži Aerowaves. Dobitnik je Nagrade „Vladimir Nazor“ kao dio kolektiva predstave „Imago“.

1 Prošle su gotovo dvije godine od vašeg izbora za ravnatelja Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku. Kako ocjenjujete učinjeno, što ste od zacrtanog ostvarili, a što imate u planu pod svojom upravom? Najavili ste da želite od HKD-a napraviti centar suvremene umjetnosti u Rijeci. Uspijevate li?

– Zapravo smo napravili i više negoli sam mislio da ćemo uspjeti. Uveli smo online prodaju naših ulaznica, brendirali smo HKD i dali mu novi vizualni identitet, otvorili svoj web (4.000 pratitelja), Facebook stranicu (2.500 pratitelja) i Instagram profil (1.000 pratitelja) – a to sve jako daje na vidljivosti ustanove. Tu su i potpuno novi, vrlo funkcionalni i lijepo dizajnirani izloži, koji nas također predstavljaju prema vani.

Sami smo preuređili scenu i izgradili toalet za osobe s invaliditetom, pa smo kao takvi i



jedina ustanova u Rijeci koja je kompletno pristupačna osobama s invaliditetom. Izuzetno smo ponosni na volonterski program koji provodimo s Rijeka 2020 a koji je do sada uključio više od 300 volontera. Za taj smo program upravo i primili dvije nagrade: "Državna nagrada za volontiranje" koja je uručena našoj koordinatorici volontera Asji Brusić, te nagradu "Najboljeg organizatora volontiranja u 2020. godini" koju smo kao ustanova primili od Udruge za razvoj civilnog društva SMART, te Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke.

Ponosni smo i na aktivnosti naše Galerije Kortil, a posebno na izložbe "Marc Chagall" i "Pola stoljeća s Alanom Fordom" koje su imale iznimno veliku posjećenost. Ponukani pandemijom, pokrenuli smo preko našeg web-a i video (virtualna) vodstva kroz naše izložbe u Galeriji Kortil, te smo tako dostupni i publici izvan Rijeke. Ostvarili smo i prvu međunarodnu koprodukciju, a to je ona s kazalištem "Studio K" iz Budimpešte, s kojima smo napravili predstavu "Sjećanja gradova" koja svojim najvećim dijelom tematizira naš grad i njegove migracije kroz 20. stoljeće. Predstava je u Mađarskoj 2019. proglašena za jednu od "10 najznačajnijih predstava".

Ako pak govorimo o našem htijenju da HKD postane centar suvremene umjetnosti, dosta je nabrojati koga smo sve u posljednje dvije godine prikazali na našoj sceni: The Tiger Lillies, Tamara Obrovac & Transadriatic Quartet, Mostar Sevdah Reunion, Božo Vrećo & Porto Etno Orkestar, Gabi Novak i Matija Dedić, a predstavili smo mnoga imena europske suvremene plesne scene: Viktor Černicky, Mate Meszaros, Joy Alpuerto Ritter, Muyte Maker, Collective Dope, itd. S domaće kazališne scene prikazali smo: Exit, Moruzgvu, Reflektor teatar, Kerempuh, te mnoge druge kazališne kuće, a od čega su mnogi naslovi i premijerno prikazani na našoj sceni.

Ušli smo u EU projekte, a onaj najznačajniji je svakako mreža Aerowaves, s kojom smo napravili jubilarni 10. Spring Forward festival i imali najveći broj posjetitelja ikad, čak 1.400! Sve se to, naravno, dogodilo i zbog prvog organiziranog Spring Forward "Show

Publika je već zasićena gledanja umjetnosti preko interneta, svi su željni kontakta uživo – Edvin Liverić



must go ON line” festivala. Pokrenuli smo i mrežu PAN ADRA, s kolegama iz Slovenije i Italije, a s inicijativom kojom bi se pomogla izvaninstitucionalna izvedbena scena. Kad ovako krenem nabrajati, zaista mi se čini da smo u ove dvije godine napravili jako puno. Ne znam, možda da ostavimo našoj publici da to procijeni.

2 Društvo pa i kulturne institucije teško su pogodeni pandemijom Covid-19. Kako funkcioniraju kulturne institucije, konkretno HKD u takvim uvjetima? Kakva su bila iskustva primjerice s online Festivalom suvremenog plesa Spring Forward?

– Kad je kriza s pandemijom krenula, učinilo nam se da se sve nepovratno ruši. Mi smo taman bili pred realizacijom Spring Forward festivala i sve je bilo spremno. Čak su i plakati već bili u gradu. U prvi mah izgledalo nam je da je katastrofa neizbjegljiva. Ali vrlo brzo smo se snašli i zahvaljujući partnerima iz Londona, Bologne i Barcelone, pokrenuli smo online festival. Napominjem da se to događa u trenutku kad mnoge institucije, pa i sam EPK u potpunosti staju sa svim aktivnostima. Kao svojevrsni pioniri, pokazali smo da postoji način da se programi ipak realiziraju i dopru do publike. U našem slučaju, čak i više publike negoli je bilo planirano. I danas se na međunarodnoj izvedbenoj sceni Spring Forward proizveden u Rijeci, pokazuje kao najuspješniji primjer online prakse. Mi to sami u HKD-u ne bismo mogli izvesti bez logističke i finansijske pomoći koju smo dobili od naših partnera u Londonu.

Ipak, malo je publika već zasićena gledanja umjetnosti preko interneta. Svi su željni kontakta uživo. Trenutno smo vrlo limitirani s brojem posjetitelja, zbog epidemioloških mjera kojih se pridržavamo. Ne trebam napominjati da je to finansijski potpuno neodrživo, ali mišljenja smo da dokle god postoji interes publike, mi smo tu da im kreiramo programe i održavamo kontakt s njima. Uostalom – mi i jesmo tu samo zbog naše publike.

3 HKD je direktno uključen i u organizaciju dijela programa Rijeke 2020 Europske prijestolnice kulture. Kako iz današnje perspektive vidite projekt EPK? Je li ostvaren maksimum u okvirima mogućnosti ili je kao što ponavljaju kritičari – noprosto propuštena prilika?

njega. Gotovo kao neka nulta godina u povijesnom značenju grada. Koliko je naš EPK uspio, pokazat će naredni period.

4 Usprkos otežanim uvjetima i u Rijeci je ove jeseni prikazana predstava u koprodukciji HKD i StudioK Színház: Memoria civitatis / Sjećanja gradova. Autorska suradnja mađarske dramaturginje Kate Gyarmati s vama, koja obrađuje temu migracija i veze Budimpešte i Rijeke. Jeste li zadovoljni reakcijama publike u Rijeci i gostovanjima?

– Jako smo zadovoljni. Predstava već čitavu proteklu godinu igra u Budimpešti i na gostovanjima u Mađarskoj, te je jako bitna za mađarsku publiku – za njih poseban emotivni značaj. Postojala je velika bojazan da predstava neće možda nikada biti prikazana u Rijeci, no akon popriličnih borbi, uspjeli smo predstavu prikazati ovdje, a zatim još i u Splitu, te u Zagrebu. U Rijeci je ona imala poseban emotivni naboј jer jeigrana na lokaciji u Porto Barošu, a to je mjesto odakle su izbjeglice iz tadašnje Austro-Ugarske u tom “velikom valu” iseljavali u Ameriku. Desilo se nešto gotovo metafizičko u tim riječkim izvedbama, jer kao da se zatvorio neki povijesni krug, kao svojevrsni moment epifanije. Netko je iz publike izjavio i da bi “Sjećanja gradova” trebalo uvesti kao obaveznu kazališnu literaturu za svu publiku Rijeke. Baš jako lijepo rečeno.

5 Možemo li, imajući u vidu vaš angažman u HKD-u, ali i posljednju predstavu i u budućnosti očekivati nastavak vašeg umjetničkog rada ili ćete se fokusirati na ravnateljsku funkciju?

– Teško je uskladiti sve obaveze koje za sobom nosi mjesto ravnatelja s onim umjetničkim. Predstavu “Sjećanja gradova” radio sam u vrijeme godišnjeg odmora jer drugačije nije bilo moguće. Jednako tako, za taj svoj umjetnički rad nisam nikad bio honoriran, već su moja rezija i istraživanje na materijalima za produkciju ušli kao dio koprodukcije HKD-a. Pravno i proceduralno ustroj HKD-a nije zamišljen da potiče stvaranje vlastitih produkcija, već je tu više kao servisna ustanova. Ali, možda se i to s vremenom promijeni. Sve u svemu mi nastavljamo dalje sa svojim radom i veselimo se našoj publici.

Put oko svijeta kapetana Ivana Visina

Tekst: Dragan Ogurlić

Ilustracija: Vjekoslav Vojko Radočić

Kapetan Ivo Visin prvi je hrvatski pomorac koji je oplovio svijet. Za taj podvig trebalo mu je 7 godina, 4 mjeseca i 19 dana, od 11. veljače 1852. kad je svojim jedrenjakom "Splendido" isplovio iz Antwerpena, do 9. srpnja 1859. kada je istim brikom uplovio u englesku luku Plymouth. Bio je slavljen u cijeloj Austro-Ugarskoj Monarhiji, a na dočeku u Trstu, 30. kolovoza 1859. njega i njegovu posadu oduševljeno je pozdravila masa svijeta na rivi i svi brodovi u tada najvećoj luci Austrije. Visin je proglašen počasnim građaninom Trsta. Premda zlovoljan zbog hrvatske zastave na Visinovom jedrenjaku, car Franjo Josip I. odlikovao ga je najvišim pomorskim odlikovanjem "Merito navalni", te počasnom Bijelom zastavom kakva kasnije, sve do pada Monarhije 1918., nije uručena nikome.

Kažu da djelatnost svakome zacrtava put, pa ako je tako, ni Visin nije mogao biti drugo nego slavan pomorac. Rodio se 1806. u pomorskom mjestu Prčnju. Kao sin pomorskog kapetana, po završetku osnovne škole, sa svega 12 godina počeo je navigati kao "mali" od broda. I pomorsku školu pohađao je u Prčnju, a nju su držali pomorski kapetani i franjevci u samostanu Sv. Nikole. Studije je mladi Visin nastavio na Nautičkoj akademiji u Trstu.

Bile su mu tek 22 godine kad je, nakon položenog kapetanskog ispita, zakucao na vrata austrijskog Lloyda u Trstu i zatražio novčanu pomoć za kupnju broda kojim bi, kao prvi pomorac jadranskih obala, oplovio svijet. "Nemamo novaca za takve avanture!", odgovorili su mladom, zanesenom pomorskom oficiru. Ali, Visina taj san nije napuštao punih dvadeset godina.

U međuvremenu je plovio na raznim brodovima, uglavnom kod svog rođaka Špira Visina, koji je u ono vrijeme imao dva barka i dva brigantina. Plovio je, skupljao iskustva i študio novac. Bile su mu 44 godine kad je napokon mogao naručiti izradu vlastitog broda kod Andrije Zanona, tada poznatog brodograditelja u Rijeci na Pećinama. Andrija Zanon bio je najvažniji i najproduktivniji riječki brodograditelj sredinom XIX. st.

U riječkom brodogradilištu su napravili sjajan brod; bio je to brik sa dva jarbola, opremljen križnim jedrima i s dva topa za obranu od gusara. Bio je dugačak 30 metara, nosivosti 311 tona, za ono vrijeme moderan trgovački jedrenjak. Linije broda toliko su oduševile kapetana Visina, da je u ushićenju rekao: "splendido", što znači sjajan. Tako je novosagrađeni riječki brod i dobio ime "Splendido".

Na svojim prvim putovanjima "Splendido" je prevozio robu na liniji od Crnog mora do sjevernoeuroropskih luka. Pored službene austrijske, na brodu se vjorila i hrvatska zastava – kao uostalom i na drugim brodovima bokeljske mornarice. Dvije godine plovio je "Splendido" europskim morima, a onda se njegov vlasnik i kapetan odlučio na put oko svijeta – ne bi li time ostvario i veću zaradu.

Rastajući se sa rođakom Špirom Visinom u luci Antwerpen, Ivan mu je dobacio: "Ili bogatiji i slavniji od tebe, ili mrtav".

"Splendido" je isplovio iz Antwerpena 11. veljače 1852. nakrcan tekstilom, prema čileanskoj luci Valparaíso. Na brodu su pored Visina bili njegov pomoćnik, poručnik Friedrich Bellavita, sa još deset članova posade. Proći će sedam godina prije nego će Visinov brod opet uploviti u europske vode.

Na putu za Čile Visin se uputio stopama Magellana, kraćim pravcem preko zloglasnog Rta Horn. Prvi put nije uspio. Oluja, koja je danima divljala u vodama nadomak Rta Horn, razderala je jedra i slomila glavni jarbol. "Splendido" se s mukom vratio u Montevideo i trebala su tri mjeseca za popravak oštećenja. Dosljedan svojim namjerama, Visin je pokušao ponovno i ovoga puta uspio bez havarije.

Ali, prvi 276 dana teške ploidibe ostavilo je traga na posadi u kojoj su bili uglavnom Englezi i Flamanci, i koja je jedva čekala iskrcaj u obećanoj zemlji Kaliforniji, gdje je pet godina ranije pronađeno zlato i vladala prava "zlatna grozница". Kad se 17. ožujka 1853. "Splendido" usidrio u San Franciscu, posada je iste noći potajno napustila brod. Ostavili su samo poruku: "Dosadio nam je ovaj pasji život! Smrt Rtu Horn! Živjelo zlato Kalifornije!"



Pronašavši novu posadu, od koje su trojica bili Hrvati, Visin je odlučio zaploviti Tihim oceanom i potražiti zaradu u Kini. Putem je pristao na Havajskom otočju, Filipinima, Melbourneu i na Javi. U vodama Tihog oceana zadržao se pet godina. Kako te vode obiluju koraljnim grebenima i bezbrojnim otocima, Visinovi zapisi o dubinama, meteorološkim prilikama, otocima i novootkrivenim lukama bili su od velike koristi ostalim pomorcima.

Na putovanju prepunom opasnosti, Visinov brod jednom su prilikom napali gusari, ali je hrabra posada odbila napad. Prilikom jednog putovanja iz Manile za Singapur, ploidiba se otegla zbog nedostatka vjetra i posada je



žđala. Pobunu mornara sprječio je Visinov pucanj iznad glava pobunjenika, ali i ruski jedrenjak koji je "Splendido" opskrbio vodom i hranom.

U veljači godine 1859. kapetan Visin je u Singapuru natovario brod različitom istočnjačkom robom i mirodijama i odlučio se vratiti u domovinu. Vrijeme ga je poslužilo i nakon četiri mjeseca plovidbe bio je nadomak Gibraltara. Ondje ih je jedan američki brod obavijestio da su zaratile Austrija i Francuska, pa je Visin, bojeći se da ga ne zarobe francuski ratni brodovi u Sredozemnom moru, sa skupocjenim teretom produžio za englesku luku Plymouth. Samo dva dana nakon

dolaska u Plymouth, stigla je vijest da je između Austrije i Francuske potpisani mirovni sporazum u Italiji.

Ne gubeći vrijeme, u želji da čim prije stigne u Jadran, "Splendidu" je 50 dana trebalo da uz promjenjive vjetrove doplovi do Trsta. Tih su dana u kolovozu 1859. novine u Rijeci i Trstu pisale samo o kapetanu Visinu, "škrivanu" Bellaviti, o briku "Splendidu" i hrabroj posadi. Ulazak "Splendida" u tršćansku luku bio je prvorazredni događaj za čitavu Monarhiju. "Splendido" je bio prvi trgovački brod koji je pod zastavom austrijske trgovačke flote uplovio u luke Honolulu, Melbourn, Nova Kaledonija, Surabaja, Timor, Samarang, Bangkok i Šangai.

Godine 1861. kapetan Visin prodao je svoj čuveni "Splendido", a zatim nabavio jedrenjak "Splendido V." koji je 1855. bio sagrađen u Martinšćici kraj Rijeke, koja je u ono vrijeme imala desetak brodogradilišta. Bio je željan opet ploviti, ali to nije bilo moguće zbog zdravlja narušenog u tropskim morima. Na putu iz Trsta za Boku Visin se razbolio, i 17. kolovoza 1868. umro u rodnom Prčnju u Boki kotorskoj, gdje je uz velike počasti sahranjen na groblju Bogorodičine crkve.

Godinu dana prije smrti saznao je za gubitak "Splendida V." koji se 1867. potopio kod Unija na Kvarneru.

	VUČNICA, SEDEŽNICA	VULKANSKA MAGMA	URODENA MALFORMA- CIJA, NEDOS- TATAK SRCA	KRADILJIVAC	KRAJNJI DIO SESIRA (MN.)	RUŽAN SAN, NOĆNA ...		TEMPERA- MENT, CUD	SORTA GROZDA (MN.)	ŠEZDESET MINUTA	NAZIV ZA OPIJUM I NIEGOVE PREPARATE	RIJEKA	NAPLATITI CARINU	BRD NA VESLA
NATjecanje od 1933., JADRAN- SKI ...							ZIVOTINJA S ROGOM — LAS VEGAS							
VRSTA JESTIVOG MORSKOG SKOLIKASA														
Hlapiti												GLUMAC PACINO		
DARIVALAC, DAROVATELJ												PLANINA U TURSKOJ		
ŠPANJOLSKA		RIMSKI: 506				PTIČARNIK								
POSLJEDNJE SLOVO	TANKO SLOVO			REDATELJ KUROSAWA							JEZERO U ETIOPIJI (PREMETNI- TE: NATA)			
ZMIJA NAOCARKA	BOLEST OTEZANOG DISANJA										BIVŠE IME RIJEKE EVROTAS NA PELOPONEZU			OSJETI
KNJIŽEVNIK SAMOKO- VLIJA											BIV. SPRIN- TER BOLDON OMILJENO IZLETISTE IZNAD RIJEKE			
KRATICZA RAČUNALNU TOMOGRA- FIJU		ITALIJA									MLADO PTICE			
GLUMAC BUKVIC		PLEMENITI PLIN (SIMBOL: Ar)									LUKSEM- BURG			URANU PRIPONJENJE TUDEG TERITORIJA
	ŠARENA PAPIGA										VRSTA PO- LUDRAGOG KAMENA			
	PRIKAZ LIKA OSOBE										BIVŠI KOŠARKAŠ KUKOC			
FOSFOR	"GRAM" NOVOZE- LANDSKA PAPIGA (KEA)		RADOSNO		MALI DOM NA PLATKU	RUJEĆ NA KRAJU MOLITVE	CITAT TEKSTA	50 + 50	MJERA ZA POVRŠINU ZEMLJISTA	ČUDOVIŠTE NALIK AZ- DAJI (MN.)				FILMAŠ RIDLEY ("OSMI PUTNIK")
POVUESNO RADZOBLOJE PREPORODA											VRSTA GORIVA NAJUACA BOJA U KARTAMA			
"TO JEST"		OTOK U INDONEZIJI ODR. CLAN U NJEMACKOM JEZIKU									GORANSKI SPORTSKI CENTAR SITNI NOVAC U MAKAU			
SKUAŠKA STAZA NA PLATKU											KOŠARKAŠ SARIĆ KRISTEN STEWART			
"ENERGIJA"	BRAZILSKI NOGOMETAŠ BLUMER								DRŽAVA NA OBALI PER- ZISKOG DALJINOG ZALIEVA JOO					
KARTAŠKA IGRA	AUSTRIJA					DISTO- METAR, DALJINO- MIJER								

Nagradna križaljka iz 53. broja ZiP-a

(pristiglo 393 koverte, dopisnice i razglednice)

Napomena: Zbog situacije sa pandemijom koronavirusa glavna nagrada ovoga puta nije ručak ili večera u restoranu, budući ne znamo kada će restorani otvoriti. Iz spomenutih razloga glavne nagrade su bogate poklon košare s autohtonim proizvodima Primorsko-goranske županije, u istoj vrijednosti poklon bona ručka /večere u restoranu.

3 poklon košare u Primorsko-goranskoj kaštelici, Rijeka

Manuela Puž-Polić
Doli 19
51300 DELNICE

Božica Novaković
Kralja Tomislava 13
51326 VRBOVSKO

Zdenko Škrtić
Antuna Kosića Rika 10b
51000 RIJEKA

3 poklon paketa trgovina slastica „Vilma“

Karla Blažek
Rubeši 31
51215 KASTAV

Blaženka Rudan
Laginjina 6
51000 RIJEKA

Jurica Čabrijan
Hreljin 115
51226 HRELJIN

3 poklon paketa PGŽ

Slavica Vuković Bačić
Bujška 24
51000 RIJEKA

Jovan Mirković
Ž. Pezelja 16
51221 KOSTRENA

Ivana Dlab Despotović
Brozovo 2
51215 KASTAV

5 knjiga Marije Tomulić Kurelić „S vremenom dodavajući ljubav“

Jasmina Bernabić
Slavojna 41
51551 VELI LOŠINJ

Stanka Radeka Blažić
Omladinska 4
51260 DRAMALJ

Melita Senfner
Klainer Brdo 5A
51326 VRBOVSKO

Nada Drača
Marohničeva 14
51000 RIJEKA

Miljenko Despotović
Kras 148c
51514 DOBRINJ

5 knjiga „Gdje Perun spava“ Jadranse legende

Jelena Brozović
Školska 15/A
51326 VRBOVSKO

Asja Ivanković
F. Rackog 10
51322 PUŽIĆKO

Ivana Mavrić
A. Antica 5
51266 SELCE

Petra Krističević
Liburnijska 6
51000 RIJEKA

Petra Pende
Rubeši 135
51215 KASTAV

5 knjiga Josipa Luzera „Onput kad smo se igrali“

Katarina Bertović
Selska 6
51311 SKRAD

Vinka Vlašić
43. istarske divizije 12
51415 LOVRAN

Andrej Galović
Mihanovićeva 38
51000 RIJEKA

Mirko Matajia
Zagrebačka 36
51210 NOVI VINODOLSKI

Tereza Novosel
Lovorik 2
51500 KRK

5 knjiga Mile Bogovića „Vinodol i njegova crkva“

Denis Huš
Belo Selo 34A
51322 FUŽINE

Karin Brajković
Jušići 129
51213 JURDANI

Denis Ružić
Hreljin 55
51226 HRELJIN

Jasna Dundović
Katinčići 7
Veprinac, 51414 IČIĆI

Ivana Komadina
Zagrebačka 63a
51210 NOVI VINODOLSKI

10 šalica s logom PGŽ

Danijela Šegulja
Spinčići 255
51215 KASTAV

Mirjana Kulenović
Milana Rustanbega 6
51000 RIJEKA

Jakov Kršnovnik
Kvaternikova 32
51000 RIJEKA

Dolores Baričević
Franje Brentinija 4
51000 RIJEKA

Danijela i Robert Pešić
Garići 31A
51216 VIŠKOVO

Franka Ribinski
Hegedušićeva 4
51000 RIJEKA

Branka Pleše
Mladenići 37
51216 VIŠKOVO

Vedran Despot
Krnjevo 20A
51000 RIJEKA

Dušan Dvornicki
Franje Čandeka 36
51000 RIJEKA

Katarina Petrina
Saršoni 85
51216 VIŠKOVO

10 audio CD-a

Romana Pelečić
Principi 78B
51213 JURDANI

Josip Crnković
Karolinška cesta 31
Starja Sušica,
51314 RAVNA GORA

Džana Krčmar
Belobrajdići 4
51244 TRIBALJ

Dragan Đorđević
Rukavac 85
51211 MATULJI

Vesna Čor
Zidine 56
51260 CRIKVENICA

Andrija Sindičić
Braće Ružića 8
51000 RIJEKA

Beatrice Haramija
Cernik 31
51219 ČAVLE

Živko Malnar
Školska 21
51317 CRNI LUG

Nikola Rebrović
Belej 92
51554 NEREZINE

Rješenja traženih pojmoveva i vašu adresu (najjeftinije na dopisnicu), pošaljite (ili osobno donesite) do srijede 21. travnja 2021. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija,
Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će 22. travnja 2021. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmoveva iz prošlog 53. broja:

PJENUŠAC OD SORTE BELINE
- BAKARSKA VODICA,

PREPEĆENI KRUŠNI PROIZVOD
U OBLIKU KOLUTA

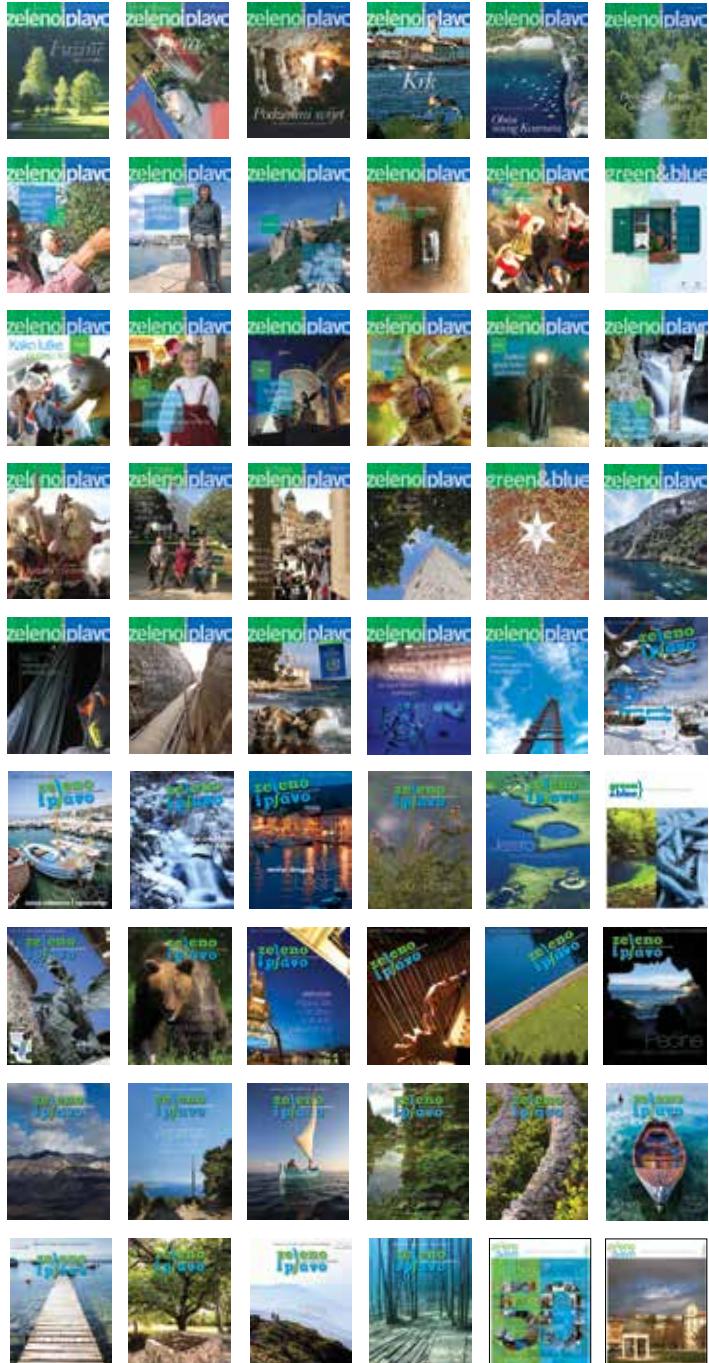
- BAŠKOT,
TERASASTI VINOGRADI U KAMENU

- PREZIDI,
PODZEMNO GROBLJE

- KATKA U BAKRU, „BEZ KUTOVA“
- TURSKA,

INSTRUMENT ZA BILJEŽENJE
MORSKIH MIJENA

- MAREOGRAF



Predbilježi se i бесплатно primaj поштом magazin Primorsko-goranske županije **zeleno i plavo**
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

**ze
leno
piavo**

ISSN 1845-5220 • Izlazi 4 puta godišnje
Godina XVII • Broj 54
Prosinac 2020./Siječanj 2021.

Izdavač:
Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Za izdavača: Zlatko Komadina • **Odgovorni urednik:** Ermina Duraj • **Glavni urednik:** Dragan Ogurlić

Autori tekstova: Dragan Ogurlić, Davor Žic, Edi Jurković, Ante Ravlić, Hrvoje Hodak, Bojan Purić, Martina Frka Milotić, Walter Šalković, Kristian Sirotić, Marko Randić

Fotografije: Petar Fabijan, Rino Gropuzzo, Anto Ravlić, Hrvoje Hodak, Martina Frka Milotić, Bojan Purić, Nikola Cvjetović, Walter Šalković, Darko Antolković, JU Priroda, Arhiva ŽiP

Naslovница: Petar Fabijan • **Ilustracija:** Vjekoslav Vojo Radoičić • **Likovno oblikovanje:** Ivica Orebić

Marketing i produkcija: Makol marketing, Rijeka, narudžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr ili fax 051 / 677 226 • **Tisk:** Radin print, Sv. Nedelja • **Naklada:** 15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u travnju/svibnju 2021.

Gradovi i općine



Republika Hrvatska



Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10,
51000 Rijeka
T ++385 51 351-600
F ++385 51 212-948
info@pgz.hr
www.pgz.hr

Zupan:
Zlatko Komadina

Zamjenici župana:
Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

**Predsjednik
Županijske skupštine:**
Erik Fabijanić

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
296.195

Najviše stanovnika
Grad Rijeka • 128,624
Općina Viškovo • 14.445

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
866

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk • 40.578 ha

Najmanji otok
Boljikovac (Rab) • 0,11 ha

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Infrastruktura

Ceste: 3.490 km

Željeznice: 135,5 km

Luke: 86

Zračne luke: 4

Općina Viškovo

Vožiće 3,
51216 Viškovo

T +385 51 503 770

F +385 51 257 521

pisarnica@općina-viskovo.hr

www.općina-viskovo.hr

Načelnica: Sanja Udović

Predsjednica Vijeća: Ksenija Zauhar

Općina Klana

Klana 33,
51217 Klana

T +385 51 808 205

F +385 51 808 708

procelnik@klana.hr

www.klana.hr

Načelnica: Željka Šarčević Grgić

Predsjednik Vijeća: Igor Iskra

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje

T +385 51 208 080

F +385 51 208 090

pisarnica@jelenje.hr

robert@jelenje.hr

www.jelenje.hr

Načelnik: Robert Marčelja

Predsjednik Vijeća: Luka Zaharija

Grad Čabar

Narodnog oslobodjenja 2,
51306 Čabar

T +385 51 829 490

F +385 51 821 137

info@cabar.hr

www.cabar.hr

Gradonačelnik: Kristijan Rajšel

Predsjednica Vijeća: Vazma Malnar

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice

T +385 51 812 055

F +385 51 812 037

gradonacelnik.delnice@gmail.com

www.delnice.hr

Gradonačelnik: Ivica Knežević

Predsjednik Vijeća: Goran Bukovac

Općina Matulji

Trg Maršala Tita 11,

51211 Matulji

T +385 51 274 114

F +385 51 401 469

opcina.matulji@ri.hinet.hr

www.matulji.hr

Načelnik: Mario Ćiković

Predsjednik Vijeća: Darjan Buković

Grad Kastav

Zakona kastafskega 3,

51215 Kastav

T +385 51 691 452

F +385 51 691 454

info@kastav.hr

www.kastav.hr

Gradonačelnik: Matej Mostarač

Predsjednik Vijeća: Zemir Delić

Grad Opatija

Maršala Tita 3,

51410 Opatija

T +385 51 701 322

F +385 51 680 114

gradonacelnik@opatija.hr

www.opatija.hr

Gradonačelnik: Ivo Dujmić

Predsjednik Vijeća: Fernando Kirigin

Općina Čavle

Čavja 31,

51219 Čavle

T +385 51 208 310

F +385 51 208 311

opcina@cavle.hr

www.cavle.hr

Načelnica: Ivana Cvitan Polić

Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinac

Općina Lovran

Šetalište maršala Tita 41,

51415 Lovran

T +385 51 291 045

F +385 51 294 862

opcina.lovran@ri.hinet.hr

www.općinalovran.hr

Načelnik: Bojan Simonić

Predsjednik Vijeća: Branimir Petković

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7,

51417 Mošćenička Draga

T +385 51 737 621

F +385 51 737 210

info@moscenicka-draga.hr

www.moscenicka-draga.hr

Načelnik: Rikardo Staraj

Predsjednik Vijeća: Ivan Galović

Grad Rijeka

Korzo 16,

51000 Rijeka

T +385 51 209 333

F +385 51 209 334

ured-grada@rijeka.hr

www.rijeka.hr

Gradonačelnik: Vojko Obersnel

Predsjednik Vijeća: Andrej Poropat

Grad Cres

Creskog statuta 15,

51557 Cres

T +385 51 661 950

F +385 51 571 331

grad@cres.hr

www.cres.hr

Gradonačelnik: Kristijan Jurjako

Predsjednik Vijeća: Marcelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7,

51550 Mali Lošinj

T +385 51 231 056

F +385 51 232 307

gradonacelnica@mali-lošinj.hr

www.mali-lošinj.hr

Gradonačelnica: Ana Kučić

Predsjednik Vijeća: Elvis Živković

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,

51511 Malinska

T +385 51 750 500

F +385 51 750 510

info@malinska.hr

www.malinska.hr

Načelnik: Robert Anton Kraljić

Predsjednica Vijeća: Mirjana Maršić

Općina Omišalj

Prikešte 13,

51513 Omišalj

T +385 51 661 970

F +385 51 661 982

opcina@omisalj.hr

www.omisalj.hr

Načelnica: Mirela Ahmetović

Predsjednik Vijeća: Ante Trogrlić

Grad Krk

Trg bana Josipa Jelačića 2,

51500 Krk

T +385 51 401 111

F +385 51 221 126

grad-krk@ri.t-com.hr

www.grad-krk.hr

Gradonačelnik: Dario Vasilić

Predsjednik Vijeća: Marinko Pavlić

Županijski upravni odjeli:

Općina Brod Moravice

 Stjepana Radića 1,
 51312 Brod Moravice
 T +385 51 817 180
 F +385 51 817 002
 općina@brodmoravice.hr
 www.brodmoravice.hr
 Načelnik: Dragutin Crnković
 Predsjednik Vijeća: Branimir Svetićić

Općina Skrad

 Josipa Blaževića-Blaža 8,
 51311 Skrad
 T +385 51 810 620
 F +385 51 810 680
 općina.skrad@ri.t-com.hr
 www.skrad.hr
 Načelnik: Damir Grgurić
 Predsjednik Vijeća: Ivan Crnković

Grad Vrbovsko

 Ulica hrvatskih branitelja 1,
 51326 Vrbovsko
 T +385 51 875 115
 F +385 51 875 148
 marina.tonkovic@vrbovsko.hr
 www.vrbovsko.hr
 Gradonačelnik: Dražen Mufić
 Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

Ured Županije

Adamićeva 10/V, Rijeka
T +385 51 351-612
F +385 51 351 613
 ured.zupanije@pgz.hr, skupština@pgz.hr
 Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T +385 51 351-672
F +385 51 351-673
 proracun@pgz.hr, finansije@pgz.hr
 Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T +385 51 351-202
F +385 51 351-203
 graditeljstvo@pgz.hr
 Pročelnica:
 izv.prof.dr.sc. Koraljka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T +385 51 351-920
F +385 51 351-935
 socijalna.skrb@pgz.hr
 Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu

Ciottina 17b/1, Rijeka
T +385 51 351-881
F +385 51 351-802
 kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
 Pročelnica: mr.sc. Sonja Sišić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ



Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
T +385 51 553 667, 553 666
F +385 51 213 578
 pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
 www.ppmhp.hr
 Ravnateljica: Nikolina Radic Štivić



Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
T +385 51 553-669 • **F** +385 51 553-669
 info@prirodoslojni.com
 www.prirodoslojni.com
 Ravnateljica: dr.sc. Željka Modrić Surina



Ustanova Ivan Matetić Ronjgov

Ronjgi 1, 51516 Viškovo
T +385 51 257-340 • **F** +385 51 503-790
 ustanova@ri.t-com.hr
 www.ustanova-ronjgov.hr
 Ravnatelj: Darko Čargonja



Javna ustanova Priroda

Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
T +385 51 352-400 • **F** 00385-51-352-401
 info@ju-priroda.hr
 www.ju-priroda.hr
 Ravnateljica: Irena Jurić



Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Splitska 2/II, Rijeka
T +385 51 351 772 • **F** +385 51 212 436
 zavod@pgz.hr
 www.zavod.pgz.hr
 Ravnatelj: Adam Butigan

Općina Ravna Gora

 Ivana Gorana Kovačića 177,
 51314 Ravna Gora
 T +385 51 829 450
 F +385 51 829 460
 općina-ravna-gora@ri.t-com.hr
 www.ravnagora.hr
 Načelnik: Mišel Šćuka
 Predsjednik Vijeća: Franjo Ružić

Općina Lokve

 Šetalište Golubinjak 6,
 51316 Lokve
 T +385 51 831 255
 F +385 51 508 077
 općina@lokve.hr
 www.lokve.hr
 Načelnik: Toni Štimac
 Predsjednik Vijeća: Vid Arbanas

Općina Mrkopalj

 Stari kraj 3,
 51315 Mrkopalj
 T +385 51 833 131
 F +385 51 833 101
 općina@mrkopalj.hr
 www.mrkopalj.hr
 Načelnik: Josip Brozović
 Predsjednik Vijeća: Zvonko Matković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T +385 51 351-922
F +385 51 351-923
 zdravstvo@pgz.hr
 Pročelnica: izv. prof.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T +385 51 351-882
F +385 51 351-883
 obrazovanje@pgz.hr
 Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za opću upravu i upravljanje imovinom

Slogin kula 2/II, Rijeka
T +385 51 351-822
F +385 51 351-803
 imovina@pgz.hr
 Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T +385 51 351-952
F +385 51 351-953
 pomorstvo@pgz.hr
 Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T +385 51 351-260
F +385 51 351-263
 gospodarstvo@pgz.hr
 Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T +385 51 351-900
F +385 51 351-909
 razvoj@pgz.hr
 Pročelnik: prof.dr.sc. Ljudevit Krpan

Općina Kostrena

 Sv. Lucija 38,
 51221 Kostrena
 T +385 51 209 000
 F +385 51 289 400
 kostrena@kostrena.hr
 www.kostrena.hr
 Načelnik: Dražen Vranić
 Predsjednik Vijeća: Dražen Soldan

Grad Bakar

 Primorje 39,
 51222 Bakar
 T +385 51 455 710
 F +385 51 455 741
 gradonačelnik@bakar.hr
 www.bakar.hr
 Gradonačelnik: Tomislav Klarić
 Predsjednik Vijeća: Milan Starčević

Općina Fužine

 Dr. Franje Račkog 19,
 51322 Fužine
 T +385 51 829 510
 F +385 51 835 768
 općina-fuzine@ri.t-com.hr
 www.fuzine.hr
 Načelnik: David Bregovac
 Predsjednik Vijeća: Slavko Starčević

Grad Novi Vinodolski

 Trg Vinodolskog zakona 1,
 51250 Novi Vinodolski
 T +385 51 554 360
 F +385 51 554 374
 gradonačelnik.v@novi-vinodolski.hr
 www.novi-vinodolski.hr
 Gradonačelnik: Velimir Piškulić
 Predsjednik Vijeća: Neven Pavelić

Grad Crikvenica

 Kralja Tomislava 85,
 51260 Crikvenica
 T +385 51 455 400
 F +385 51 242 009
 info@crikvenica.hr
 www.crikvenica.hr
 Gradonačelnik: Damir Rukavina
 Predsjednik Vijeća: Josip Fris

Općina Vinodolska

 Bribir 34,
 51253 Bribir
 T +385 51 422 540
 F +385 51 248 007
 pravna@vinodol.hr
 www.vinodol.hr
 Načelnik: Marijan Karlić
 Predsjednik Vijeća: Boris Miklić

Općina Lopar

 Lopar 289 A,
 51281 Lopar
 T +385 51 775 593
 F +385 51 775 597
 info@opcina-lopar.hr
 www.opcina-lopar.hr
 Načelnik: Josip Borić
 Predsjednik Vijeća: Dino Ivančić

Općina Vrbnik

 Trg Škujica 7,
 51516 Vrbnik
 T +385 51 857 099
 F +385 51 857 310
 info@opcina-vrbnik.hr
 www.opcina-vrbnik.hr
 Načelnik: Dragan Zahija
 Predsjednik Vijeća: Ivan Juranić

Općina Baška

 Palada 88,
 51523 Baška
 T +385 51 750 550
 F +385 51 750 560
 općina-baska@ri.t-com.hr
 www.baska.hr
 Načelnik: Toni Juranić
 Predsjednica Vijeća: Tanja Grlj

Općina Dobrinj

 Dobrinj 103,
 51514 Dobrinj
 T +385 51 848 344
 F +385 51 848 141
 opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
 www.dobrinj.hr
 Načelnik: Neven Komadina
 Predsjednik Vijeća: Zoran Kirinčić

Općina Punat

 Novi put 2,
 51521 Punat
 T +385 51 854 140
 F +385 51 854 840
 opcina@punat.hr
 www.punat.hr
 Načelnik: Marinko Žic
 Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

*Radi lakšeg ažuriranja molimo
prijaviti svaku promjenu
prikazanih podataka u
Općinama i Gradovima
s područja PGŽ na tel.
051/351-612*

Paša na Grobničkim planinama

Tekst: Marko Randić, Javna ustanova Priroda

Foto: Elvis Vučeta i Marko Randić, JU Priroda



Planinarski put kojim se tradicionalno kretala stoka na pašnjake u grobničkim planinama



Pašnjaci na grobničkim planinama zimi

Planine u zaleđu Riječkog zaljeva, među kojima se prostranim površinama travnjaka izdvaja planinski skup Obruča, uz znatne površine travnjacima prekrivenog Grobničkog polja u podnožju ovih planina, imali su, a imaju još i danas važnu ulogu u ljetnoj i zimskoj ishrani stoke.

Transhumanca ili zadržavanje stoke (zimovanje) u podnožju planine na zimskim pašnjacima i izdizanje stoke na ljetne pašnjake – u planinu, odavnina je prepoznatljiv i uobičajen način napasivanja stoke posvuda na Sredozemlju. Potječe vjerojatno još od vremena kada su pripotomljene domaće životinje slijedile ovaj ustaljeni migracijski put planina – podnožje tijekom izmjena toplijeg i hladnijeg dijela godine. Neposredno prije izdiga blaga u planinu, u rano proljeće, zvončari i grobnički dondolaši imali su ulogu rastjerivanja divljih životinja koje bi mogle naštetići stadu, ali i rastjerivanja zlih sila u planini.

U moderno vrijeme, transhumanca, taj drevni način gospodarenja prirodnim resursima, napušten je u mnogim planinskim predjelima Sredozemlja. U bliskom okruženju Grobničkih planina, gotovo potpuno napuštanje transhumantnog sustava pašarenja uočljivo je primjerice na planini Tuhobiću i na planinama Velike Kapele.

Premda na grobničkim planinama još postoji taj način napasivanja manjih stada ovaca, a u novije su se vrijeme u tom sustavu paše na planinskim pašnjacima pojavili i konji, neki su se važni elementi vezani uz transhumancu već potpuno izgubili. Tako je potpuno napuštena tradicionalna košnja travnjaka u udaljenijim i teže dostupnim dijelovima planine. To se nastoji nadoknaditi dobavom sijena s drugih područja, najviše iz Gorskog kotara.



Slobodna ispaša konja